

**SOSYAL MEDYA ORTAMINDA KİŞİLİK HAKKI
İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK**

İREM CEREN ATİK

MEF ÜNİVERSİTESİ

OCAK 2023

MEF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL MEDYA ORTAMINDA KİŞİLİK HAKKI
İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK**

İrem Ceren ATİK

Orcid No: 0000-0003-0102-5851

Prof. Dr. Ayfer UYANIK

OCAK 2023

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

İsim ve Soyisim: İrem Ceren ATİK

İmza:

X X X X X

ÖZET

SOSYAL MEDYA ORTAMINDA KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK

İrem Ceren ATİK

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayfer UYANIK

Ocak 2023, 145 Sayfa

Sosyal medya günümüzde en sık kullanılan iletişim alanlarından biridir. Yaygın kullanımına paralel olarak sosyal medya aynı zamanda kişilik hakkı ihlallerinin sıklıkla yaşandığı bir mecra konumundadır. Sosyal medya ortamında işlenen kişilik hakkı ihlalleri günümüzde önemli hukuki uyuşmazlık alanlarından. Diğer hukuk dallarında olduğu gibi milletlerarası özel hukuk alanında da bu uyuşmazlıklar inceleme konusu olmaktadır. Zira globalleşen ve teknoloji ile adeta kuşatılan dünyada yabancılık unsurunu havi uyuşmazlıklar giderek artmaktadır. Bu durumda, sosyal medya ortamında meydana gelen ve yabancılık unsuru içeren kişilik hakkı ihlallerine ilişkin uyuşmazlıklarda uyuşmazlığa hangi devletin hukukunun uygulanacağı sorusu gündeme gelmektedir. Bu soruya verilecek cevabın temelinde kişilik hakkı ile ifade hürriyeti arasında yapılan seçim etkili olmaktadır. Cevabı etkileyen bir diğer husus ise gerçek dünya ile siber uzayın ele alınma şeklidir. Milletlerarası özel hukuk bağlamında klasik bağlama kuralları ile sosyal medyada meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinin çözümlenip çözümlenemeyeceği, yeni kanunlar ihtilafı kurallarına ihtiyaç olup olmadığı sorusu araştırmamızın temel konusunu oluşturmaktadır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde temel kavramlar incelenmiş olup bu kapsamda internet ve sosyal medya kavramsal olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda internet ve sosyal medyanın yapısı, işleyişi, temel aktörleri sırasıyla irdelenmiştir. Ek olarak, internet ve sosyal medyanın yönetimine ilişkin bilgi verilip bu alanda mevcut yasal düzenlemelere yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise kişilik hakkı kavramı inceleme altına alınmıştır. Öncelikle kişilik hakkı kavramsal olarak açıklanmış, kişilik hakkı ihlallerine değinilmiş ve kişilik hakkı ihlallerine karşı hukuki koruma yöntemleri üzerinde durulmuştur. Son olarak kişilik hakkı ihlalleri internet ve sosyal medya ortamı perspektifinden incelenerek bölüm tamamlanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde internet ve sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun tespiti meselesi ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle, internet ve sosyal medya bağlamında yabancılık unsuru, kişilik hakkı ihlallerinin vasıflandırılması, çeşitli bağlama noktaları ile teorileri incelenmiştir.

Son olarak Türk hukuku ve Avrupa Birliğindeki mevcut düzenlemelere ilişkin bilgiler aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik hakkı, sosyal medya, uygulanacak hukuk

Bilim Dalı Sayısal Kodu: 51301

ABSTRACT

APPLICABLE LAW IN VIOLATIONS OF PERSONAL RIGHTS IN SOCIAL MEDIA ENVIRONMENT

İrem Ceren ATİK

L.L.M. in Private Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Ayfer UYANIK

January 2023, 145 Pages

Social media is one of the most frequently used communication platforms today. Parallel to its widespread use, social media is also a common area where you can experience violations of personal rights. Personality rights violations committed in the social media environment are among the areas of important legal disputes today. As in other branches of law, these disputes are often the subject of discussion in the field of Private International Law. In the globalized world, which is almost surrounded by technology, conflicts including foreign element in is increasing. In this case, the question about international jurisdiction of the states and which state's law will be applicable to the dispute, regarding the violations of personality rights that occur in the social media environment and that contain a foreign element. The choice between the right to personality and freedom of expression is effective on the basis of the answer to this question. Another aspect that influences the answer is the way the real world and cyberspace are handled. In the context of private international law, the main subject of our research is the question of whether the classical connecting factors and the violations of personality rights in social media can be resolved and whether there is a need for new connecting factors.

This dissertation consists of two main parts. In the first part of our study, the basic concepts were examined and in this context, the internet and social media were discussed in detail in the first part. In this context, the structure, functioning and main factors of the internet and social media are examined respectively. Adding to this information on the management concept of the internet and social media is given and

the current legal regulations in this field are included. In the second part, the concept of personal rights is examined.

First of all, the right to personality is explained conceptually, violations of personal rights are mentioned and legal protection methods against violations of personal rights are emphasized. Finally, the section has been completed by examining the violations of personality rights from the perspective of the internet and social media environment.

In the third part of our study, the issue of determining applicable law to the violations of personal rights in the internet and social media environment is discussed.

In this context, first of all, the applicable law in the context of internet and social media, the qualification of violations of personality rights, various connecting factors and theories were examined.

Finally, information on Turkish law and current regulations in the European Union has been given.

Keywords: Personality right, social media, applicable law

Numeric Code of the Field: 51301

TEŞEKKÜR

Sosyal Medya Ortamında Kişilik Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk adlı bu çalışma, sosyal medya ve internet yoluyla meydana gelen kişilik hakkı ihlallerini maddi hukuk ile kanunlar ihtilafı hukuku açısından irdelemeye çalışmıştır. Çalışmanın çok büyük bir kısmı MEF Üniversitesi kütüphanesindeki kaynaklardan yararlanmak suretiyle hazırlanmıştır.

Bu çalışmada yüksek lisans eğitimimin en başından sonuna kadar her zaman desteğini hissettiğim, yardım ve ilgisini hiçbir zaman eksik etmeyen ve öğrencisi olmaktan ömür boyu onur duyacağım tez danışmanım Prof. Dr. Ayfer UYANIK'a en içten şükranlarımı sunuyorum.

Hayatımın her döneminde ve her alanında yanımda olan, beni koşulsuz destekleyen kıymetli aileme ve İnci'ne çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: SİBER UZAY, İNTERNET VE SOSYAL MEDYA	2
A. Siber Uzay	2
B. İnternet	2
1. Tanım	4
2. Tarihçe	6
3. İnternetin İşleyişi	7
4. İnternetin Başlıca Araçları	10
5. İnternetin Yönetimi	13
6. İnternetin Yasal Düzenlemesi	14
7. İnternetin Aktörleri	15
C. Sosyal Medya	22
1. Tanım	22
2. Tarihçe	24
3. Sosyal Medyanın Temel Özellikleri	25
4. Sosyal Medyanın Başlıca Araçları	27
5. Sosyal Medyanın Yönetimi	32
6. Sosyal Medyanın Hukuki Düzenlemesi	32
7. Sosyal Medyanın Aktörleri	33
İKİNCİ BÖLÜM: KİŞİLİK HAKKI	39
A. Tanım	39
B. Özellikler	41
C. Kişilik Hakkının Konusu Olan Değerler	42
1. Genel Olarak	42
2. Maddi Değerler	42
3. Manevi Değerler	43
D. İnternet Ortamı ve Kişilik Hakkı İhlalleri	51

1. Genel Olarak	51
2. Alan Adlarına İlişkin Kişilik Hakkı İhlalleri	52
3. E-posta (E-mail)	54
4. Spam	54
5. Web Sitelerindeki Yayınlar İle Kişilik Hakkının İhlali	56
6. Hacking ve Cracking	57
7. Virüs Yüklenmesi	58
8. Cookies	59
9. Phishing Saldırıları	60
10. Sosyal Medyaya Özgü Bir Hak İhlali: Stalking	60
E. Kişilik Hakkı İhlallerinde Hukuki Koruma Yolları	61
1. Genel Olarak	61
2. Saldırının Önlenmesi Davası (Kaçınma Davası)	62
3. Saldırıya Son Verilmesi Davası (Durdurma Davası)	63
4. Tespit Davası	65
5. Kararın Yayınlanmasını veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesini Talep Hakkı	66
6. Düzeltme ve Cevap Hakkı	66
7. Vekaletsiz İş Görmeden Kaynaklanan Dava	67
8. Sebepsiz Zenginleşme Davası	68
9. Maddi Tazminat Davası	69
10. Manevi Tazminat Davası	71
11. İnternet Bağlamında Hukuki Koruma Yöntemlerinin Değerlendirilmesi	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK

A. Giriş	76
B. Yabancılık Unsuru	78
1. Genel Olarak	78
2. Sosyal Medya Bağlamında Yabancılık Unsuru	78
C. Vasıflandırma	79
1. Giriş	79
2. Kişilik Hakkı İhlallerinin Vasıflandırılması	81
3. Türk Hukukunda Kişilik Hakkının Vasıflandırılması	84

D.	Uygulanacak Hukuk.....	83
1.	Bağımsız Kuralların Düzenlenmesi Gerektiğini Savunan Görüş..	84
2.	Mevcut Kuralların Uygulanmasını Savunan Görüş	86
E.	Bağlama Noktaları	86
1.	Genel Olarak	86
2.	İka Yeri Hukuku.....	88
3.	Lex Fori	115
4.	Müşterek Mutad Mesken Hukuku.....	116
5.	Müşterek Milli Hukuk	118
6.	En Sıkı İlişkili Hukuk/ Uyuşmazlığın Ağırlık Merkezi.....	118
7.	Hukuk Seçimi.....	120
8.	Çifte Dava Edilebilirlik Kuralı.....	121
9.	Mağdurun Mutad Mesken Hukuku	122
F.	Yabancı Hukukun Uygulanmasını Engelleyen Haller	123
1.	Kamu Düzeni	123
2.	Doğrudan Uygulanan Kurallar	125
G.	Türk Hukuku ve MÖHUK	127
1.	Madde İncelemesi.....	127
2.	Değerlendirme.....	131
	SONUÇ	134
	KAYNAKÇA	137

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AR	: Augmented Reality
Age	: Adı Geçen Eser
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B	: Baskı
Bkz	: Bakınız
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu
C	: Cilt
DNS	: Domain Name System
E	: Esas
Ed	: Editör
E-posta	: Elektronik Posta
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
Htpp	: Hyper Text Transfer Protocol
İSS	: İnternet Servis Sağlayıcı
İBGK	: İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
IANA	: Assigned Numbers Authority
ICAN	: Assigned Names and Numbers
K	: Karar
M	: Madde

MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
P	: Paragraf
RG	: Resmî Gazete
S	: Sayfa
SMKK	: Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu
SPAM	: Sending Personally Annoying Mail
T	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TCP/IP	: Transmission Control Protocol/ Internet Protocol
TV	: Televizyon
URL	: Uniform Resource Locator
V	: Volume
VD	: Ve devamı
VR	: Virtual Reality
Y	: Yıl

GİRİŞ

Sosyal medya günümüzde en yaygın kullanılan iletişim alanlarından biridir. Veri teknolojilerindeki gelişmeler ile internetin yaygınlaşması sosyal medyanın kullanımını oldukça arttırmıştır ve arttırmaya devam etmektedir. İnsanların büyük bir kısmının kullandığı bir mecra olan sosyal medya, aynı zamanda sayısız suçun ve kişilik hakkı ihlalinin işlendiği bir ortamdır.

Milletlerarası özel hukuk alanında gerek internet gerek sosyal medya ve bu mecralardan doğan uyuşmazlıklarda yargılamaya hangi ülke hukukunun uygulanacağı meselesi sıklıkla tartışma ve araştırma konusu olmaktadır. Bu alandaki tartışmalar yapısı itibariyle girift olup tartışmaların bir ayağını vasıflandırma ihtilafı gibi milletlerarası özel hukukun temel problemleri oluştururken, diğer bir ayağını internetin her yerdelik, her yerden erişim gibi kendine özgü özelliklerinden kaynaklanan problemler oluşturmaktadır. Sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlalleri, içinde yabancılik unsuru bulunduğu takdirde milletlerarası özel hukukun inceleme konusuna girmektedir. Bu noktada yargılamanın nerede yapılacağı ve uyuşmazlığa hangi devletin hukukunun uygulanacağı sorusu yanıtlanmayı bekleyen öncelikli konulardan biridir. Bu bağlamda klasik bağlama kuralları ile bu uyuşmazlıkların çözümlenip çözümlenemeyeceği sorusu temel araştırma konumuzu oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: SİBER UZAY, İNTERNET VE SOSYAL MEDYA

A. Siber Uzay

Günlük hayatta sıklıkla duyduğumuz *siber uzay* oldukça geniş bir kavramı ifade etmektedir. İlk olarak William Gibson'ın *Neuromancer* adlı bilim-kurgu romanında bahsi geçen siber uzay, veri teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda bugün herkesin saatlerini geçirdiği bir iletişim alanına dönüşmüştür.

Esasen siber uzay terimi, bilgisayarların ve onu kullanan insanların internet ve benzeri ağlar içinde kurduğu iletişimden doğan sanal gerçeklik ortamını anlatan metaforik bir kavramdır. Tüm kıtalara ve hatta uzaya yayılmış bulunan bilişim sistemlerinden ve bunları birbirine bağlayan ağlardan veya bağımsız bilgi sistemlerinden oluşan ortam '*siber uzay*' olarak ifade edilmektedir¹. Başka bir ifadeyle, gerçek dünyadan farklı olarak saniyeler içinde sonsuz veri akışının sağlandığı, insanların kilometrelerce öteden kitleler halinde iletişim kurabildikleri bu dünya, *siber uzay (cyber space)*,² *sanal alem*³ gibi çeşitli şekillerde adlandırılmaktadır.

Gerçek dünyada kurulan iletişim ile kıyaslandığında siber uzay, iletişim bakımından çeşitli farklılıklar arz etmektedir. Siber uzayda kurulan iletişim çoğunlukla anlıktır. Öyle ki siber uzayda sınırlardan bağımsız olarak iletişim kurulabilmektedir. Bu bakımdan siber uzayda iletişim oldukça hızlıdır. Benzer şekilde siber uzayda iletişim kanalları çok çeşitlidir. Ancak günümüzde siber uzaydaki iletişim internetle anılmaktadır⁴. Zira internetin kullanım alanı giderek yaygınlaşmakta ve siber alemdeki en bilinen iletişim kanalı olarak internet öne çıkmaktadır.

B. İnternet

20.yüzyılın sonlarında Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki rekabet uzay ve teknik alanda çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu rekabetin belki de en önemli sonucu olan internet, olası bir savaş yahut saldırı halinde askeri ve

¹ Alp Öztekin, *Teori ve Uygulamada Türk İnternet Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 35.

² William Gibson, *Neuromancer*, İstanbul, Altıkkırkbeş Yayın, 2019, s. 11.

³ Ahmet Aslan, *Sanal Alemin De Bir Hukuku Var!*, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 2020, s. 13.

⁴ Sibel Özel, *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2004, s. 149.

idari birlikler arasındaki iletişimin kesintiye uğramaması hedefiyle kullanılmaya başlamıştır.

Askeri kökenli bir proje⁵ olan internet, kamu ve özel sektörde hemen her alana hızla yayılmış ve nihayet günümüz dünyasının vazgeçilmez bir iletişim aracı haline gelmiştir. Teknik özellikleriyle bir bilgisayar ağı gibi görünse de internet bir bilgisayar ağının çok ötesinde, insanları ve insanlığın düşünce ve kültür ürünlerini kapsayan, insanların bulunduğu, iş yaptığı, eğlendiği, öğrendiği, öğrettiği, ticaret yaptığı, paylaştığı, okuduğu, yazdığı sınırsız bir paylaşım alanıdır⁶.

Üçüncü sanayi devriminin başlangıcı olarak nitelendirilen internet yalnız bir iletişim aracı olarak kalmamış, Web 2.0 teknolojisinin gelişimiyle hayatımıza giren sosyal medya araçlarıyla adeta yeni bir kültür oluşmuştur⁷. Günümüzde dünyanın hemen her noktasından anlık ve sınırsız iletişim imkânı sunan internet, dünyayı sınırlardan arındırarak bir *global köy* (*global village*) haline getirmiştir⁸.

İlk internet bağlantısının kurulduğu 1969 yılından bugüne, bilgisayar sistemlerinde kaydedilen gerek donanımsal gelişmeler gerekse veri işleme ve depolama teknolojilerindeki ilerlemeler ve bunlara paralel olarak telekomünikasyon alanında yapılan büyük yatırımlar vasıtasıyla internet tüm dünyaya yayılmıştır⁹. Londra merkezli bir medya araştırma şirketi olan wearesocial'ın verilerine göre 2021 yılı başında 4,66 milyar internet kullanıcısı bulunmaktadır¹⁰. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun Eylül 2021 raporuna¹¹ göre ülkemizde internet abonesi sayısı 85.680.231 olup, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre hane halkı internet erişim

⁵ Detaylı okuma için bkz. Murat Volkan Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 92.

⁶ Mustafa Akgül, *İnternet Yasakları Bir Hukuk ve Adalet Faciası mı?*, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sa. 84, 2009, s. 403-557.

⁷ Sibel Özel, **İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Uygulanacak Hukuk Meselesi**, MHB, 2004, s. 609.

⁸ McLuhan Marshall ve Bruce R. Powers, **Global Köy**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2020, s. 10.

⁹ Ramazan Özkepir/Salih Zeki Kocaman/Erkal Kart, **Sosyal Medya ve Basın Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 34; Turgut Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 17.

¹⁰ <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital/> (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

¹¹ <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/iletisim-hizmetleri-istatistikleri/istatistik-2021-2.pdf> (Son Erişim Tarihi 20.11.2021).

oranı %92'ye ulaşmıştır¹². Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın yayınladığı Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu'na (SMKK) göre toplam nüfusun %74'ü aktif internet kullanıcısıdır¹³.

Kullanıcı sayısı niceliksel olarak internetin hacmini ortaya koyuyor olsa da internetin büyüklüğünü anlamak için onun kullanım alanlarını dikkate almak gerekmektedir. Günümüzde internet hemen her iş kolunda gerek özel sektörde gerekse E-devlet, Takbis, Uyap gibi uygulamalarla devlet kurumlarının hizmetlerinde ve iç işleyişlerinde, gerekse haberleşme aracı olarak tercih edilmektedir. Nitekim 2019 yılının sonlarında başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi koşullarında tiyatro, konser gibi sanatsal faaliyetlerin yanında eğitim öğretim faaliyetlerinin, çeşitli iş faaliyetlerinin, hatta e-duruşma yöntemi ile yargılamaların bile çevrimiçi/online kanallardan sürdürüldüğü görülmekte, buna paralel olarak internet kullanımını günbegün artmaktadır. Özellikle akıllı saatler, akıllı gözlükler gibi giyilebilir teknoloji ile tablet, akıllı cep telefonları gibi mobil cihazların kullanımının artmasıyla birlikte internetin kullanımı giderek yaygınlaşmakta ve gelinen noktada internetsiz bir hayat düşünülemezdir. Keza yapay zekâ ve robotik uygulamalardan, kripto para gibi finansal devrim yaratan sistemlere, smart contracts (akıllı sözleşmeler) ve nesnelerin interneti gibi giderek yaygınlaşmakta olan yeni teknolojiler ile internet kullanımını vazgeçilemez bir noktaya gelmiştir¹⁴.

Çalışmamızın bu bölümünde internetin tanımı ve teknik özellikleri ele alınacak, devamında internetin yönetimi ve yasal düzenlemelere kısaca değinilecektir.

1. Tanım

İnternetin üzerinde tüm disiplinler arasında uzlaşmaya varılmış, evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Esasen internetin tanımı, inceleme konusu yapılan unsura göre değişmektedir.

¹² [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-\(ICT\)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2021](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-(ICT)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2021) (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

¹³ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, **Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu**, s. 77.

¹⁴ Ali Fuat Özbakır, **Sosyal Medyada ve İnternette Hukuki Sorumluluk**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 17.

Türk Dil Kurumu'nun güncel sözlüğünde Türkçe karşılığı 'genel ağ, uluslararası ağ' olarak ifade edilen internet, etimolojik olarak İngilizce "international" ve "network" kelimelerinin birleşimi olan "internetwork" kelimesinin kısaltılmış hali olup "kendi aralarında bağlantılı olan ağlar" anlamına gelmektedir¹⁵.

Teknik özellikleriyle internet; omurga (backbone) adı verilen ana iletişim hattı üzerinden milyonlarca bilgisayarın, internette ortak dil olan TCP/IP protokollerini kullanarak genel ağa bağlandığı, bir bilgiye erişim ve iletişim ağını ifade etmektedir¹⁶. İletişim yönüyle internet, çok sayıda bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli olarak büyümeye devam eden, kullanıcıların çift yönlü iletişimde bulunabildikleri bir kitle iletişim aracı olarak tanımlanabilir¹⁷.

Mevzuatımızda internetin tanımı yapılmamıştır. Buna karşın, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da "internet ortamı" kavramına yer verilmiş olup Kanunda internet ortamı, "haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortam" olarak tanımlanmıştır [md. 2 (g)]. Kanun koyucunun, giderek gelişen ve değişen bir kavram olan interneti sınırlandırıcı bir şekilde tanımlamaktan kaçınmasının doğru bir yaklaşım olduğu kanaatindeyiz.

Yargıtay içtihatlarında ise internet "birden fazla haberleşme ağının (network) bilgisayarlar aracılığıyla meydana getirdikleri bir iletişim ortamı"¹⁸; "dünya üzerindeki milyonlarca bilgisayarın birbirlerine bağlanmaları ile oluşan global bir bilgisayar ağları sistemi"¹⁹ olarak tanımlamıştır.

¹⁵ <https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim Tarihi 03.09.2021)

¹⁶ Seçil Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 45; Mehmet Bedii Kaya, **İnternet Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 7.

¹⁷ Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 21.

¹⁸ Yargıtay HGK 16.1.2013, 2012/11-659 E., 2013/71 K. Sayılı kararı (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 6.12.2022)

¹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 16.04.2013 T., 2012/15-1407 E., 2013/140 K. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 6.12.2022)

Kısaca internet, birden fazla haberleşme ağının (network) birlikte meydana getirdikleri; metin, fotoğraf, video, grafik, ses vb. dosyalar ile bilgisayar programlarını kısaca sınırsız veri ve bilginin paylaşıldığı ve bilgisayarlar arasında karşılıklı olarak iletildiği, dünya çapında on binlerce ağın birleşimi olan ağ olarak tanımlanabilir²⁰.

2. Tarihçe

İnternetin geliştirilme süreci, 1958 yılında Amerikan Savunma Bakanlığı bünyesinde Advanced Research Projects Agency (ARPA) isimli birimin kurulması başlamıştır²¹. Başlangıçta askeri bir proje olarak ve güvenlik kaygılarıyla yapılan çalışmalarda ortaya çıkan bu teknoloji, dönemin soğuk savaş koşullarında Sovyetler Birliği ile kıyasıya bir rekabet halinde olan ABD'nin olası bir savaş yahut saldırı anında askeri ve idari birlikler arasında iletişimin sürdürülebilmesi amacıyla M.I.T. Üniversitesi ile iş birliği yapılarak geliştirilmiştir²².

Bugünkü anlamda ilk bağlantı 4 bilgisayar arasında 1969 yılında kurulmuş, 1971 yılında 23 bilgisayarın bağlandığı bir ağa ulaşılmıştır. Bu aşamada ARPA'nın adı DARPA (Defence Advanced Research Agency) olarak değiştirilmiştir. 1974'te TCP/IP (Transmission Control Protocol/ Internet Protocol) protokolleri geliştirilerek bilgisayarlar arasında ortak bir dil ve kimlik sistemi sağlanmıştır. Gelişimini takip eden ilk yıllarda kullanımı askeri alanla sınırlı tutulsa da 1980 yılında ARPANET sistemi tamamen sivil kullanıma bırakılmış, askeri çalışmalar için MİLLNET ağı geliştirilmiştir. 1989 yılında ARPANET'in yetersiz kalması nedeniyle NFSNET kurulmuş, aynı yıl World Wide Web (WWW) geliştirilmiş, 1990 yılında yüksek hızlı veri aktarım protokolü olan Hyper Text Transfer Protocol (http) geliştirilmiştir²³.

İnternetin gelişiminde en önemli basamaklardan biri de 90'lı yıllarda internet altyapısının özel sektöre açılarak özelleştirilmesi olmuştur²⁴. 2000'li yılların başına geldiğinde Web 2.0 teknolojisinin geliştirilmesi ile sosyal medya platformları kullanılmaya başlanması bir diğer dönüm noktası olmuştur.

²⁰ Ali Osman Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, Papatya Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul, 2002, s. 13.; Ümit Gezder, **İçerik Sağlayıcının ve Yer sağlayıcının Hukuki Sorumluluğu ve Sorumluluk Muafiyeti**, İstanbul, Beta, 2017, s. 32.

²¹ Dülger, **Bilişim Suçları**, s. 92.

²² Kaya, **İnternet Hukuku**, s. 7; Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 46.

²³ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 47; Dülger, **Bilişim Suçları**, s. 92.; Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 31.; Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, s. 17.

²⁴ Kaya, **İnternet Hukuku**, s. 10.

Ülkemizde internetin kullanımı ABD ve Avrupa'ya kıyasla oldukça yenidir. Ülkemizden kurulan ilk internet bağlantısı, 1993 yılında ODTÜ ve TÜBİTAK iş birliğiyle geliştirilen TR-NET projesi kapsamında ODTÜ-Washington arasında gerçekleştirilmiştir²⁵. İnternetin ülkemiz genelinde yaygınlaşması ise 2000'li yıllardan sonra olmuştur.

3. İnternetin İşleyişi

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, interneti teknik özellikleriyle “Dünya üzerinde bulunan birbirinden farklı büyüklükteki yerel bilgisayar ağlarını birbirine bağlayan, donanım ve yazılımdan bağımsız olarak sistemler arası haberleşmenin TCP/IP protokol gurubu ile yapıldığı, paket anahtarlama veri iletiminin desteklendiği, bilgisayarlar, terminaller, yönlendiricilerden oluşan, sistemler arası bağlantıların uygun elektronik haberleşme altyapıları yoluyla sağlandığı küresel şebeke” olarak tanımlamıştır²⁶. Ağ kavramı, birden fazla bilgisayarın, bilgi alışverişinde bulunabilmeleri için telefon kabloları veya radyo dalgaları üzerinden birbirine bağlandığı yapıyı ifade etmektedir²⁷.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere internet, dünya üzerinde bulunan tüm ağ yapılarını birbirine bağlayan küresel bir ağ bağlantısını ifade etmektedir. Ofis, ev, okul gibi belirli bir alanda birbirine yakın bilgisayarların oluşturduğu ağlara *yerel bilgisayar ağları (local area network-LAN)*; kıtalar arası mesafede bilgisayarlar arası bağlantı kuran ağlara ise *geniş alan ağı (wide area network- WAN)* denilmektedir²⁸. Bu açıdan internet, dünya çapında milyarlarca bilgisayarı birbirine bağlayan WAN'ların en büyük örneğidir.

İnternet sisteminde kullanıcılar, bir modem ve bilgisayar gibi mobil cihazlar aracılığıyla internet servis sağlayıcıların (İSS) hizmetinden faydalanarak telefon hatları üzerinden ağa bağlanırlar. Günlük hayatımızda sıklıkla gerçekleştirdiğimiz online alışverişler, bir web sitesi görüntüleme, e-posta gönderme veya sosyal medya sitelerinde bir gönderi paylaşma gibi eylemler, internet içerisinde sunucu- istemci

²⁵ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 33.

²⁶ <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/kurul-karari-i-le-beli-rlenecek-hususlar.pdf> (Son Erişim Tarihi 30.10.2021)

²⁷ Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 21.

²⁸ Kaya, **a.g.e.**, s. 21.

mimarisi ekseninde çeşitli sùjeler tarafından saniyeden daha kısa sürede gerçekleştirilen bir dizi işlemin sonucudur.

a. İnternet Protokolü ve İnternet Kontrol Protokolü (TCP/IP)

Ağlara bağılı bilgisayarlar birbirleriyle sürekli olarak veri alışverişı halindedirler. Veri aktarımında sürekliliğin ve düzenin sağlanabilmesi için şüphesiz ki ortak kurallara ve ortak bir dile ihtiyaç duyulmuştur. İşte, internette bilgisayarlar arasında veri aktarımında kullanılan bu ortak kurallara “*internet protokolleri*” denilmektedir. Bu protokoller, ağa bağılı olan, birbirlerinden farklı işletim sistemlerine sahip milyonlarca bilgisayarın, birbirleriyle iletişimini sağlamaktadır²⁹. Bu protokollerden IP yani internet protokolü (internet protocol), internete bağılı birimlerin birbirleriyle iletişim sağlamak amacıyla kullandıkları benzersiz numaralardır. Tıpkı T.C. kimlik numarası gibi, internete bağılı her bir cihazın IP adresinin bulunması zorunludur. Bu bakımdan internet protokolü (IP), internete bağılı cihazların kimliği ve sanal adresi gibidir.

TCP olarak bilinen iletim kontrol protokolü (Transmission Control Protocol) ise, internet ortamında kayıpsız veri gönderimi sağlayabilmek üzere yazılmıştır. Bu protokol, bir üst katmandan gelen verinin uygun uzunlukta parçalara bölünmesini, sırayla numaralandırılmasını ve hatasız şekilde iletilmesini sağlar³⁰. HTTP, HTTPS, Telnet³¹ ve FTP gibi internet kullanıcılarının sıklıkla kullandığı protokollerin veri iletimi TCP vasıtasıyla yapılır.

b. World Wide Web (www)

Kısaca *web* olarak da ifade edilen world wide web teknolojisi, internet üzerindeki servislerden biridir. Tim Berners Lee'nin buluşu olan world wide web, günlük kullanımda internet siteleri ve hatta internet ağı ile özdeşleşmiş bir kavram olup günümüzde ağın bel kemiğini oluşturmaktadır³². World wide web, internet üzerinde

²⁹ Tamer Soysal, *Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara Barosu Dergisi*, Y. 65, Sa. 1, 2007, s. 145.

³⁰ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, s. 17.

³¹ Telnet, bir uzak bağlantı şeklidir. Detaylı okuma için bkz. Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, s. 17; Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 155.

³² Öztekin, *Türk İnternet Hukuku*, s. 83.

yayımlanan yazı, grafik, resim, ses veya hareketli görüntülerden oluşan ve “web sitesi” olarak adlandırılan dokümanları (hyper-media document) birbirleriyle bağlantılı bilgisayarlara ileten sistemdir³³.

c. Sunucu

Sunucu (server), bilgisayar ağlarında, diğer ağ bileşenlerinin erişebileceği, kullanımına ve/veya paylaşımına açık kaynakları barındıran, sürekli ulaşılabilir olmaları için kesintisiz çalışacak şekilde tasarlanan, geniş güvenlik, jeneratör ve soğutma önlemleriyle veri merkezlerinde korunan, 7/24 internet bağlantısı olan, gelişmiş ve dayanıklı bilgisayarlardır³⁴. Bir web sitesinin görüntülenebilmesi için mutlaka bir web sunucusunda depolanması gerekmektedir.

d. Web Tarayıcısı (Web Browser)

Web tarayıcısı, kullanıcıların *world wide web* (www) üzerinde bulunan bilgi kaynaklarını edinmeye ve görüntülemeye yarayan, özel ağlardaki web sunucuları tarafından sunulan bilgilere veya dosya sistemlerindeki dosyalara erişmek için de kullanılabilen yazılımlardır. En bilinen örnekleri Firefox, Safari, Opera, Yandex, Google Chrome ve Internet Edge'dir.

e. Uniform Resource Locator - URL

İnternette belge veya resim gibi bir kaynağa rastgelen, belirli bir web sitesine ulaşmak için kullanılan standart bir formata uygun adreslerdir. Web tarayıcıları web sitelerine URL adreslerini kullanarak ulaşır³⁵.

URL, *http://* veya *https://* protokolü ile başlar ,alan adı (domain) içeren site adresi ile devam eder ve web sitesi içerisinde görüntülenecek olan kaynağın konumu ile sona erer. Örneğin; “<https://www.resmigazete.gov.tr/01.01.2021> ” url adresini inceleyecek olur isek, protokol kısmı *https://* ; alan adı www.resmigazete.gov.tr ; web sitesi içinde görüntülenecek içerik *01.01.2021* olup dolayısıyla

³³ Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 23.; Özel, **Uluslararası Alanda Medya**, s. 156. https://tr.wikipedia.org/wiki/World_Wide_Web (Son Erişim Tarihi 31.10.2021)

³⁴ [https://tr.wikipedia.org/wiki/Sunucu_\(bili%C5%9Fim\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Sunucu_(bili%C5%9Fim)) (Son Erişim Tarihi 24.10.2021)

³⁵ Necmi Murat Güngör, **Yeni Türk Ceza Kanunu Kapsamında Bilişim Suçları ve Emniyet Genel Müdürlüğü Uygulamaları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 48.

<https://www.resmigazete.gov.tr/01.01.2021> web adresi bağlantısına (link) tıkladığımızda veya web tarayıcısına bu adresi yazdığımızda 01.01.2021 tarihli Resmi Gazete bilgisayarımızın ekranında açılmaktadır.

f. Hyper Text Protocol – http

Http, bir iletişim protokolü olup *world wide web* için veri iletişiminin temelini oluşturmaktadır³⁶. Basitçe http; internet kullanıcılarının, mobil cihazlarının ekranına dokunarak yahut fareye (*mouse*) tıklayarak web sitelerini görüntüleyebilmesini sağlayan iletişim protokolüdür.

g. Hiper Metin İşaretleme Dili (Hypertext Markup Language– HTML)

HTML, web sayfalarını oluşturmak için kullanılan metin işaretleme dilidir³⁷. Günümüzde internet üzerinde veri paylaşımı için en yaygın kullanılan metin tabanlı dil HTML'dir³⁸.

h. Intranet- Ekstranet

İntranet, sadece belirli bir kuruluş içindeki bilgisayarları, yerel ağları (LAN) ve geniş alan ağlarını (WAN) birbirine bağlayan ağ olarak tanımlanabilir³⁹. Ekstranet ise bir işletmenin, işletme dışındaki paydaşları ile veri ve enformasyon paylaşımı için mevcut telekomünikasyon altyapısını kullanarak teşkil ettiği bilgisayar ağıdır⁴⁰.

4. İnternetin Başlıca Araçları

İnternetin geliştirilmesindeki ana gaye, askeri ve idari birimler arasında bilgisayarlar aracılığıyla sürekli ve güvenli iletişim sağlamak iken, günümüzde internetin kullanılmadığı bir alan kalmamıştır demek herhalde yanlış olmaz. Bankacılık işlemlerinden eğitim öğretim faaliyetlerine, çevrimiçi (online) toplantılardan, resmî belge teminine, hatta ihalelere katılmaya kadar gerek kamu gerek özel sektörde çok çeşitli işlemler internet aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Keza

³⁶ Gezder, **Sorumluluk Muafiyeti**, s. 33.

³⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/HTML> (Son Erişim Tarihi 30.10.2021)

³⁸ Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 25.

³⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ntranet> (Son Erişim Tarihi 30.10.2021)

⁴⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekstranet> (erişim tarihi30.10.2021)

bugün bilgiye erişimde ve veri aktarımında internet ilk yararlanılan kaynak durumundadır.

İnternetin günlük hayattaki fonksiyonları, her geçen gün değişen ve gelişen teknoloji sayesinde çoğalmaktadır. İnternetin günlük hayattaki fonksiyonlarının çeşitliliğinin arkasında esasen teknik fonksiyonları bulunmaktadır. Bu bakımdan internetin işlevlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Forumlar

Forumlar, kullanıcıların belirli konularda fikir alışverişinde bulunmak üzere eş zamanlı olarak bir araya geldikleri veya asenkron olarak birbirlerinin iletilerine yanıt verebildikleri iletim türü olup, internetin asıl amacı olan iletişime en uygun web uygulamalarıdır⁴¹. Diğer bir anlatımla forumlar, düzenli kullanıcılar aracılığı ile internet üzerinde bir sanal topluluk oluşturma biçimidir⁴². Forumların ilk örnekleri ziyaretçi defterleri olmuştur. Mesaj panoları, posta listeleri, Usenet, ilan panoları gibi farklı örneklerde günümüzde de kullanılmaktadırlar⁴³. Forum sayfalarına erişmek için ayrı bir programa ihtiyaç bulunmamakta, yalnızca bir web tarayıcısı gerekmektedir.

b. Dosya Aktarma Protokolü (File Transfer Protocol, FTP)

Dosya aktarma protokolü, internete bağlı bilgisayarlar arasında dosya transferini sağlayan bir protokol ve aynı zamanda bu işleme verilen isimdir⁴⁴. Bu uygulamada dosyalar önce merkezi bir bilgisayarda depolanır ve sonra sunucudan dosya paylaşımını talep eden istemci bilgisayara iletilir. Bu şekilde internet ortamında kişiden kişiye dosya iletimine alternatif olarak, dosya aktarma protokolü kullanılarak geniş kitlelere dosya gönderilebilmektedir⁴⁵.

c. E-posta

⁴¹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 49.; Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 29.

⁴² Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 51.

⁴³ https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet_forumu (Son Erişim Tarihi 24.10.2021).

⁴⁴ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 51; Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, s. 17.; https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya_aktar%C4%B1m_ileti%C5%9Fim_kural%C4%B1 (Son Erişim Tarihi 24.10.2021)

⁴⁵ Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 29.

Elektronik posta (e-posta), elektronik bir mesaj iletim sistemidir. Fiziksel olarak mektup göndermeye benzemekle birlikte, dijital ortamda çoğunlukla ayrıca bir masraf gerektirmeksizin tekraren kullanılabilen bir iletişim şeklidir. Basit Posta Aktarım Protokolü (Simple Mail Transfer Protocol-SMTP) e-posta hizmetinde kullanılan protokol olup, bu sayede gönderilen ileti hedeflenen adrese ulaşır⁴⁶.

Ücretsiz e-posta sistemleri olduğu gibi, ücretli e-posta sistemleri de bulunmaktadır. E-posta adresleri internet servis sağlayıcıların tarafından tesis edilir. Sistemden yararlanmak için kullanıcıların bir e-posta adresine sahip olması ve internet ağına bağlanması yeterlidir⁴⁷. E-posta gönderilmesi için gönderilen bilgisayarın açık olması gerekmez, gönderilen e-postalar kullanıcının dijital posta kutusunda depolanır⁴⁸.

d. Sosyal Medya Platformları

Sosyal medya platformları, internetin içindeki iletişim şekillerinden biri olup günümüzde geldiği noktada internetin en yoğun kullanılan alanıdır. Bloglar, mikro blogging, sosyal ağ siteleri, medya paylaşım siteleri, sosyal işaretleme ve etiketleme, podcasting gibi alt türlere ayrılmak ve sürekli bir değişim ve gelişim göstermektedir.

Sosyal medya kavramını, sùjeleri ve işlevleriyle birlikte bir sonraki bölümde detaylıca anlatacağımızdan dolayı, bu bölümde bu açıklamalarla yetiniyoruz.

e. Web Siteleri

İnternette en yaygın bilgi paylaşım sistemi web siteleridir⁴⁹. Web siteleri çeşitli web sayfalarının bir araya gelmesinden oluşur.

f. Arama Motorları (Search Engine)

Arama motoru, internette www üzerinde veya bir şirket iç ağındaki bilgisayar sistemleri üzerinde ya da kişisel bilgisayarda depolanmış bilgileri bulmaya yardım

⁴⁶ Soysal, **Kişilik Haklarına Müdahale**, s. 146.

⁴⁷ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 48.

⁴⁸ Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 49.

⁴⁹ Güngör, **a.g.e.**, s. 47.

etmek için tasarlanmış bir programdır. Bir başka ifadeyle, internet üzerinde bulunan içeriği aramak için kullanılan bir sistem olan arama motorları da esasen birer web sayfasıdır.⁵⁰ Arama motorları bir kelime ya da deyim olarak verilen arama konusunu içeren veya karşılayan dokümanları liste olarak sunarlar⁵¹. En bilinen arama motorları Google, Yahoo, Yandex ve Mynet olarak sıralanabilir.

Burada arama motorlarının web tarayıcılardan (web browser) farkına kısaca değinmek gerekmektedir. Web tarayıcıları, internet ortamında sunucu bilgisayar üzerinde bulunan web sitelerine, www üzerindeki bir HTML sayfasına http protokolüyle ulaşılmasını sağlayan yazılımlardan biridir⁵². Oysa arama motorları, yukarıda değindiğimiz üzere birer web sayfasıdır.

5. İnternetin Yönetimi

İnternet ağının tamamını yöneten bir devlet yahut merkezi bir birim olmadığı gibi, internetin sahibi olarak gösterilebilecek bir kurum veya kişi de yoktur. Gerçekten de elektronik bir iletişim ağı olarak internet, kamuya açık ve sahibi olmayan bir alandır⁵³. İnternet hiyerarşik bir yönetime sahip olmadığı gibi, bütünüyle hiçbir kişi veya kurum tarafından yönetilmemektedir. İnternetin sahibinin olmaması ve merkezi bir yapı ile yönetilmemesi, internetin bütünüyle serbest ve hiçbir müdahalenin olmadığı bir alan olduğu yanılığını yaratmamalıdır. Aksine, internetin yönetimi ve işlerliği, çeşitli ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından iş birliği içerisinde sağlanmaktadır⁵⁴. Gerçekten de internet trafiğinin aktığı hatlar ve web sitelerini barındıran sunucuların dünyanın her tarafına yayıldığı gerçeği karşısında, internetin işlerliği için tüm devletlerin aktif katılımı gerekmektedir⁵⁵. Dünyanın her noktasından siber uzayda gerçekleşen haksızlıklarla mücadele edilmektedir.

Uluslararası alanda internetin yönetiminde etkili olan pek çok bağımsız kuruluş bulunmaktadır. Örneğin internet yönetimindeki en temel iki yetkiyi haiz kuruluştan biri olan ABD merkezli Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN), DNS (Domain Name System) sunucularının yönetimini sağlayan

⁵⁰ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 145.

⁵¹ Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 53.

⁵² Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 146

⁵³ Özbakır, **a.g.e.**, s. 27.

⁵⁴ Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısı**, s. 22.

⁵⁵ Kaya, **İnternet Hukuku**, s. 53.

bağımsız bir kuruluştur. Keza ABD merkezli bir başka bağımsız kuruluş olan Internet Assigned Numbers Authority (IANA), IP adreslerinin yönetimini sağlamaktadır. Bu açıdan ICANN ve IANA, internetin yönetiminde kritik yetkilere haiz olan iki başat aktördür denilebilir.

Ülkemizde internet dahil tüm telekomünikasyon sektörünü düzenleyen ve denetleyen kurum ise Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na bağlı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'dur.

6. İnternetin Yasal Düzenlemesi

İnternetin kullanımının artması ve yaygınlaşmasına paralel olarak tüm dünyada internet ortamında işlenen suç tipleri çeşitlenmekte ve suç oranları da yükselmektedir⁵⁶. Keza kişilik hakkı ve telif hakkı başta olmak üzere hak ihlallerinin en yoğun görüldüğü ortam internet ortamıdır. Bu bakımdan internetin gerek kamu hukuku gerekse özel hukuk alanında sonuçları olan ortama sahip olduğunu söylemek mümkündür.

İnternet ortamından doğan hukuki uyumsuzlukların artması devletleri kanuni düzenlemeler yaparak internet üzerinde otorite kurma çabasına itmektedir. Gerçekten de internetin düzenlenmesi ve internet ortamındaki içerikten dolayı hukuki sorumluluğun tespiti hem ulusal hem de uluslararası hukukun en güncel meselelerindendir⁵⁷. Hukuki düzenlemelerle bir taraftan bilişim suçları ve cezai yaptırımları kodifiye edilmeye çalışılmakta; diğer taraftan internet ortamını var eden “servis sağlayıcı” (service provider) olarak adlandırılan internet aktörlerinin görev, yetki ve hukuki sorumlulukları belirlenmeye çalışılmaktadır⁵⁸.

Uluslararası alanda bilişim mevzuatında Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi temel bir metindir ancak tüm dünya devletlerin tarafından imzalanmış bir hukuki düzenleme bulunmamaktadır.

⁵⁶ Metin Turan, **Bilişim Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 75.

⁵⁷ Kaya, **İnternet Hukuku**, s. 7.

⁵⁸ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 18; Dülger, **Bilişim Suçları**, s. 94.

Ulusal mevzuatımızda interneti konu alan düzenlemelerin başında kaynağı Avrupa Birliği'nin 2000/31 sayılı Direktifi olan İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (5651 sayılı Kanun) ve İnternet Ortamında Yapılan yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik⁵⁹ gelmekle birlikte, 5187 sayılı Basın Kanunu⁶⁰, 5098 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu⁶¹ gibi çeşitli kanunlarda dağınık şekilde düzenlemeler bulunmaktadır⁶². İnternet ortamında işlenen suçlar ve ihlaller bakımından ise Türk Medeni Kanunu, Fikri ve Sınai Eserler Kanunu, Türk Ceza Kanunu gibi temel kanunların ilgili hükümleri uygulama bulabilmektedir.

Yasal bir düzenleme olmamakla birlikte internetin görgü kuralları olarak görülen *netiquette kurallarından* söz etmek gerekmektedir. Netiquette kuralları, internet kullanımı için davranış kurallarını belirlemektedir⁶³. Esasen literatürde netiquette kuralları adı altında uzlaşmış bir kurallar bütünü bulunmamakta, internetin değişmesine paralel olarak yeni kurallar doğmakta veya kurallar değişebilmektedir⁶⁴. Örneğin 2000'li yıllarda nickname kullanan bir kullanıcıya gerçek ismini sormamak bir netiquette kuralı iken, günümüzde gerçek isim – soy isimle sosyal medya hesabı kullanmak bir netiquette kuralı haline gelmiştir.

Netiquette sadece internet üzerindeki platformlar için kullanılan bir kavram değil, internete erişimi mümkün kılan teknolojik araçları da kapsamaktadır⁶⁵. Örneğin telefon edildiğinde çağrının cevaplanmaması üzerine tekrar aramamak, cevap verilemeyen çağrı üzerine bilgilendirici kısa mesaj veya sesli mesaj göndermek gibi. Ayrıca farklı sosyal çevrelerin farklı görgü kurallarının bulunması gibi, sosyal çevrelere göre farklı netiquette kuralları bulunmaktadır. Örneğin iş hayatında gönderilen e-postalarda aranan dil, imza yöntemi ile arkadaş grubunun bulunduğu bir whatsapp yazışmasında aranan dil birbirinden çok farklı olacaktır.

7. İnternetin Aktörleri

⁵⁹ 30.11.2007 tarihli, 26716 sayılı Resmî Gazete

⁶⁰ 26.6.2004 tarihli, 25504 sayılı Resmî Gazete

⁶¹ 10.11.2008 tarihli, 27050 sayılı Resmî Gazete

⁶² Ahmet Aslan, *Kitle İletişim Mevzuatında Kodifikasyon Zarureti*, İstanbul Anadolu Adliyesi Dergisi, 2021, Sa. 20, s. 17.

⁶³ Gezder, *Sorumluluk Muafiyeti*, s. 73.

⁶⁴ Gül Esra Atalay, *Sanal Dünyanın Görgü Kuralları Netiket*, Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi, Ekim 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 8.

⁶⁵ Atalay, *Netiket*, s. 9.

İnternet, pek çok sistemi barındıran dinamik bir çalışma sistemine sahiptir. Bu dinamik yapı içinde kullanıcıların internete bağlanmasını sağlayan farklı görevlere sahip aktörler, başka bir deyişle sùjeler bulunmaktadır. Gerek internet hizmetinin verilmesi gerekse internet ortamında meydana gelen haksız fiiller ile suç teşkil eden eylemler bakımından sorumluluğun tayin edilebilmesi için internetin aktörlerinin/sùjelerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir.

İnternetin sùjeleri, internet aracılığıyla yapılan iletişim faaliyetlerinin içerisinde yer alan tüm tarafları kapsamaktadır. Bu bağlamda internet servis sağlayıcıları, internetin baş aktörüdür denilebilir. Gerçekten de internet ortamını konu alan hukuki düzenlemelerin merkezinde, internet ortamını var eden ‘‘servis sağlayıcı’’ (service provider) olarak adlandırılan internet aktörlerinin görev, yetki ve sorumlulukları yer almaktadır⁶⁶. Bununla birlikte, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı, içerik sağlayıcılar internet servis sağlayıcıların birer alt türünü oluşturmakta ve çeşitli görev ve sorumluluklara tabi tutulmaktadır.

Mevzuatımızda 5651 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemede, internet servis sağlayıcıları erişim sağlayıcı, yer sağlayıcı, içerik sağlayıcı olarak üç ana grupta ele alınmıştır. Kanun’da ayrıca -teknik anlamda internet aktörü olmamalarına rağmen- toplu kullanım sağlayıcıları ve sosyal ağ sağlayıcıları kavramlarına da yer verilmiştir.

a. İnternet Servis Sağlayıcıları

İnternet servis sağlayıcıları (Internet service provider, ISS, ISP) sunucuları (server) kullanarak kullanıcıların internet ağına bağlanmasını, internet üzerinden iletişim kurmalarını ve internetin sağladığı tüm olanakları kullanmalarını sağlayan aracı unsur olup internet sistemi içerisinde birinci derecede önem taşıyan aktörlerdir⁶⁷. Bir başka ifadeyle, kendi bilgisayarlarını kullanıcıların internete erişebilmeleri için bir geçiş sunucusu (gateway), köprü olarak hizmet sunan aracı unsurlardır⁶⁸. Bununla birlikte, İSS’leri yalnızca internete erişim sağlayan bir köprü gibi değerlendirmemek gerekir. Zira İSS’ler bir yandan erişim hizmeti sağlarken, diğer yandan kullanıcı

⁶⁶ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 18.

⁶⁷ Özbakır, **a.g.e.**, s. 46.

⁶⁸ Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, *İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bùlteni*, C. 22, Sa. 2, 2011, s. 971.; Erçetingöz Etlioğlu **İnternet Ortamı**, s. 57; Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, s. 93.

bilgilerini kendi sunucularında saklamaktadırlar. İSS'ler, telefon/komünikasyon idareleri ile sözleşme yaparak telefon hatları üzerinde kullanma/kullandırma hakkına elde ederler, telefon hatları üzerinden de internet bağlantısının kurulması sağlamaktadırlar⁶⁹. İşbu sebeple İSS'ler olmadan internete bağlanmak mümkün değildir.

En bilinen İSS'lere örnek olarak TTNET, Turkcell Superonline, Turksat, Vodafone gibi şirketler gösterilebilir.

İnternet servis sağlayıcıları 5651 sayılı Kanun'da doğrudan tanımlanmamakla birlikte internet servis sağlayıcılarının alt grupları olan erişim sağlayıcı, yer sağlayıcı, içerik sağlayıcılara Kanun'da yer verilmiştir.

b. Erişim Sağlayıcılar

5651 sayılı Kanunun m.2/d hükmünde erişim “Bir internet ortamına bağlanarak kullanım olanağı kazanılmasını”; erişim sağlayıcı ise m.2/1- e hükmünde “Kullanıcılara internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda internet toplu kullanım sağlayıcılarına ve onların bireysel abonelerine internete bağlanmaları için gereken hizmet ve servisleri sunan TTNET, KabloNet, Turkcell gibi kişi yahut kuruluşlar erişim sağlayıcı olarak nitelendirilmektedir⁷⁰. Erişim sağlayıcılar bir internet servis sağlayıcı alt türü olarak, kullanıcılara ait bilgisayar donanımlarını yerel şebekeden kiraladığı veya maliki olduğu hatlar aracılığıyla birbirine ve diğer internet servis sağlayıcılarına bağlarlar⁷¹.

Teknik olarak erişim sağlayıcıların, internet servis sağlayıcılardan farkı yalnızca internet erişimi sağlamalarıdır. Erişim sağlayıcılar, doğrudan internet bağlantısına sahiptir ancak başkalarına ait verileri depolayacağı sunucuları yoktur⁷². Bu açıdan erişim sağlayıcılar, sadece iki veya daha fazla içerik sağlayıcının iletişimi için elektronik bağlantı sağlamaktadırlar⁷³. Her ne kadar 5651 sayılı Kanunda erişim

⁶⁹Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 57.

⁷⁰ Sinan Sami Akkurt, **Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması**, Seçkin, 2.Bası, Ankara, 2020, s. 306.

⁷¹ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 66.

⁷² Özbakır, **a.g.e.**, s. 66.

⁷³ Özel, **Uluslararası Alanda Medya**, s. 158.

sağlayıcıların gerçek veya tüzel kişi olabileceği belirtilmiş ise de Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği⁷⁴ 4.maddesine uyarınca, ülke içerisinde yalnızca sermaye şirketleri erişim sağlayıcı olabileceğinden, erişim sağlayıcıların tüzel kişi olacağını ifade etmek gerekir⁷⁵.

Erişim sağlayıcıların yükümlülükleri 5651 sayılı kanunun 6. maddesinde düzenlenmiştir⁷⁶. Buna göre kural erişim sağlayıcının sorumsuzluğu olup; erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu getirip getirmediğini kontrol etmekle yükümlü tutulmamıştır. Gerçekten de sadece internet bağlantısı sağlayan kişinin, tüm internet kullanıcılarının internette ne yaptığını bilmesi beklenemez. Haksız fiil bakımından kural olarak hukuki sorumsuzluğu kabul edilen erişim sağlayıcıların bu durumu doktrinde, telefon şirketlerinin sorumluluğuna benzetilmektedir. Nasıl ki telefon şirketleri, hatları kullanılarak işlenen suç veya haksız fiillerden sorumlu tutulamıyor ise, aynı şekilde erişim sağlayıcıların da sorumsuzluğunun kabulü gerekmektedir⁷⁷. Ancak, erişim sağlayıcı bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten Kanun'a uygun şekilde haberdar edilmesi halinde erişimi engellemekle ve erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla yükümlü tutulmuştur. 5651 sayılı Kanun'un 8/5 hükmüne göre, erişimin engellenmesi kararının gereği, erişim sağlayıcı tarafından, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilecektir.

⁷⁴ 24.10.2007 tarihli, 26680 sayılı Resmî Gazete

⁷⁵ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 58.f

⁷⁶ 5651 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde erişim sağlayıcının yükümlülükleri şu şekilde düzenlenmiştir. (1) Erişim sağlayıcı; a) Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi halinde erişimi engellemekle, b) Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla, c) Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak Kuruma teslim etmekle, ç) (Ek 6/2/2014-6518/89 m.) Erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla, d) (Ek 6/2/2014-6518/89 m.) (İptal Anayasa Mahkemesinin 8/12/2015 tarihli ve E. 2014/87, K. 2015/112 sayılı Kararı ile.) (1) yükümlüdür. (2) Erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu getirip getirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildir. (3) Birinci fıkranın (b), (c), (ç) (...) (3) bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkan tarafından on bin Yeni Türk Lirasından elli bin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

⁷⁷ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 112.

Erişim sağlayıcıların bir diğer yükümlülüğü trafik bilgilerinin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlayarak bu bilgileri saklamaktır. Ayrıca erişim sağlayıcıların faaliyetlerine son verecekleri tarihten en az üç ay önce durumu BTK'ya, içerik sağlayıcılara ve müşterilerine bildirme zorunluluğu bulunmaktadır.

Erişim sağlayıcıların, ayrıca 5651 sayılı Kanun'un 3.maddesinde düzenlenen bilgilendirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna göre Uygulama Yönetmeliğinde⁷⁸ belirtilen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdürler. Esasen bu yükümlülük yalnızca erişim sağlayıcılara değil, yer ve içerik sağlayıcılara da yüklenmiştir. Buna göre içerik, yer ve erişim sağlayıcılarının, kendilerini tanıtıcı bilgileri kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdürler⁷⁹.

c. Yer Sağlayıcılar (web host provider, hosting providers)

5651 sayılı Kanununun m.2/m hükmünde “*hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişiler*” olarak tanımlanmıştır. Türkçe karşılığı barındırma olan *hosting hizmeti*, diğer bir söyleyişle yer sağlayıcılık, internet sayfaları ve servislerini barındırma hizmeti olarak özetlenebilir⁸⁰. Diğer bir anlatımla hosting, sanal ortama özgü bir depolama birimi olup web sitelerinin barındırıldığı yerdir⁸¹.

⁷⁸ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (Resmî Gazete Tarihi 30.11.2007 Resmî Gazete Sayısı 26716)

⁷⁹ 5651 sayılı Kanun m.3- İçerik sağlayıcının sorumluluğu (1) İçerik, yer ve erişim sağlayıcıları, yönetmelikle belirlenen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür. (2) Yukarıdaki fıkra da belirtilen yükümlülüğü yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcısına Başkan tarafından iki bin Türk lirasından elli bin Türk lirasına kadar idarî para cezası verilir. (3) (Ek 6/2/2014-6518/86 m.) Bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri yurt içinden ya da yurt dışından yürütenlere, internet sayfalarındaki iletişim araçları, alan adı, IP adresi ve benzeri kaynaklarla elde edilen bilgiler üzerinden elektronik posta veya diğer iletişim araçları ile bildirim yapılabilir. (4) (Ek 26/2/2014-6527/16 m.; Değişik 10/9/2014-6552/126 m.; İptal Anayasa Mahkemesinin 2/10/2014 tarihli ve E. 2014/149, K. 2014/151 sayılı Kararı ile.) (5) (Ek29/7/2020-7253/2 m.) Bu Kanun kapsamında verilen idari para cezaları, muhatabın yurt dışında bulunması hâlinde Kurum tarafından doğrudan muhataba üçüncü fıkradaki usulle de bildirilebilir. Bu bildirim 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'na göre yapılan tebligat hükmündedir. Bu bildirim yapıldığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebligat yapılmış sayılır.

⁸⁰ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 75.

⁸¹ Özbakır, **a.g.e.**, s. 75; Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 8.

Yer sağlayıcıların yükümlülükleri 5651 sayılı kanunun 5. maddesinde düzenlenmiştir⁸². Buna göre yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü tutulmamıştır. Bu noktada erişim sağlayıcıların sorumsuzluğuna benzer bir sorumsuzluk hali kural olarak öngörülmüştür. Bununla birlikte yer sağlayıcılar, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlü tutulmuşlardır. Haberdar edilmesine rağmen hukuka aykırı içeriğin yayından çıkartılmaması durumunda ayrıca haksız fiil kuralları çerçevesinde yer sağlayıcıların sorumluluğu gündeme gelebilecektir.

Ek olarak yer sağlayıcılar, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdürler. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere yer sağlayıcılar, 5651 sayılı Kanun'un 3.maddesi uyarınca, tıpkı içerik ve erişim sağlayıcılar gibi, bilgilendirme yükümlülüğü altındadır. Bu bağlamda tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdürler.

Günümüzde sıklıkla kullanılan Youtube, Instagram, Facebook, Tiktok, Twitter gibi sosyal medya siteleri yer sağlayıcılara örnek gösterilebilir. Yine Yargıtay HGK,15.01.2014, 2013/11-1138 E., 2014/16 K. Sayılı kararında gittigidiyor.com'un yer sağlayıcı olduğunu belirtmiştir⁸³.

Yer sağlayıcıların üçüncü kişilerin haksız fiilinden sorumlu tutulabilmesi açısından 5651 sayılı kanun ile TBK'da yer alan haksız fiil hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi gerekecektir⁸⁴. Şayet yer sağlayıcı hukuka aykırı içeriği, ihlalin

⁸² 5651 sayılı Kanun Yer sağlayıcının yükümlülükleri- m. 5. (1) Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir. (2) (Değişik 6/2/2014-6518/88 m.) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlüdür. (3) (Ek 6/2/2014-6518/88 m.) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür. (4) (Ek 6/2/2014-6518/88 m.) Yer sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yaptıkları işin niteliğine göre sınıflandırılabilir ve hak ve yükümlülükleri itibarıyla farklılaştırılabilirler. (5) (Ek 6/2/2014-6518/88 m.) (İptal Anayasa Mahkemesinin 8/12/2015 tarihli ve E. 2014/87, K. 2015/112 sayılı Kararı ile.). (6) (Ek 6/2/2014-6518/88 m.) Yer sağlayıcılık bildiriminde bulunmayan veya bu Kanundaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen yer sağlayıcı hakkında Başkan tarafından yüz bin Türk lirasından bir milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

⁸³ Esra Tekin, **Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk**, İstanbul, On İki Levha, 2021, s. 26.

⁸⁴ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 129.

bildirilmesine rağmen yayından kaldırmıyorsa ve bu durumun zarara neden olduğu ispat edilebilirse hem 5651 sayılı Kanun bağlamında idari para cezası uygulama bulacaktır hem de haksız fiil sorumluluğu gündeme gelecektir.

d. İçerik Sağlayıcılar

İçerik sağlayıcılar, 5651 sayılı Kanunun m.2/1/f hükmünde “İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler” olarak tanımlanmıştır. Tanımı somutlaştırmak gerekirse içerik sağlayıcı; web sitesini tasarlayan, yöneten, web sitesine yazı, makale, görsel gibi içerikleri hazırlayan, yükleyen gerçek veya tüzel kişilerdir. Bu kapsamda sözgelimi bir web sitesini yöneten kişi, web sitesine makale yazan yazar yahut o yazının altına yorum yazan kullanıcı içerik sağlayıcıdır⁸⁵. Keza haber siteleri, online gazeteler de birer içerik sağlayıcıdır⁸⁶. İçerik sağlayıcı, internet sitesi yöneticilerini değil, internet sitesi sahiplerini, yayın sorumlularını ve internet sitesi tasarımcılarını da kapsayabilmektedir⁸⁷.

5651 sayılı Kanunun 4.maddesinde içerik sağlayıcıların hukuki sorumluluğu düzenlenmiştir. Buna göre kanun koyucu içerik sağlayıcı bakımından kusur sorumluluğunu kabul etmiştir. İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumlu tutulacaktır. Bununla birlikte içerik sağlayıcı bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu tutulmayacaktır meğerki, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli olmasın. Nelerin kişinin kendi içeriği olarak kabul edileceği hususunda, ortalama bir kullanıcı gözüyle bakılarak, münferit olayın tüm özellikleri dikkate alınarak içerik sağlayıcının kim olduğuna karar verilecektir⁸⁸. Bir içerik sağlayıcı, başka bir kaynaktan edindiği içeriği, o kaynağa atıfta bulunmadan veya başkaları tarafından anlaşılacak şekilde ortaya koymadan kendisine mal ederse, bu

⁸⁵ Doktrinde arama motorlarının da birer içerik sağlayıcı olduğuna ilişkin görüşler mevcuttur. Detaylı okuma için bkz. Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 148.

⁸⁶ Doğan Kılınç, *5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XX, Y. 2016, Sa. 2, s. 612.

⁸⁷ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 73.

⁸⁸ Özbakır, **a.g.e.**, s. 118.

durumda kendisi o veriler bakımından da içerik sağlayıcı sıfatıyla sorumlu tutulabilecektir⁸⁹.

Haksız fiiller bakımından da içerik sağlayıcıların sorumluluğu hususu önem arz etmektedir. Şöyle ki, içerik sağlayıcılar hukuka aykırı olan içeriklerden dolayı doğrudan doğruya sorumlu olan servis sağlayıcılar olduklarından, tazminat ile ilgili şartların oluşup oluşmadığı değerlendirilerek sonuca gidilmelidir. Bir başka deyişle, hukuka aykırı fiil, eylemi gerçekleştiren fail, zarar, kusur yanında eylem ile zarar arasında uygun illiyet bağının varlığı değerlendirilerek içerik sağlayıcının sorumluluğuna gidilecektir⁹⁰.

İçerik sağlayıcıları, 5651 sayılı Kanun'un 3.maddesinde düzenlenen bilgilendirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Yukarıda erişim ve yer sağlayıcıların bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin yaptığımız açıklamalar burada da nazara alınmalıdır. Ek olarak içerik sağlayıcıların da usulüne uygun hukuka aykırı içerikten haberdar edilmeleri durumundan içeriği kaldırma yükümlülükleri bulunmaktadır.

e. Sunucu

Sunucu (server), dijital bilginin depo edildiği ve kullanıcıların ağa bağlanarak internette bulunan içeriklere ulaşmasını sağlayan ana bilgisayarlar ya da programlardır⁹¹. Dijital bilgiler depolanarak sunucularda saklanmakta ve sunucular aracılığıyla diğer bilgisayarlara hizmet sağlanmaktadır.

Sunucular hizmet verebilmek için servis sağlayıcılardan yararlanırlar, servis sağlayıcıların da çalışabilmesi için sunucular gereklidir. Sunucular aynı zamanda servis sağlayıcı olabilirler.

C. Sosyal Medya

1. Tanım

⁸⁹ Yavuz Kaplan, İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk, Seçkin, Ankara, 2004, s. 159; Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 119

⁹⁰ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 120.

⁹¹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 59; Uyanık-Çavuşoğlu, Haksız Fiil Sorumluluğu, s. 971; Özel, **Uluslararası Alanda Medya**, s. 157.

Teknolojik gelişmeler insanların alışkanlıklarından ilham alarak yaşanmakta ve sonuç olarak bu alışkanlıkları değiştirmektedir. İnternetle birlikte, insanların sohbet ortamları değişmiş ve adeta sosyal yaşam sanal ortama taşınmıştır. Sohbet odalarıyla başlayan bu değişim, MSN Messenger gibi anlık mesajlaşma platformlarıyla devam etmiş ve nihayet, internetin bir platform olarak ele alınması sonucu ortaya çıkan, bilgisayar endüstrisindeki iş devrimi olarak tanımlanabilecek web 2.0 uygulamasıyla ‘‘sosyal medya’’ veya ‘‘sosyal web’’ kavramını ortaya çıkarmıştır⁹².

Tıpkı internet gibi sosyal medya kavramının da üzerinde uzlaşmış evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Teknik açıdan sosyal medya, Web 2.0 teknolojisinin bir çıktısı olarak kullanıcılarından gelen yazılı, görsel ve işitsel içeriğin paylaşıldığı web hizmetlerini kapsayan elektronik ortam ve araçların bütünü olarak tanımlanabilir⁹³. Başka bir ifadeyle sosyal medya, elektronik kitle iletişim araçları ile internet imkanları kullanılmak suretiyle toplumun her kesiminden kullanıcılar tarafından oluşturulan, paylaşılan ve erişilebilen yazılı, sesli ve/veya görüntülü içeriklerin diğer kullanıcılara aktarıldığı elektronik ortamdır⁹⁴. Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu’nda (SMKK) ise sosyal medya bireylerin bire bir, birçok ve çoktan çoğa iletişim kurmasını sağlayan teknoloji, platform ve hizmetlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır⁹⁵.

Andreas Kaplan ve Michael Haenlein’e göre sosyal medya, Web 2.0 teknolojisinin ideolojik ve teknolojik kurumları üzerinde inşa edilmiş ve kullanıcı merkezli yaratım ve değişikliklere izin veren bir grup internet tabanlı uygulamalar bütünüdür⁹⁶. Bir başka ifadeyle sosyal medya veya başka bir deyişle yeni medya, zaman ve mekân sınırlaması olmadan, mobil tabanlı olarak, paylaşımın ve tartışmanın esas olduğu bir iletişim şeklidir⁹⁷. Etki alanı ve hızı bakımından geleneksel kitle iletişim araçlarıyla kıyası mümkün olmayan internet, önceleri sadece web sitesi

⁹² Erkan Akar, **Sosyal Medya Pazarlaması – Sosyal Webte Pazarlama Stratejileri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, 2021, s. 27; Serhat Koç, **Hukuksal Bağlamda Sosyal Medya Analizi ve Kıyaslamalı Mevzuat Önerileri**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 36.

⁹³ Mine Kaya, *Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali*, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2015, Sa. 119, s. 277.

⁹⁴ Özkepir, Kocaman ve Kart, **Sosyal Medya Ve Basın Hukuku**, s. 48.

⁹⁵ SMKK, s. 28.

⁹⁶ Andreas M. Kaplan/Michael Haenlein, *Users of The World, Unite ! The Challenges and Opportunities of Social Media*, **Business Horizons**, C. 53, Sa. 1, 2010, s. 59-68.

⁹⁷ Dülger, **Bilişim Suçları**, s. 136.

sahiplerinin uygun buldukları kişilerin bilgi, düşünce veya haber paylaşımlarına hizmet ederken, artık herkesin dilediği anda, dilediği konuda yayıncı olabildiği, sınırsız paylaşımında bulunabildiği bir sisteme evrilmiş, karşılıklı ve eş zamanlı iletişime olanak sağlayan bu yeni mecra sosyal medya olarak adlandırılmıştır⁹⁸.

Sosyal medya kavramı 2000li yıllarla birlikte *Web 2.0*⁹⁹ teknolojisinin gelişimiyle hayatımıza girmiş ve yaklaşık 20 yıllık bir sürede milyarlarca insan tarafından kullanılır hale gelmiştir. Bir araştırma şirketi olan WEARESOCIAL'ın Ocak 2021'de yayınlanan raporuna göre 2021 yılı başında 4.66 milyar internet kullanıcısı ve 4.2 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır¹⁰⁰. Dünya nüfusunun 2021 yılı başında 7,83 milyar olduğu düşünüldüğünde, bu rapora göre, dünya nüfusunun yarıdan fazlasının sosyal medya kullanıcısı olduğu anlaşılmaktadır¹⁰¹. Türkiye'de de benzer bir durum görülmektedir. Nüfusumuzun %64'ünün aktif olarak sosyal medya kullanıcısı olduğu bilinmektedir¹⁰².

İnternet kullanımının artmasına paralel olarak günümüzde sosyal medya kullanımını hızla artmaktadır. Özellikle Covid- 19 pandemisi koşullarında sosyal hayatın çeşitli sağlık önlemleri tedbirleriyle kısıtlanmak zorunda kalması, sosyal medyanın gerek eğlence gerekse bir sosyalleşme aracı olarak kullanımını arttırmıştır.

2. Tarihçe

Sosyal medyanın ticari amaçla pazarlanan ilk örneği Illinois Üniversitesi'nde geliştirilen ve 1963 yılında Control Data Corporation tarafından sunulan, anlık mesajlaşma için *TERM- Talk*, ilk çevrimiçi sohbet odası olarak *Talcomatic*, kalabalık

⁹⁸ Aslan, **Sanal Alem**, s. 13.

⁹⁹ 2004'te kullanılmaya başlanan bu terim, internet kullanıcılarının ortaklaşa yarattığı sistemler ile teknolojiyi, ikinci nesil web tabanlı araç ve servisleri ve toplu kullanılan Son Erişim Tarihi platformları ifade eder. Detaylı bilgi için bkz. Z. Beril Akıncı Vural ve Mikail Bat, *Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma*, **Journal of Yasar University**, 2010, C. 20, Sa. 5, 3372; İnternetin 2004'e kadar olan dönemi ise Web 1.0 olarak adlandırılmaktadır https://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0#Web_1.0 (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

¹⁰⁰ <https://wearesocial.com/au/blog/2021/07/digital-2021-july-global-statshot-digital-audiences-swell-but-there-may-be-trouble-ahead/> (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

¹⁰¹ Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu'na göre ise dünya nüfusunun %49'u sosyal medya kullanıcısıdır. Detaylı okuma için bakınız İletişim Başkanlığı, **Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu (SMKK)**, s. 67. <https://www.iletisim.gov.tr/uploads/docs/SosyalMedyaKullanımKilavuzu.pdf> (Son Erişim Tarihi 06.08.2022)

¹⁰² SMKK, s. 76.

kaynaklı bir çevrimiçi gazete olan *News Report* adlı uygulamaları içermekte olan PLATO adlı sistemdir¹⁰³.

1996 yılında kullanılmaya başlanan ICQ adlı mesajlaşma sitesi ile 1998’de kurulan, çevrimiçi bir günlük topluluğu olan Open Diary bugünkü anlamda erken dönem sosyal medyanın ilk örneklerinden olmuştur¹⁰⁴. Yine sosyal medyanın öncülerinden bir diğeri, 1997’de kurulan, kullanıcılara bir profil oluşturarak arkadaşları ve aileleri ile iletişime geçmelerine imkân sağlayan sanal bir topluluk sitesi olan SixDegrees.com’dur¹⁰⁵.

Ancak kuşkusuz sosyal medyanın yaygınlaşmasında en büyük adımlardan biri 2004 yılında Facebook’un kurulması ve kullanımının yaygınlaşması olmuştur. Benzer şekilde 2005 yılında Youtube adlı video paylaşım sitesi, 2006 yılında Twitter adlı microblog kullanıma girmiştir. Sosyal medyanın kullanımında sıçrama yaratan bir diğer devrimsel adım ise 2008 yılında Iphone 3G’nin çıkmasıdır. Bu teknoloji ile birlikte Whatsapp, Facebook gibi mobil uygulamalar Appstore’daki yerini almaya başlamış, akıllı telefonlar tüm dünyaya hızla yayılmıştır¹⁰⁶.

3. Sosyal Medyanın Temel Özellikleri

Web 1.0 döneminin tersine, kullanıcıların içerik üretmesine imkân veren bu teknoloji ile hem internet ortamı hem de internet kullanıcılarının iletişim alışkanlıkları tamamen değişmiştir. Gerçekten de 2000li yıllara kadar olan WEB 1.0 döneminde kullanıcılar, internet karşısında yalnızca okuyucu konumunda iken, WEB 2.0 dönemi ile kullanıcılar bu pasif konumdan sıyrılarak, kişisel bilgi ve ilgi alanlarına yönelik içerik üreten, ürettiği içerikleri paylaşan ve diğer kullanıcılarla sesli, görüntülü ve/veya yazılı içerikler yoluyla iletişim kurabilir hale gelmiştir¹⁰⁷.

Tüm dünyada internete adeta yeni bir boyut kazandıran bu yeni teknolojinin öne çıkan özelliği, kullanıcıların- zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın- kendi

¹⁰³ Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**, s. 99.

¹⁰⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Open_Diary (Son Erişim Tarihi 09.08.2022)

¹⁰⁵ Murat Dağıtmaç, **Sosyal Medya Tercihlerinde Kullanıcıyı Etkileyen Faktörler**, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015, s. 15

¹⁰⁶ Dağıtmaç, **Sosyal Medya Tercihleri**, s. 19.

¹⁰⁷ Özkepir/Kocaman/Kart, **Sosyal Medya Ve Basın Hukuku**, s. 34; Akar, **Sosyal Medya Pazarlaması**, s. 35-40.

aralarında veya tercihlerine göre herkese açık olacak şekilde, fotoğraf, video, metin paylaşabilmeleri ve kendi bilgileriyle oluşturdukları profiller aracılığıyla aile ve arkadaş çevreleriyle etkileşim kurabilmeleri olmuştur¹⁰⁸. Bu bakımdan sosyal medya kural olarak herkese açık, erişilebilir bir ortam olup kullanıcıların kendi aralarında topluluk oluşturmalarına imkân tanımaktadır. Sosyal medyanın kullanıcıların kendi aralarında topluluk oluşturmalarına imkân vermesi, diğer bir ifade ile katılımcılık özelliği, *Arap Baharı*, *Taksim Gezi Parkı*, *ABD’de Wall Street’i İşgal Et*, *İran Yeşil Devrimi* gibi büyük kitlelerin katıldığı politik hareketlerde katılımcıların haberleşme ve organize olmasına son derece etkili olmuş ve sosyal medyanın gücü bakımından oldukça dikkat çekici olmuştur¹⁰⁹.

Sosyal medya siteleri/platformları kullanıcılarına gerek içerik paylaşmak gerekse mesaj/ileti göndermek suretiyle sesli, yazılı, görsel olarak iletişim imkânı sunmaktadır. Teknolojik açıdan öneminin yanında, sosyal medya aynı zamanda modern bir iletişim yöntemi olduğu söylenebilir. Şöyle ki, sosyal medya kullanıcıları duygu ve düşüncelerini yazı, fotoğraf, video gibi çeşitli şekillerde kendi çevreleriyle sınırlı olmak üzere yahut tercihlerine göre tüm internet alemine açık olarak paylaşmakta ve paylaşımlarından gelen geri bildirimler aracılığıyla sürekli etkileşim halinde bulunmaktadırlar. Bu bakımdan kullanıcılar, ortamın hem yararlanıcısı hem de üreticisi konumunda olup paylaşımlarının hem öznesi hem de nesnesi durumunda bulunmaktadırlar¹¹⁰. Dolayısıyla mektup, telgraf gibi geleneksel iletişim yollarından farklı olarak sosyal medyada kullanıcılar arasında çift yönlü iletişim sağlanmaktadır¹¹¹.

Sosyal medyanın bir diğer özelliği dinamiklik olup kullanıcılar arasındaki çift yönlü iletişimin sürekli olması, içeriklerin sürekli güncelleniyor olmasını ve akıcı olmasını ifade etmektedir¹¹².

Gerçek kimlik bilgileriyle kaydolma zorunluluğu bulunmadığından ve internetin anonimlik özelliğinin son derece yaygın kullanılması, başka bir deyişle

¹⁰⁸ Akıncı/ Bat, **Sosyal Medya**, s. 3372.

¹⁰⁹ Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**, s. 97.

¹¹⁰ Kaya, **Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali**, s. 278.

¹¹¹ Akıncı/Bat, **Sosyal Medya**, s. 3372.

¹¹² https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_medya#Dinamiklik (Son Erişim Tarihi 06.08.2022)

kullanıcıların gerçek kimlikleriyle kullanma zorunluluğu bulunmaması sonucu kullanıcı sayısının tam olarak bilinmediği sosyal medya ortamında milyonlarca gerçek ve tüzel kişiye ait hesap bulunmaktadır¹¹³. Dolayısıyla, sosyal medya ortamında milyonlarca hatta milyarlarca kişi anlık iletişim ve etkileşim halinde bulunmaktadır.

Sosyal medyanın en dikkat çeken özelliklerinden biri sunulan hizmetlerin ve özellikle sınırsız iletişimin çoğunlukla bedava olmasıdır. Gerçekten Facebook, Twitter, Instagram, Tiktok gibi birçok sosyal medya platformuna üyelik ücretsiz olup bu platformların sunduğu paylaşım imkanından yararlanmak hem kolay hem hızlı hem de ücretsizdir.

Sosyal medya platformlarının bir diğer özelliği diğer sitelere ve kaynaklara bağlantılı olması ve kullanıcılar arasında bu bağlantıların paylaşılabilmesidir¹¹⁴.

4. Sosyal Medyanın Başlıca Araçları

Sosyal medya ortamı birbirinden farklı özelliklere sahip web siteleri ile web uygulamaları barındırmaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere sosyal medya, tıpkı internet gibi her geçen gün değişmekte ve buna bağlı olarak yeni web siteleri ve yeni web uygulamaları kullanıma girmektedir. Bu açıdan sosyal medya araçlarının sınıflandırılması esasen oldukça kısa süreler için geçerli olabilmektedir. Ancak günümüzde sıklıkla kullanılan sosyal medya araçlarını:

- Bloglar
- Mikrobloglar
- Forumlar
- Wikiler
- Sosyal işaretleme siteleri
- Medya paylaşım siteleri
- Sosyal ağ siteleri
- Sanal dünyalar, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik

olarak sıralamak mümkündür¹¹⁵.

¹¹³ Özkepir/Kocaman/Kart, **Sosyal Medya Ve Basın Hukuku**, s. 48; Özel, **Uygulanacak Hukuk**, s. 610; Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 20.

¹¹⁴ Akar, **Sosyal Medya Pazarlaması**, s. 53.

¹¹⁵ Akar, **a.g.e.**, s. 61.

a. Bloglar

Türkçeye *çevrimiçi günlük* yahut *ağ günlüğü* olarak çevrilebilen blog, İngilizce web (ağ) ve logging (kayda geçirmek) kelimelerinin birleşimi olan “*weblog*” kelimesinin kısaltmasıdır. Bloglar, kurumsal, kişisel veya tematik olarak kullanılabilen, kurulumu için uzmanlık ve teknik bilgi gerektirmeyen, geniş okuyucu kitleleri için tasarlanan, yoruma açık, çoğunlukla makale gibi metin ve metne uyumlu görsel paylaşımına dayalı web tabanlı yayınlardır. Bloglar çok sayıda okuyucu çekebildiğinden ürün ve hizmetlerin sıklıkla reklamının yapıldığı yerler olup genellikle haberleri, güncel olayları, hobi ya da ilgi alanlarını konu edinmektedirler¹¹⁶. Bloglar aynı zamanda en çok bilinen ve en hızlı büyüyen Web 2.0 uygulamasıdır¹¹⁷. Bu durumun temel nedeni blogların kurulum için ayrıca bir yazılım yahut gelişmiş bilgisayar gerektirmeden, kolaylıkla ve çok düşük maliyetlerle hatta kimi zaman ücretsiz olarak oluşturulabilmesidir.

Blogu yazan kişiye blogger adı verilir. Gerçek kişiler kadar ticari işletmeler de blogları tanıtım amaçlı tercih etmektedirler. Wordpress, Blogger, Livejournal, Wix, Medium gibi web siteleri aracılığıyla ücretli veya ücretsiz olarak blog oluşturmak mümkün olup, yazar diğer bir ifadeyle blogger tarafından ilgi duyulan alan veya konuda, editoryal bir denetim olmaksızın içerik üretilmesi mümkündür.

b. Micro Bloglar

Microbloglar, bloglar ile anlık mesajlaşma arasındaki boşluğu dolduran, kullanıcıların o an ne yaptıkları veya ne düşündüklerini pratik şekilde ifade etmelerine olanak veren sistemlerdir¹¹⁸. Esasen blogların bir türü olan microbloglar, kullanıcıların duygu ve düşüncelerini anlık ve hızlı şekilde paylaşabildiği Tumblr, Twitter gibi sosyal medya siteleridir.

Microblogların ortak özelliği kullanıcı bakımından pratik olması ve anlık olarak öz anlatıma imkan vermesidir.

¹¹⁶ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 171.

¹¹⁷ Akar, **Sosyal Medya Pazarlaması**, s. 46.

¹¹⁸ Akar, **a.g.e.**, s. 97

c. Forumlar

Forumlar veya diğerk bir değişle mesaj panoları, kullanıcıların kimliklerini gizleyerek veya açıklayarak forumda yazılı bir konu hakkında görüşlerini paylaştığı, tartışılmak üzere konu belirleyebildiği, bu şekilde kullanıcıların fikir alışverişinde bulunabildiği web siteleridir.

Dünya çapında kullanılan Reddit, Quora; ülkemizde yaygın şekilde kullanılan memurlar.net, Ekşisözlük gibi web siteleri forumlara örnektir.

d. Wiki'ler

Hawaii dilinde ‘‘hızlı’’ anlamına gelen wiki'ler, kullanıcılara içerik ekleme ve düzenleme imkânı veren, kullanıcılarla online işbirlikçi yazma aracıdır¹¹⁹. Esnek bir yapıya sahip olan wiki'ler, kümülatif biçimde kalabalık kaynak kullanımından yararlanarak büyürler. En bilinen örneği Wikipedia adlı web sitesidir.

e. Sosyal Etiketleme/İşaretleme Siteleri

Etiketleme veya işaretleme (tagging, tagleme) kullanıcıların bir ögeyi yahut bilgiyi sınıflayabileceği bir online faaliyettir¹²⁰. Kullanıcıların web belgelerinin veya linklerinin işaretlerini kaydedebileceği, yorumlayabileceği ve paylaşabileceği sistemler olup diğerk pek çok sosyal medya aracı tarafından kullanılmaktadır. Örneğin Flickr, Pinterest gibi platformlar fotoğraf kaynaklı sosyal etiketleme siteleri iken, LibraryThing kitap kaynaklı sosyal etiketleme sitesidir. Keza Facebook, Twitter, Reddit, Del.icio.us gibi çeşitli sosyal medya siteleri sosyal etiketlemeden yararlanmaktadırlar. Zira bu yolla web sitelerinin trafiği artmaktadır.

f. Medya Paylaşım Siteleri

Medya paylaşım siteleri, kullanıcıların kendi profilleri üzerinden geçici veya kalıcı olarak fotoğraf, video, podcast gibi multimedya içerikleri paylaşabildiği, diğerk kullanıcıların paylaştığı multimedya içeriklerini görüntüleyebildiği web uygulamalarıdır.

¹¹⁹ Akar, **Sosyal Medya Pazarlaması**, s. 111.

¹²⁰ Akar, **a.g.e.**, s. 119.

Fotoğraf paylaşımına imkân veren Instagram, Pinterest; video paylaşımına imkân veren TikTok; video paylaşımı ve canlı yayın (stream) yapma imkanı sunan Youtube, Twitch, Periscope gibi uygulamalar medya paylaşım sitelerinin en bilinen örneklerindedir.

Medya paylaşım sitelerinin popülerlik kazanmasında, fotoğraf makinelerinin akıllı telefonlara entegre edilmesi etkili olmuştur¹²¹. Bu şekilde kullanıcılar ceplerinde taşıyabildikleri bir kamera ile günlük hayatlarını diledikleri gibi paylaşabilir hale gelmiştir.

Günümüzde internetin en yoğun kullanılan kısmı medya paylaşım siteleridir demek herhalde mübalağa olmayacaktır. Medya paylaşım siteleri ile kişiler hem anlık hayatlarından kesitler sunmakta hem de adeta albüm yapar gibi anılarını biriktirebilmektedir. Keza ticari işletmeler bakımından en düşük maliyetli reklam imkânı ve tüketiciye doğrudan ulaşma imkânı doğmaktadır. Bu sebeplerle medya siteleri yalnız birer web sitesi olmaktan oldukça uzaktırlar.

g. Sosyal Ağ Siteleri

1990lı yılların sonlarına doğru ortaya çıkan sosyal ağ siteleri, kullanıcıların ilgili web sitesi üzerinden kendi profillerini oluşturabildiği, oluşturdukları profil aracılığıyla duygu ve düşüncelerini yazı, fotoğraf, video ve bu gibi içeriklerle ifade edebildikleri, diğer profillerle etkileşim kurabildikleri Facebook, Myspace, LinkedIn vb. web uygulamalarıdır.

Sosyal ağ siteleri çoğunlukla herkese açık olup bu sitelere üye olmak için genellikle ücret ödenmemektedir. Çoğunluğunda yaş sınırı olmayan sosyal ağ sitelerine, yaş sınırı getirilse dahi, herkes tarafından rahatlıkla erişilebilmektedir.

h. Sanal Dünyalar, Sanal Gerçeklik ve Arttırılmış Gerçeklik

Sanal dünya, fiziksel alanları görsel olarak taklit eden online oyun gibi elektronik ortamlardır¹²². Bu elektronik ortam, kullanıcıların belirledikleri

¹²¹ Birsen Akyasan, *Gönül Sosyal Medyada Paylaşılan İçerik Nedeniyle Kişilik hakkı İhlalleri*, Seçkin, Ankara, 2020, s. 64.

¹²² Akar, *Sosyal Medya Pazarlaması*, s. 181- 182.

karakterlerle (*avatar*) sokaklarda gezebilmelerini, gerçek alışveriş yapabilmelerini, sanal ortamlarda ders alabilmelerini ya da reklam yapabilmelerini olanak tanıyarak tasarlanmıştır.

Sanal gerçeklik (*Virtual reality; VR*), görüntüleri iki boyutlu ekranlardan algılamak yerine üç boyutlu gerçeklikte deneyimlemeye yarayan bir teknolojidir¹²³. Sanal gerçeklik teknolojisinde genellikle başa takılan aparatlardan ve sanal gerçeklik gözlüklerinden yararlanılarak fiziki ortamdan bağımsız yeni bir dünya yaratılır. Gelişmekte olan sanal gerçeklik teknolojisi mimari dekorasyonların tasarlanması, tıp alanında cerrahi işlemlerin pekiştirilmesi, denge bozukluğu ve otizmlili bireylerin kişisel becerilerinin geliştirilmesi, turizm ve eğitim gibi farklı alanlarda kullanılmaktadır¹²⁴.

Arttırılmış gerçeklik, (*Augmented reality; AR*), gerçek dünyadaki çevrenin, bilgisayar tarafından üretilen; ses, görüntü, grafik ve konum verileriyle zenginleştirilerek meydana getirilen canlı veya dolaylı fiziksel görünümü olup basitçe gerçekliğin bilgisayar tarafından değiştirilmesi ve artırılması olarak tanımlanabilir¹²⁵. Pokemon Go adlı oyun en bilinen arttırılmış gerçeklik örneklerindedir. Günümüzde Instagram ve Snapchat başta olmak üzere çeşitli sosyal medya siteleri ve e-ticaret şirketlerince kullanılmaktadır.

Sosyal medya araçlarına ilişkin açıklamalarımıza son vermeden önce kısaca metaverse kavramından bahsetmek gerekmektedir. Zira gelişmekte olan bir teknoloji olan metaverse, yakın gelecekte sanal bir kamusal alan yaratacağından gerek hukuk gerek iş dünyasının gündemine yerleşecektir. Metaverse kavramı ilk olarak Neal Stephenson'un 1992 yılında yayınlanan Snow Crash adlı bilim-kurgu romanında yer almıştır¹²⁶. Sosyal medya devlerinden Facebook'un isminin "Meta" olarak değiştirilmesiyle tüm dünyada yeniden tartışılmaya başlayan bu kavram; insanların sanal gerçeklik araçları, arttırılmış gerçeklik gözlükleri, akıllı telefonlar, uygulamalar ve diğer araçlar kullanarak katılabileceği, birbirleriyle çalışabileceği, oyun

¹²³ <https://www.casper.com.tr/blog/sanal-gerceklik-nedir> (Son Erişim Tarihi 09.08.2022).

¹²⁴ Ahmet Aydın, *Sanal Gerçeklik ve Arttırılmış Gerçeklik*, T. Talan (Ed.). **Eğitimde Dijitalleşme ve Yeni Yaklaşımlar**, Efeakademi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 11

¹²⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Art%C4%B1r%C4%B1lm%C4%B1%C5%9F_ger%C3%A7eklik (Son Erişim Tarihi 06.08.2022)

¹²⁶ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Metaverse> (Son Erişim Tarihi 10.08.2022).

oynayabileceği, tanışabileceği, etkileşim içerisine girebileceği, birbiriyle bağlantılı sonsuz sayıda sanal gerçeklik topluluğu, sanal evren olarak tanımlanabilir.

Yukarıda bahsettiğimiz teknolojiler çeşitli sektörlerde başlamakla birlikte, yakın gelecekte çok daha yaygın şekilde kullanılacaktır. Akıllı telefonlar yerini hızla giyilebilir teknolojiye, akıllı ev hatta şehirlere bırakacaktır. Bu açıdan siber güvenlik problemleri ile kişisel veri güvenliği başta olmak üzere yakın geleceğin hukuki tartışmaları arasında bu teknolojilerin yer alacağı kuvvetle muhtemeldir¹²⁷.

5. Sosyal Medyanın Yönetimi

Tıpkı internet gibi sosyal medya platformlarının tamamının yönetildiği tek bir merkez bulunmamaktadır. Günümüzde sosyal medya sitelerinin büyük çoğunluğu, esasen ABD veya Çin menşeli şirketlerdir. Bu şirketler kullanıcılarıyla arasında bir sözleşme akdetmekte, kullanıcıların ilgili sosyal medya sitesinde hesap oluşturabilmesi için öncelikle bu sözleşmeleri kabul etmeleri gerekmektedir. Bu sözleşmeler çoğunlukla hizmet koşulları ve topluluk kuralları ihtiva etmektedir. Bu kurallar arasında, genellikle hukuki uyumsuzluklarda menşe ülke hukukunun uygulanacağına dair maddeler yer almaktadır.

6. Sosyal Medyanın Hukuki Düzenlemesi

İnternet ve sosyal medyanın ne kadar yoğun kullanıldığından yukarıda bahsettik. Şüphesiz ki bu kadar yoğun iletişim ve etkileşimin bulunduğu bir ortamda suçlar ve kişilik hakkı ihlalleri meydana gelmektedir. Sosyal medya sitelerinin kullanımı sırasında dikkati çeken en önemli hukuki sorunlar, kişisel veri güvenliği ve ihlalleri, fikri ve sınai hak ihlalleri, internet ortamında işlenen hakaret, tehdit, şantaj, dolandırıcılık gibi suçlar ve haksız fiillerdir¹²⁸. Kullanıcı sayısına paralel olarak artan suç ve ihlaller sebebiyle doğan hukuki ihtilaflar neticesinde tüm dünyada devletler bu alanda yasal düzenlemeler yapmak durumunda kalmaktadırlar. Herkesin cebinde

¹²⁷Engin Dinç, **Deepfake Teknolojisi Ve Dezenformasyonda Kullanılabilecek Zararlı Yapısı Hakkında Araştırma İle Hukuki Düzenleme Gereksinimleri**, s. 1-3; <https://www.usmed.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/Engin-Dinc-DeepFake-Teknolojisi-ve-Dezenformasyonda-Kullanilabilecek-Zararli-Yapisi-Hakkinda-Arastirma-ile-Hukuk-Duzenleme-Gereksinimleri.pdf> (Son Erişim Tarihi 11.08.2022)

¹²⁸ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 186

devasa bir iletişim aracı taşıyıp hemen her dakika online/çevrimiçi bulunduğu bu çağda, modern kitle iletişiminin gerek idari gerek cezai gerekse hukuki zemininin güncel ve ihtiyaca uygun olması gerektiği tartışmasızdır¹²⁹.

Sosyal medya söz konusu olduğunda, internete benzer şekilde, tüm dünyada kabul görmüş hukuki düzenlemeler bulunmamaktadır. O sebeple internetin yasal düzenlenmesi bölümünde yaptığımız açıklamaları burada tekrarla yetiniyoruz. Ancak elbette sosyal medyanın kontrolsüz, yasal düzenlemelerden bağımsız bir alan olduğu da düşünülmemelidir. Zira sosyal medya, başta bilişim hukuku olmak üzere medeni hukuk, ceza hukuku, fikri ve sınai haklar hukuku, kişisel verilerin korunması hukuku gibi pek çok hukuk dalının kapsamına girebilmektedir¹³⁰.

Türk hukukunda 5651 sayılı Kanun bu alandaki en kapsamlı düzenleme durumundadır¹³¹. Bununla birlikte sosyal medya ortamında işlenen suçlar bakımından Türk Ceza Kanunu, kişilik hakları ihlalleri bakımından Türk Medeni Kanunu, kullanıcıların veri güvenliği söz konusu olduğunda 6698 sayılı Kanun, marka ve fikir ve sanat eserleri söz konusu olduğunda Fikir ve sanat Eserleri Kanunu başta olmak üzere pek çok kanunun uygulanması söz konusu olabilmektedir.

7. Sosyal Medyanın Aktörleri

Sosyal medya aktörleri farklı hukuk alanlarında farklı isimler alabilmektedirler. Örneğin genel hukuk prensipleri çerçevesinde “gerçek kişi” veya “tüzel kişi” olarak ayrılırken, 5651 sayılı Kanun çerçevesinde “içerik sağlayıcı”, “yer sağlayıcı” veya “sosyal ağ sağlayıcı” olarak nitelendirilirken, 6698 sayılı Kanun çerçevesinde “veri işleyen”, “veri sahibi”, “veri sorumlusu” gibi farklı şekillerde tanımlanabilmektedirler¹³².

Belirtmek gerekir ki sosyal medya, esasen internetin bir bileşeni olduğundan internetin aktörlerine ilişkin yaptığımız açıklamalarımıza atıfta bulunmamız gerekmektedir. Bununla birlikte sosyal medya bağlamında bu aktörleri ele almak

¹²⁹ Aslan, **Kodifikasyon Zarureti**, s. 17.

¹³⁰ SMKK, s. 130.

¹³¹ SMKK, s. 130.

¹³² Özkepir/Kocaman/Kart, **Sosyal Medya Ve Basın Hukuku**, s. 49.

gerektiğinden çalışmamıza sosyal medya aktörleri için ayrı bir bölüm açmayı uygun görmekteyiz.

i. Sosyal Medya Site Sahipliği/ Sosyal Ağ Sağlayıcılığı

Hangi internet sitelerinin sosyal medya platformu sayılacağı ve bunlardan hangilerinin işletmecilerinin sosyal ağ sağlayıcı olarak nitelendirileceği çok önemli bir husustur¹³³. Zira 5651 sayılı Kanun kapsamında sosyal ağ sağlayıcılara ciddi yükümlülükler ve müeyyideler öngörülmektedir.

Sosyal medya site sahipleri, sosyal etkileşim amacıyla kullanıcılar tarafından oluşturulan, paylaşılan ve/veya sair yollarla sağlanan her türlü dijital içeriğe, bunlar üzerinde herhangi bir editoryal faaliyette bulunmaksızın yer veren; bunları değiştirmeksizin bireysel ve/veya toplu erişime açan ve kullanıcılara bu şekilde sağladığı sosyal etkileşim imkanını internet üzerinden gerçekleştiren ticari amaçlı internet süljeleridir¹³⁴. Dolayısıyla sosyal medya site sahiplikleri, kullanıcıların paylaştığı içerikler bakımından yer sağlayıcı olarak değerlendirilirler. Buna ek olarak bazen sosyal medya site sahipleri de tıpkı kullanıcıların yaptığı gibi içerik paylaşabilmektedir. Bu durumda sosyal medya site sahiplikleri bizzat oluşturdukları içerik bakımından içerik sağlayıcı olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu siteler 5651 sayılı Kanun kapsamında erişim sağlayıcı olarak değerlendirilemezler. Zira sosyal medya sitelerinin internet ortamına erişim sağlama gibi bir işlevleri bulunmamaktadır¹³⁵.

1 Ekim 2020’de yürürlüğe giren ve kamuoyunda *Yeni Sosyal Medya Yasası* olarak adlandırılan 7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹³⁶ bağlamında sosyal medya site (ağ) sahipliği sosyal ağ sağlayıcı olarak nitelendirilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki sosyal medya internet siteleri, bununla ihdas edilmemiş önceki yükümlülükleri anlamında kural olarak yer sağlayıcı veya içerik sağlayıcı sıfatlarını ve bu sıfatlardan doğan yükümlülüklerini yitirmiş değildir.

¹³³ Öztekin, *Türk İnternet Hukuku*, s. 239.

¹³⁴ Akkurt, *Kişilik Hakkının Korunması*, s. 132-133.

¹³⁵ Özbakır, *İnternette Hukuki Sorumluluk*, s. 186.

¹³⁶ 31.7.2020 tarihli 31202 sayılı Resmî Gazete.

Kanuna göre sosyal ağ sağlayıcı, sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir. Özellikle Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılar için çeşitli yükümlülükler ihdas edilmiştir.

5651 sayılı Kanun’un ek 4.maddesi uyarınca, Türkiye’den günlük bir milyondan fazla erişim sağlayan sosyal ağ sağlayıcılar; yetkili en az bir kişiyi Türkiye’de temsilci olarak belirlemek ve bu kişinin iletişim bilgilerine kolayca görülebilecek ve doğrudan erişilebilecek şekilde internet sitesinde yer vermek ve bu kişinin kimlik ve iletişim bilgilerini Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Temsilci bulundurma zorunluluğunun altında yatan sebep adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereğinin yerine getirilmesi ve kişiler tarafından 5651 sayılı Kanun kapsamında yapılacak başvuruların cevaplandırılması ve Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamaktır. Temsilci olacak kişi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir; ancak gerçek kişi olması durumunda Türk vatandaşı olması zorunludur. Temsilci belirleme ve bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeyen sosyal ağ sağlayıcıya, idari para cezasının yanında reklam yasağı, internet trafiği bant genişliğinin daraltılması gibi yaptırımlar öngörülmüştür.

Yine 5651 sayılı Kanun’un ek m.4/3 hükmüne göre, Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı, Türkiye’deki kullanıcıların verilerini Türkiye’de barındırma yönünde gerekli tedbirleri almak ve 9 ile 9/A maddeleri kapsamındaki içeriklere yönelik olarak kişiler tarafından yapılacak başvurulara, başvurudan itibaren en geç kırk sekiz saat içinde olumlu ya da olumsuz cevap vermekle yükümlü kılınmıştır. Buna göre, erişim şartını sağlamış olan sosyal ağ sağlayıcılar, kişilik hakkı ihlallerini konu edinen içeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi taleplerini süresi içinde cevaplamakla yükümlü kılınmışlardır.

Ayrıca sosyal ağ sağlayıcılar, hukuka aykırılığı hâkim veya mahkeme kararı ile tespit edilen içeriğin sosyal ağ sağlayıcıya bildirilmesi durumunda, bildirimle rağmen yirmi dört saat içinde içeriği çıkarmakla yükümlü olup bu yükümlülüğü yerine

getirmemeleri halinde, doğan zararların tazmin edilmesinden, içerik sağlayıcının sorumluluğuna gidilmesi veya içerik sağlayıcıya dava açılması şartı aranmaksızın, sorumlu tutulacaktır.

j. Sosyal Medya Kullanıcıları/ İçerik Sağlayıcılar

Sosyal medya kullanıcıları, sosyal medyanın en temel ve aktif kaynağıdır¹³⁷. Her ne kadar tamamen özgür, editoryal denetimden uzak, sınırsız bir ortam gibi algılansa da sosyal medya ve içinde bulunduğu internet ortamı yasal düzenlemelere tabidir. Sosyal medya kullanıcıları yasal olarak bazı sorumluluk ve yükümlülükler taşımaktadır. Zira yasal bir sığata sahiptirler.

Sosyal medya kullanıcılarının hukuki niteliğı *içerik sağlayıcı*dır. Dolayısıyla sosyal medya kullanıcıları birer içerik sağlayıcı olarak internet ortamına sundukları her türlü içerikten sorumludurlar. Bu bağlamda içerik sağlayıcının, internete yüklediğı içerikle ilgili olarak hukuka uygunluk denetimi yapması gerekmektedir. Bununla birlikte, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriğı benimsediğı ve kullanıcının söz konusu içeriğı ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur. Keza, sosyal medya ortamında yapılan yayının içeriğı nedeniyle kişilik hakkının ihlal edildiğini öne süren gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcıya başvurarak 5651 sayılı Kanun'un 9.maddesi uyarınca uyarı yöntemi ile içeriğın yayından çıkarılmasını isteyebilirler. Bu isteğın yerine getirilmemesi durumunda genel hükümlere göre dava açılması mümkün olacaktır. Ek olarak içerik sağlayıcının, içeriğın kamu otoritelerince çıkarılmasına yahut erişimin engellenmesine katlanma ve gereğini yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır.

k. Toplu Kullanım Sağlayıcılar

Toplu kullanım sağlayıcılar, 5651 sayılı Kanun'un 2/1 -i hükmünde ve Toplu Kullanım Sağlayıcıları Yönetmeliğı'nin¹³⁸ m.3/g hükmünde "*kişilere belli bir yerde*

¹³⁷ Özkepir/Kocaman/Kart, **Sosyal Medya Ve Basın Hukuku**, s. 49.

¹³⁸ 1.11.2007 tarihli, 26687 sayılı Resmî Gazete

*ve belli bir süre internet kullanım olanağı sağlayan'' şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımın kapsamına üniversiteler, kafeler, lokantalar, oteller, ulaşım araçları gibi wifi hizmeti sağlayan her mekân, araç veya kurum girmektedir¹³⁹. Toplu kullanım sağlayıcılar ticari amaç güdenler ve gütmeyenler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadırlar. Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, Toplu Kullanım Sağlayıcıları Yönetmeliğinin 3/I hükmünde “*internet salonu ve benzeri umuma açık yerlerde belirli bir ücret karşılığında internet toplu kullanım sağlayıcılığı hizmeti veren veya bununla beraber bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zekâ geliştirici nitelikteki oyunların oynatılmasına imkân sağlayan gerçek ve tüzel kişiler*” şeklinde tanımlanmıştır.*

Belirtmek gerekir ki, toplu kullanım sağlayıcıları esasen internet süjesi sayılmazlar. Zira bunların internet ağında iletişimin gerçekleştirilmesi noktasında asli bir nitelikleri bulunmayıp, yaptıkları yalnızca kendi bilgisayar ve ağa erişim sağlayan aboneliklerini kişisel kullanıcılarına açmaktır¹⁴⁰. Bununla birlikte toplu kullanım sağlayıcıların kanundan doğan çeşitli yükümlülükleri bulunmaktadır.

5651 sayılı Kanun’un 7.maddesinde toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülükleri düzenlenmiştir¹⁴¹. Buna göre ticari toplu kullanım sağlayıcıların mahalli mülki amirden izin belgesi alması gerekmektedir¹⁴². Ticari amaç güdüp gütmeyeceği fark etmeksizin tüm toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimin engellenmesi ve kullanıma ilişkin erişim kayıtlarının tutulması hususlarında Yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdürler. Keza İnternet

¹³⁹ Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**, s. 313-314.

¹⁴⁰ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 83.

¹⁴¹ Toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülükleri. MADDE 7- (1) Ticarî amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, mahallî mülkî amirden izin belge-si almakla yükümlüdür. İzne ilişkin bilgiler otuz gün içinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir. Bunların denetimi mahallî mülkî amirler tarafından yapılır. İzin belgesinin verilmesine ve denetime ilişkin esas ve usûller, yönetmelikle düzenlenir. (2) (Değişik 6/2/2014-6518/91 m.) Ticari amaçla olup olmadığına bakılmaksızın bütün internet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimin engellenmesi ve kullanıma ilişkin erişim kayıtlarının tutulması hususlarında yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür. (3) (Değişik 6/2/2014-6518/91 m.) Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında usul ve esasları yönetmelikte belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) (Ek 6/2/2014-6518/91 m.) Bu maddede belirtilen yükümlülükleri ihlal eden ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılarına, ihlalin ağırlığına göre yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde uyarı, bin Türk lirasından on beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verme veya üç güne kadar ticari faaliyetlerini durdurma müeyyidelerinden birine karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.

¹⁴² Öztekin, **Türk İnternet Hukuku**, s. 292.

Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik m.4'te toplu kullanım sağlayıcıların konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almak amacıyla içerik filtreleme sistemini kullanmak, erişim kayıtlarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek ve iki yıl süre ile saklamak, kamuya açık alanlarda verilen hizmet için kısa mesaj servisi (sms) ve benzeri yöntemlerle kullanıcıları tanımlayacak sistemleri kurmakla yükümlü tutulmuşlardır¹⁴³. 5651 sayılı Kanunun m.7/3 hükmü gereğince, ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında usul ve esasları yönetmelikte belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdürler. 5651 sayılı Kanunun m.7 hükmünde belirtilen yükümlülükleri ihlal eden ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılara, aynı madde uyarınca uyarma, bin Türk lirasından on beş bin Türk lirasına kadar idari para cezası veya üç güne kadar ticari faaliyetleri durdurma müeyyidelerinden birine karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir¹⁴⁴.

Haksız fiiller bakımından ise, toplu kullanım sağlayıcılar için özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Genel hükümlere göre, toplu kullanım sağlayıcının hukuka aykırı eylem ve işleminde zarar gördüğünü iddia eden kişi bu iddiasını ispatla yükümlü olacaktır.

¹⁴³ İnternet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülükleri. MADDE 4 (1) İnternet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülükleri şunlardır: a) Konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almak amacıyla içerik filtreleme sistemini kullanmak. b) Erişim kayıtlarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek ve iki yıl süre ile saklamak. c) Kamuya açık alanlarda internet erişimi sağlayan toplu kullanım sağlayıcılar, kısa mesaj servisi (sms) ve benzeri yöntemlerle kullanıcıları tanımlayacak sistemleri kurmak. (2) İnternet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almak amacıyla içerik filtreleme sisteminin yanı sıra, ilave tedbir olarak güvenli internet hizmeti de alabilirler.

¹⁴⁴ Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 86.

İKİNCİ BÖLÜM: KİŞİLİK HAKKI

A. Tanım

Kişilik hakkı kavramını anlayabilmek için öncelikle kişi ve kişilik kavramlarını irdelemek gerekmektedir.

Basitçe tanımlamak gerekirse kişi, hak sahibi varlık anlamına gelir¹⁴⁵. Bir başka deyişle, hukukta hak ehliyetine sahip varlıklara kişi denir¹⁴⁶. Hukuki anlamda kişi yalnızca insanlardan yani gerçek kişilerden ibaret değildir. Kanun koyucu toplumun gereksinimlerinden hareketle, insanın yanında, belirli nitelikleri olan kişi ya da mal topluluklarını da tüzel kişi olarak kabul edebilir¹⁴⁷.

Hukuk yönünden en değerli varlık hiç kuşkusuz kişidir¹⁴⁸. Zira, hukuk hak ve borçları düzenleyen kurallar topluluğu olarak ifade edildiğinden, kişi olmadan hak ve borçlardan söz edilemeyecektir¹⁴⁹. Hukuk düzeni kişilere sadece hak ve borç sahibi olabilme yeteneğini tanımamakta, aynı zamanda onlara bu kişiliği oluşturan esas değerlere yönelmiş saldırılara karşı kendini koruma hakkı da vermektedir¹⁵⁰. Zira gerek tüzel kişiler gerek gerçek kişiler tarafından saldırılara en açık olan varlık da kişi, daha iyi bir deyişle kişiliktir. Bu açıdan hukuk düzeni, kişiliğe saygı duyulması, onun gelişmesini temin ve saldırılara karşı korunması için gerekli tedbirleri almak zorunda kalmaktadır. Nitekim teknolojiye ilerlemeyle bu zorunluluk giderek daha önemli bir konuma gelmiştir¹⁵¹. Çünkü gelişen teknoloji karşısında bireyler özellikle veri güvenliği ve haksız fiiller bakımından daha savunmasız hale gelmektedir.

¹⁴⁵ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 2.

¹⁴⁶ Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku**, Filiz Kitabevi İstanbul 2017, s. 5.

¹⁴⁷ Dural/Ögüz, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁴⁸ Dural/Ögüz, **a.g.e.**, s. 99.

¹⁴⁹ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, Turhan Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 195

¹⁵⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay- Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 169

¹⁵¹ Dural/Ögüz, **a.g.e.**, s. 99; Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 319.

Kişilik denince, kişi ile birlikte, kişinin, hukuken korumaya değer bulunduğu, hukuki, maddi ve manevi nitelikteki varlıklarının tamamı anlaşılır¹⁵². TMK m.28 hükmüne göre kişilik sağ ve tam doğumla başlar ve ölümle sona erer. Kişiliğin sona ermesine neden olan bir diğer haller ölüm karinesi ve gaiplik kararı verilmesidir¹⁵³.

Kişilik kavramı hukukta dar anlamda ve geniş anlamda olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Dar anlamda kişilik, hak ve borçlara sahip olmayı ifade eder. Bu bağlamda kişilik kişi kavramıyla aynı anlama gelir; başka bir ifadeyle hak ehliyetini karşılar¹⁵⁴. Geniş anlamda kişilik ise, hak ehliyeti ile birlikte fiil ehliyeti, kişinin kişisel hallerini (kişinin yaşı, cinsiyeti, soybağı, evli-bekar-dul olması gibi) ve kişilik hakkını (yani kişilik hakkını oluşturan şeref, haysiyet, özel yaşam, isim, resim, özgürlükler gibi kişisel varlıkları) da içine alır¹⁵⁵.

Kişilik hakkı mevzuatta tanımlanmış bir hak değildir. Zira kişilik hakkı farklı değerleri kapsayan, statik değil dinamik bir kavramdır¹⁵⁶. Bireyi birey kılan, kişinin kişiliğini oluşturan korunması tüm soylu değerlere ilişkin geniş bir haktır kişilik hakkı¹⁵⁷. Bu nedenle fikrimizce, kanun koyucunun sınır çizmekten uzak tavrının yerinde bir tutum olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu bağlamda kanun koyucu kişilik hakkının tanımlanmasını doktrin ve yargıya bırakmaktadır. Her somut olayda, kişilik hakkının içeriğine nelerin girdiğini, bir başka deyişle, hukukun korumaya layık gördüğü kişisel varlıkların neler olduğunu hâkim saptayacaktır¹⁵⁸.

Serozan'a göre kişilik hakkı insan hakları dalgasının ve sosyal devlet rüzgarının ürünü yeni bir hak olup, klasik aynı haklar ve alacak hakları gibi mal veya para ile değil de doğrudan doğruya insanın maddi ve manevi varlığıyla ilgilidir. Bu hak; yaşama, bedensel ve ruhsal bütünlüğe, cinsel dokunulmazlığa, sağlığa, onura, saygınlığa, özel yaşamın gizliliğine, özgürlüklere, sese, resme, isme ve tüketici

¹⁵² Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s. 9.

¹⁵³ Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s. 23; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 17.

¹⁵⁴ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 196.

¹⁵⁵ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 196.

¹⁵⁶ Murat Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s. 2.

¹⁵⁷ Rona Serozan, **Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, Vedat kitapçılık, 8. Bası, İstanbul, 2018, s. 454.

¹⁵⁸ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 101.

biçimde sayılamayacak insansal, bireysel, kişisel değerlere ilişkin bir haktır¹⁵⁹. Dural/Öğüz'e göre kişilik hakkı, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki haktır¹⁶⁰. Kılıçoğlu'na göre kişilik hakkı, kişiliği oluşturan maddi ve manevi kişisel değerlerin tamamını kapsayan bir haktır¹⁶¹. Yargıtaya göre ise kişinin doğumla kazandığı, bağımsız varlığını ve bütünlüğünü oluşturan, hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, din, düşünce ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi, resmi, sırları ile aile bütünlüğü ve duygusal değerlerinin tümü kişilik hakkını oluşturmaktadır¹⁶².

Genel kişilik hakkının yanında, TMK'da özel olarak düzenlenmiş kişisel değerler bulunmakta ise de gerçekte, değişik biçimlerde tezahür eden bir tek (genel) kişilik hakkı vardır¹⁶³. Türk Medeni Kanunu'nun 24. ve 25. Maddeleri ile Türk Borçlar Kanunu'nun 58.maddesinde "*kişilik hakkı*" kavramı kullanılmış olup, genel ve tek bir kişilik hakkının varlığı kanun koyucu tarafından ifade edilmiştir¹⁶⁴.

Kişilik hakkının Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere iki ayrı yaklaşımla düzenlendiğini söyleyebiliriz¹⁶⁵. Avrupa modelinde kişilik hakkı insan onuru ile ilişkilendirilirken, ABD'de bireyin kendi kişisel bilgilerini kontrol edebilme hakkıyla bağlantılandırılır¹⁶⁶.

B. Özellikler

Kişilik hakkı para ile değerlendirilemediği için, kişi varlığı haklarından¹⁶⁷. Belirtmek gerekir ki, şahıs varlığı hakkı olması bunlara saldırı olması halinde maddi ve manevi zararın meydana gelmeyeceği anlamına gelmez; ancak zararın tazminini

¹⁵⁹ Serozan, *Kişiler Hukuku*, s. 454.

¹⁶⁰ Dural/Öğüz, *a.g.e.*, s. 100.

¹⁶¹ Kılıçoğlu, *a.g.e.*, s. 294.

¹⁶² Yargıtay 4.HD. 10.4.2008, 9966/5096 (<https://www.sinerjias.com.tr/> erişim tarihi 24.6.2022)

¹⁶³ Dural/Öğüz, *Türk Özel Hukuku*, s. 101.

¹⁶⁴ Tümerdem, *İnternette Kişilik Hakkı İhlali*, s. 2.

¹⁶⁵ Axel Nilsson, *Personality Rights, Defamation and the Internet*, Lund University Faculty of Law, Graduate Thesis Master of Laws Program, Sweden, 2017, s. 24, akt. Tekin, *Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali*, s. 44.

¹⁶⁶ Nilsson, *Personality Rights*, s. 24, akt. Tekin, *Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali*, s. 44.

¹⁶⁷ Dural/Öğüz, *a.g.e.*, s. 103; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 171; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, s. 314.

isteme hakkının olması, saldırıya uğrayan hakkın maddi niteliğinin olmamasını değiştiren bir husus değildir¹⁶⁸.

Tıpkı aynı mülkiyet hakkı ve fikri mülkiyet hakkı gibi mutlak haklardan olup herkese karşı ileri sürülebilirler; ancak bu haklardan farklı olarak *tip sınırlılığı* ilkesine tabi değildir¹⁶⁹.

TMK 23 uyarınca kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup devredilemezler ve vazgeçilemezler. Başkalarına devredilemediği için haczedilemez, iflas masasına giremezler¹⁷⁰.

İnhisarı bir hak olup, yalnız sahibi tarafından kullanılabilirler. Ancak kişilik hakkına saldırılmasından kaynaklanan mali haklar belli şartlar altında devredilebilir.

Ölümlerle sona erer mirasçılara geçmezler, ancak kişi ölmeden önce kendisi kişilik hakkını kullanmışsa, bundan doğacak olan mali sonuçlar ölen kişinin mirasçılara geçer.

Kişilik hakkı, feragatle elverişli değildir ve zamanaşımına uğramaz¹⁷¹. Ancak kişilik hakkına saldırı nedeniyle kazanılan alacak hakkı zamanaşımına uğrayabilir¹⁷².

C. Kişilik Hakkının Konusu Olan Değerler

1. Genel Olarak

Yukarıda değindiğimiz üzere dinamik bir kavram olan kişilik hakkı TMK’unda genel bir kavram olarak düzenlenmiş olup hakkın kapsamına giren değerler teker teker sayılmamıştır. Kişilik kavramının içeriği esas itibarıyla kişinin ehliyetleri, kişinin kişisel durumları ile maddi ve manevi varlıklarından oluşmaktadır¹⁷³. Çalışmamızın bu bölümünde kişilik hakkını oluşturan değerleri

¹⁶⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 171.

¹⁶⁹ Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 455.

¹⁷⁰ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 314.

¹⁷¹ Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 455.

¹⁷² Honssel, P./Voght, N.P. ve Geiser, T. **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I**, 4.Auflage, Basel-Genf-München, 2010, Art.28, N.8, Akt. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 173

¹⁷³ Jale G. Akipek/Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, Beta, 11.Bası, İstanbul, 2014, s. 340.

maddi kişisel değerler ve manevi kişisel değerler olmak üzere iki ana grupta incelenecektir.

2. Maddi Değerler

Maddi değerler, kişinin maddi varlığına ilişkin, onun insan onuruna yakışır bir biçimde ve sırf insan olmasından kaynaklanan haklarını ifade etmektedir¹⁷⁴. Bu bağlamda kişilerin vücut ya da beden bütünlüğü üzerindeki hakları bu gruba girmekte, kişinin hayatı, sağlığı ve bedensel bütünlüğü kişilik hakkının maddi değerlerini oluşturmaktadır. Kişinin vücut bütünlüğüne yönelik her türlü hukuka aykırı eylem kişilik hakkının ihlali niteliğinde olup bunlara karşı TMK m.25'te öngörülen özel hukuk davaları ile maddi ve manevi tazminat davaları açılabilecektir¹⁷⁵.

Kişinin hayat hakkı, diğer bir ifadeyle yaşam hakkı, tartışmasız en temel ve en değerli haktır¹⁷⁶. Zira diğer bütün haklar yaşamın varlığıyla anlam kazanmaktadır. Tüm insanlar hayat hakkına eşit şekilde sahiptirler¹⁷⁷. Nitekim Anayasanın 17/I hükümde, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Kişinin bedensel bütünlüğü, esasen hayat hakkının bir uzantısı olup hem fiziki hem ruhsal olarak iyi olma halidir¹⁷⁸. Keza, kişinin sağlığı gerek ruh gerek bedensel sağlığını kapsamaktadır. Kişinin rızası olmaksızın vücut bütünlüğüne yapılacak her tür müdahale hukuka aykırı olacak ve kişilik hakkına saldırı oluşturacaktır¹⁷⁹.

İnternet ortamı söz konusu olduğunda esasen kişilik hakkının maddi değerlerine doğrudan bir müdahalede bulunulması mümkün değildir. Ancak yapılan müdahale dolayısıyla kişinin örneğin ruh sağlığının bozulması mümkün olabilir.

3. Manevi Değerler

¹⁷⁴ Habip Oğuz, **İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 15

¹⁷⁵ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 298.

¹⁷⁶ Oğuz, **Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması**, s. 15; Serap Helvacı, **Gerçek Kişiler**, Legal, İstanbul, 2013, s. 111.

¹⁷⁷ Helvacı, **a.g.e.**, s. 112

¹⁷⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 176; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 113.

¹⁷⁹ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 114; Mehmet Ayan/Nurşen Ayan, **Kişiler Hukuku**, Adalet, 9.Baskı, Ankara, 2020, s. 99.

Manevi değerler kişinin toplumla olan ilişkisinden kaynaklı değerleri olup kişinin manevi bütünlüğünü oluşturur¹⁸⁰. Maddi nitelikte olmayan kişisel değerler, manevi kişisel değer olarak nitelendirilirler¹⁸¹.

a. Özgürlükler

Kişinin hürriyeti, hak ve fiil ehliyeti, başka bir ifade ile sahip olduğu temel hak ve özgürlükler kişiliğinin koruma kapsamına girer¹⁸². TMK m.23 hükmüne göre kimse özgürlüklerinden vazgeçemez ve onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz. İlgili madde hükmü incelendiğinde özgürlüklerin bir manevi kişisel değer olarak ayrıca düzenlendiği dikkat çekmektedir. Diğer manevi değerlerden ayrı olarak, özgürlüklerin ayrıca düzenlenmesi manevi kişisel değerler içinde özgürlüklerin ayrıcalıklı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Buraya Anayasada yer alan bütün hürriyetler girmektedir¹⁸³. Dolayısıyla internet ortamında sıklıkla ihlal edildiği görülen haberleşme hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, bilim ve sanat hürriyeti gibi pek çok hürriyet bu kapsamda korunmaktadır. Kişi hürriyetlerine yapılan her saldırı, kişilik hakkını ihlal eder¹⁸⁴. Sosyal medya platformlarında hürriyetlere yönelik saldırılara sıklıkla rastlanmaktadır. Yapılan paylaşımlar yoluyla kişinin dini, vicdani kanaati, inancı ve düşünceleri ile alay edilmesi, bunlar nedeniyle kişinin hedef gösterilmesi durumunda kişinin bu hürriyetlerine saldırı gerçekleşmiş olmaktadır¹⁸⁵.

b. Şeref ve Haysiyet

Şeref ve haysiyet, bir kimsenin toplum tarafından objektif olarak bir değer süzgecinden geçirilmesi sonucu elde ettiği bütün manevi değerlerin toplamıdır¹⁸⁶. Şeref ve haysiyet kişiye toplum tarafından verilen objektif değer yargısı olduğundan herkes toplumun bu değer yargısına sahiptir¹⁸⁷. Kişi toplumda sahip olduğu saygınlık

¹⁸⁰ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 7; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 299.

¹⁸¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 299.

¹⁸² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 188.

¹⁸³ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 311.

¹⁸⁴ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 312.

¹⁸⁵ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 149.

¹⁸⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 299; Akıntürk/Ateş Karaman, **Kişiler Hukuku**, s. 385.

¹⁸⁷ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 300-301.

ve itibarın bir kısmını doğuştan alırken diğer bir kısmını ise yaşamı boyunca kazanmaktadır.

Kişinin içinde bulunduğu çevre tarafından dışlanmasına veya hor görülmesine neden olacak her tür davranış biçimi, başka bir çevre için uygun veya makul görülse bile, şeref ve haysiyeti ihlal edici nitelikte kabul edilecektir¹⁸⁸. Mutlak bir kavram olmayan şeref ve haysiyet somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecektir. Değerlendirme yapılırken ortama, normal bir kişinin ölçütleri göz önüne alınacak; normal bir kişiye göre objektif olarak şeref ve haysiyette azalma oluşturuyor ise, tecavüz vardır denilecektir.

Şeref ve haysiyetin ihlali için mutlaka mağdurun adının açıklanması gerekmez; onun işaret edildiğinin anlaşılması yeterlidir¹⁸⁹.

Şeref ve haysiyete saldırı, kişilik hakkına saldırı halleri içerisinde en sık görülenidir¹⁹⁰. Günümüzde şeref ve haysiyetin en çok ihlal edildiği mecra şüphesiz sosyal medya platformlarıdır. Gerek yapılan yorumlar gerek paylaşılan içerikler yoluyla kişiler sıklıkla küçük düşürülmekte, eleştiri, hakaret, eksik yanlış hatta doğru iddialarla saldırıya uğrayabilmektedir¹⁹¹.

c. İsim

İsim, kişileri diğerlerinden ve tanıtım araçlarından ayırmaya yarayan ve dil ile ifade edilebilen sözcüklerden oluşan bir tanıtım aracı ve aynı zamanda kişiler için bir kimlik aracı olup hiç kimse isimsiz olamaz¹⁹².

İsim, bir kişisel bir değer olarak ismi hem TMK'nun 23 ve 24.maddelerinde genel koruma altına alınmakta hem de 26 ve 27.maddelerinde özel olarak koruma altına almaktadır. Zira, isim kişiliğe ait diğer değerlerden farklı olarak kişinin toplumla ilişkisinde devamlı bir rol oynamaktadır.¹⁹³

¹⁸⁸ Özel, **Uluslararası Alanda Medya**, s. 36.

¹⁸⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 194.

¹⁹⁰ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 131.

¹⁹¹ Helvacı, **a.g.e.**, s. 133.

¹⁹² Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 446; Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 480.

¹⁹³ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 10.

İsim ve soyisim dışında, kişinin kendisini gizlemek için seçtiği ve belirli bir işi yaparken kullandığı müstear adı (*mahlas, takma ad, sahne adı*) bulunabilmektedir. Nitekim sosyal medya literatüründe *nickname, rumuz* olarak tabir edilen, kişinin adı ve soyadı dışında kullandığı profil isimleri de bulunabilmektedir. Bu isimler de müstear ad olarak TMK m.26 korumasından yararlanmaktadırlar¹⁹⁴. Ek olarak e-posta adreslerinin de bu korumadan yararlanması mümkündür¹⁹⁵.

Sosyal medya yoluyla isim üzerinde yapılabilecek ihlaller çok çeşitlidir. Ancak sıklıkla gözlemlenen ihlallerde sosyal medyada kullanılan ismin çekişmeli olması ve adın haksız kullanımı karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁶. Sosyal medya ortamında başkasının fotoğraflarını elde etmek, kişisel verilerini temin etmek oldukça kolay olduğundan bu verilerin kullanılması yoluyla sahte (fake) hesaplar açılmasına sıklıkla rastlanılmaktadır. Başkasının adını kullanarak sosyal medya hesabı açılması ve bu hesapta adın, sahibinin fotoğraflarıyla kullanılması, TMK kapsamında ad üzerindeki hakkın ihlalini oluşturmakla birlikte, TCK 136. maddesi kapsamında verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturur¹⁹⁷.

d. Resim ve Ses

Resim, dış dünyadaki bir görünüşün maddi bir cisim üzerindeki kopyası olarak tanımlanabilir¹⁹⁸. Kişinin resim üzerindeki kişisel varlığının ihlal edilmesinden söz edilebilmesi için, kişinin aşağılanması yahut küçük düşürülmesi gerekmez, sadece kişinin resminin rızası dışında kullanımı yeterlidir¹⁹⁹. Nitekim aynı yönde olan Yargıtay kararına konu olan bir olayda, davacıya ait fotoğrafın kendi rızasıyla internet ortamına konulmuş olsa dahi resim üzerindeki tasarruf hakkının sona ermediği ve başka bir web sitesinde davacının izni olmaksızın kullanılmasının kişilik hakkına saldırı oluşturacağı ifade edilmiştir²⁰⁰. Resim üzerindeki hak hem TMK kapsamında hem de FSEK m.84, 86 kapsamında korunmaktadır.

¹⁹⁴ Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**, s. 59.

¹⁹⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 175; Helvacı, **a.g.e.**, s. 139; Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 70.

¹⁹⁶ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 105.

¹⁹⁷ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 107.

¹⁹⁸ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 309.

¹⁹⁹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 309.

²⁰⁰ Yargıtay HGK, 19.9.2012, 11/392-593. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 5.12.2022)

Ses de manevi kişisel değerler kapsamındadır. Bu açıdan kişinin sesinin rızası dışında kullanılması kişilik hakkına yönelik bir saldırı teşkil eder²⁰¹. Resim konusunda yaptığımız açıklama ses bakımından da nazara alınmalıdır. Bu bağlamda bir eylemin kişilik hakkına saldırı oluşturması için, sesin kullanımıyla kişinin aşağılanması yahut küçük düşürülmesi gerekmez, sadece sesin rıza dışı kullanımı yeterlidir²⁰².

e. Hayat Alanı

Kişi, sosyal bir varlık olduğundan sürekli olarak diğer kişilerle iletişim halindedir. Kişinin kurduğu ilişkilerin derecesi ve bunlardan diğer kişilerin haberdar edilmeleri, kurduğu ilişkilerin hayat alanının hangi bölümünde yer aldığına göre değişmektedir²⁰³. Kişinin hayat alanı kamuya açık alan, özel alan ve gizli alan olmak üzere üç grupta incelenmektedir.

aa. Kamuya Açık Alan

Kişinin kamuya açık alanı, diğer bir ifadeyle ortak yaşam alanı, herkes tarafından izlenebilen yaşam olaylarından meydana gelen alandır²⁰⁴. Kamuya açık alan, kişilik hakkının korumasından yararlanamaz²⁰⁵. Ancak bu durum kamuya açık alan hiçbir korumadan yararlanamayacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin çöpe atılan sağlık raporlarının veya alışveriş fişlerinin alınıp yayınlanması şüphesiz mahremiyet ihlali oluşturacaktır.

Kamuya açık alan haricinde kalan bilgilerin kişinin rızası dışında ele geçirilmesi, internet ortamına sunulması, sosyal medyada üçüncü kişilerle paylaşılması kişilik hakkının ihlalini oluşturacaktır²⁰⁶.

bb. Özel Alan

²⁰¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 312.

²⁰² Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 313.

²⁰³ Özel, **Uluslararası Alanda Medya**, s. 31.

²⁰⁴ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 303.

²⁰⁵ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s 15.

²⁰⁶ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 135.

Kamuya açık alanlarda cereyan etmeyen, ancak kişiye yakından bağlı olanlarla paylaşılan yaşam olaylarını kapsayan alan özel yaşam alanıdır²⁰⁷. Anayasanın 20.maddesiyle korunan özel hayatın başkaları tarafından bilinmesini istememe hususunda herkes hak sahibidir²⁰⁸.

Özel alan, kişilik hakkının korumasından yararlanır. Buna göre özel alanda gerçekleşen olayların başkalarına açıklanması kişilik hakkı ihlali oluşturur²⁰⁹. Özel alan, Anayasanın 20.maddesinde *özel hayatın gizliliği* başlığı altında düzenlenmekte ve korunmaktadır. Buna göre herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olup özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Özel yaşam alanına dair bir bilginin kamuya açıklanması, o hususu ortak yaşam alanına dahil etmez²¹⁰.

cc. Gizli Alan

Kişinin yalnız kendisine saklı tutmak istediği, diğer kişilerce bilinmesini istemediği hayat olayları onun gizli alanını, diğer bir ifadeyle sır alanını, oluşturur²¹¹. Gizli alan, diğer bir ifadeyle sır alanı, özel yaşamın bir parçası niteliğinde olup kişilik hakkı korumasından yararlanır²¹².

Bir olayın gizli alan kapsamında yer alması için objektif ve subjektif olmak üzere iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre, öncelikle objektif olarak olayın herkes tarafından bilinebilir olmaması gerekirken; subjektif olarak ise, kişinin söz konusu yaşam olayını gizli tutma iradesinin varlığı gerekmektedir²¹³. Bu açıdan örneğin kişinin aile içi ilişkileri, yazışmaları, gizli tuttuğu fikir veya inançları kişinin gizli alanında yer almaktadır. Kişinin özel ve gizli alanına müdahale edilmesi kural olarak kişilik hakkına tecavüz niteliğindedir. Ancak üç istisnai halde yapılan müdahale hukuka uygun olabilir. Açıklamanın bizzat kişinin rızasıyla yapılması, daha üstün bir

²⁰⁷ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 303.

²⁰⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 201.

²⁰⁹ Tümerdem, **a.g.e.**, s 16.

²¹⁰ Akyasan Birsen, **a.g.e.**, s. 136

²¹¹ Özel, **Uluslararası Alanda Medya**, s. 32.

²¹² Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s 17; Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 305; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 200.

²¹³ Özel **a.g.e.**, s. 32.

kamusal veya özel yararın bulunması ve kanunun verdiği yetkinin kullanılması durumlarında özel ve gizli alana yapılan müdahale hukuka uygun olacaktır.

Kamuya açık hayat alanında gerçekleşen bir olayın, zamanla toplum tarafından unutulup özel hayatın yahut gizli alanın bir parçası haline gelmesi mümkündür²¹⁴. Burada henüz anayasalara dahil edilmiş olmasa da internet ortamı söz konusu olduğunda en çok tartışılan haklardan biri olan unutulma hakkından söz etmek gerekmektedir.

İlk defa ABAD tarafından ele alınan Google Spain SL, Google Inc v. Agencia Espanola de Proteccion de Datos, Mario Costeja Gonzalez²¹⁵ davasında gündeme gelen unutulma hakkı, dijital hafızada yer alan bireye ait fotoğraf, kimlik bilgisi, adres ve diğer kişisel içeriğin, yine bireyin kendi talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılması biçiminde tanımlanabilir²¹⁶. Benzer şekilde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu unutulma hakkını, üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak tanımlamıştır²¹⁷. Bu bağlamda daha üstün bir kamu yararı bulunmadığında, kişinin unutulmayı istemesi haklı ve hukuken korunan bir istek olup unutulmamasını sağlayan hareketler kişilik hakkının ihlaline neden olacaktır²¹⁸.

f. Kişinin Mesleki ve Ekonomik Hakları

Kişinin vücut tamlığı, şeref ve haysiyeti, hayatının özel ve gizlilik alanları ve resim üzerindeki hakkının korunması, onun statik kişiliğine ilişkindir. Dinamik kişilik, insanın toplum içinde yeteneklerini kullanarak elde ettiği varlığı, toplum içindeki yeri olup kişiliği tam olarak korunması için statik kişiliğin yanında, dinamik kişiliğinin de korunması gerekir²¹⁹.

²¹⁴ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 143; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 130.

²¹⁵ Karar metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX62012CJ0131&from=EN> (Son Erişim Tarihi 22.08.2022)

²¹⁶ Serdar Güleler, *Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı*, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 25 Sa. 102, s. 226.

²¹⁷ YHGK 17.06.2015, 2014/4-56 E., 2015/1679 K. (<https://www.sinerjias.com.tr/> erişim tarihi 24.6.2022)

²¹⁸ Türk pozitif hukukunda unutulma hakkına dair tek norm 5651 sayılı kanunun 9.maddesidir. Detaylı okuma için bkz. Öztekin, **Türk İnternet Hukuku**, s. 835.

²¹⁹ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 141- 142

Anayasanın 17/I hükmüne göre herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Keza Anayasanın 48/I hükmüne göre herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Kişinin mesleki ve ekonomik hakları, kişilik hakkının bir parçası olarak gerek Anayasa gerek TMK'nun koruması kapsamındadır. Bu hakların maddi ve manevi değerlere ilişkin haklardan farkı, parasal sonuçlar doğurmaya elverişli olmalarıdır²²⁰.

aa. Kişinin İktisadi Varlığı ve Özgürlüğü

Kişiler, Manevi açıdan oldukları gibi, iktisadi açıdan da özgür varlıklardır²²¹. Nitekim Anayasanın 18/I hükmüne göre kimse zorla çalıştırılmaz ve angarya yasaktır. Ayrıca yine Anayasanın 48/I hükmüne göre herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir ve özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Dolayısıyla kişinin iktisadi varlığı ve özgürlüğü anayasal koruma altına alınmıştır. Ek olarak kişilik hakkının tartışmasız bir parçasını oluşturan kişinin iktisadi varlığı, TMK kapsamında kişilik hakkı korumasından da yararlanmaktadır.

Sosyal medya ortamında, kişilerin iktisadi özgürlük ve varlığını ortadan kaldırmaya yönelik davranışlar kişilik hakkına saldırı teşkil edecektir²²². Zaman zaman yaşanan toplumsal olaylarda, internet kullanıcıların çeşitli *hashtagler* (*etiketler*) kullanarak yahut paylaşımların altına yorumlar yaparak kişileri hedef gösterdikleri, kişilerin iktisadi varlıklarına saldırıda buldukları bilinmektedir²²³.

bb. Kişinin Mesleki Şeref ve Haysiyeti

Mesleki şeref ve haysiyet esasen kişinin şeref ve haysiyetinin bir özel türü ve mütemmim cüzüdür²²⁴. Kişinin iktisadi hayatındaki muhatapları ve müşterileri nezdinde gördüğü saygınlığı ifade etmektedir. Üçüncü kişilerin bu saygınlığı zedeleyici her tür davranıştan kaçınmaları gerekmektedir²²⁵. Zira aksine davranışlar kişinin kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyacaktır.

²²⁰ Oğuz, **Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması**, s. 23.

²²¹ Ayan/Ayan, **Kişiler Hukuku**, s. 109.

²²² Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 151.

²²³ Akyasan Birsen, **a.g.e.**, s. 152-153

²²⁴ Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**, s. 91.

²²⁵ Ayan/Ayan, **Kişiler Hukuku**, s. 110.

cc. Kişinin Mesleki ve Ticari Sır Alanı

Mesleki ve ticari sır alanı, esasen kişinin hayatının özel ve gizli alanlarının bir yansıması olsa da mesleki ve ticari sır alanının özel hayattan ayrılan yönü, daha ziyade yapılan işi gerçekleştirmek amacına yönelik faaliyet ve sırlardan oluşmasıdır²²⁶.

Esasen mesleki ve ticari faaliyetler, kişinin hukuki koruma altındaki gizlilik alanına dahil olmayıp kişinin ticari alandaki faaliyeti, başarı ya da başarısızlığı üzerindeki gerçeği yansıtan bilgiler verilmesi kişilik hakkına saldırı oluşturmaz²²⁷. Bununla beraber kişinin mesleğinde iç ilişkilerine dair belgelerin, kayıtların, müşteri bilgilerinin, pazarlama stratejilerinin, kimyasal formül gibi bilgilerin sosyal medya aracılığıyla paylaşılması yahut e-posta gruplarında iletilmesi durumunda, kişinin mesleki ve ticari sır çevresinin ihlal edilmektedir²²⁸.

D. İnternet Ortamı ve Kişilik Hakkı İhlalleri

1. Genel Olarak

Kullanıcıların internet alt yapısını kullanarak ortak ilgi, bilgi, duygu ve düşüncelerini karşılıklı olarak paylaşmaları, topluluk oluşturmaları, kendi içeriklerini yaratmaları, iş birliği, iletişim ve etkileşimde bulunmaları imkânı buldukları ortam ve araçları ifade eden sosyal medyada en fazla ihlal olunan hak şüphesiz kişilik hakkıdır. Öyle ki her yeni gün değişen teknoloji karşısında kişilik hakkının ihlalleri de çeşitlenmekte ve çoğalmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, internet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hükümler TMK ve TBK'nun kişilik haklarının korunmasına ilişkin genel hükümler olacaktır.

İnternet yoluyla kişilik hakkı ihlalleri çok çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir²²⁹. En sık görülen şekil e-posta göndermek yahut bir web sitesinde yapılan yayın yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesidir. Bu durumun sosyal medya sitelerindeki yansıması *direct mesaj* yoluyla yahut *paylaşım* yapmak veya yorum yapmak yoluyla kişilik hakkının ihlal edilmesidir. Kullanıcılar arasında kişilik hakkı

²²⁶ Akkurt, **a.g.e.**, s. 93.

²²⁷ Akyasan Birsen, **a.g.e.**, s. 155.

²²⁸ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 155.

²²⁹ Aslan, **Sanal Alemin de Bir Hukuku Var!**, s. 15.

ihlali olarak gösterilebilecek en kapsamlı örnek siber zorbalık olarak adlandırılan saldırı halidir²³⁰. Ayrıca bir kimsenin ismini alan adı olarak almak, kişilerin bilgilerinin kaydedilip başkalarına sunulması (*cookie*) da kişilik hakkı ihlallerine örnektir²³¹.

Günümüzün en yaygın iletişim aracı olan sosyal medya platformları, kişilik hakkının en yaygın olarak ihlal edildiği mecra durumundadır, denebilir²³². Sosyal medyada gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri sosyal medya hizmetini sağlayan sosyal medya hizmet sağlayıcısı tarafından gerçekleştirilebildiği gibi, sosyal medya platformunu kullanan başka kullanıcılar veya sisteme müdahale eden diğer üçüncü kişilerce de gerçekleştirilebilir. Bu ihlaller, kişinin şeref ve haysiyeti, adı, resmi, sesi, kişisel verileri, özel hayatı, haberleşme hürriyeti gibi kişilik hakkının korumasındaki kişisel değerlerine yönelik olarak, sosyal medyada paylaşılan içerik, güvenlik ihlalleri ve bilişim suçları yoluyla gerçekleşebilmektedir²³³. Yine sosyal medya ortamında yapılan bir paylaşımın birden çok kişilik hakkının ihlal edilmesine sıklıkla rastlanmaktadır. Özellikle “*caps*” adı verilen paylaşımlarda kişilerin hem resim üzerindeki hakkına hem şeref ve haysiyetine tecavüz edilebilmektedir²³⁴.

İnternet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlalleri, diğer medya araçlarıyla gerçekleşen ihlallerden bazı farklılıklar barındırmaktadır. Şöyle ki, ihlalin ve zararın meydana geldiği yerin coğrafi olarak sınırlandırılması, failin tespiti, uygulanacak hukuk gibi temel konularda çeşitli tartışmalar yaşanmaktadır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde bu hususları detaylıca inceleyeceğimizden, şimdilik internet ve sosyal medya alanında en sık karşılaşılan kişilik hakkı ihlal yollarını inceleyeceğiz.

2. Alan Adlarına İlişkin Kişilik Hakkı İhlalleri

İnternet ortamında veri akışının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için, tıpkı her gerçek ve tüzel kişinin bir isminin olması gibi, internet ortamına veri sağlayan her

²³⁰ Burak Akdeniz, *Sosyal Medya Kullanımı Ve Siber Zorbalık*, Ed. Ayhan Erbay/ Volkan Yücel, **Sosyal Medya ve Psikoloji**, Akademisyen Yayınevi, Ankara, 2021, s. 218.

²³¹ Murat Doğan, *İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası*, **Erzincan Binali Yıldırım Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2003, C. VII, Sa. 1-2, s. 398.

²³² Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 180.

²³³ Kaya, **Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali**, s. 305.

²³⁴ Akyasan Birsen, **Kişilik Hakkı İhlalleri**, s. 177.

cihazın bir isminin olması gerekmektedir. İnternete bağlanan her cihaza internet servis sağlayıcıları tarafından bir IP (*Internet protokol adresi*) adresi atanır ve diğer cihazlar birbirine ve web sitelerine bu adres sayesinde ulaşır²³⁵.

Alan adı (domain name), bir web sitesinin internet uzayındaki adı ve adresidir. İnternet alan adları Yönetmeliğinin 3/I-d hükmünde internet alan adı, “internet üzerinde bulunan bilgisayar veya internet sitelerinin adresini belirlemek için kullanılan internet protokol adresini tanımlayan ad” şeklinde tanımlanmıştır. İnternetteki her web sitesinin rakam kombinasyonlarından oluşan, kendine özgü bir IP adresi vardır. Alan adları kullanıcılar için IP adreslerinin daha basitleştirilmiş ve kelime veya harflerle ifade edilmiş halidir. İnternet alan adları int, com, net gibi alan ismi ile, ülke kodundan oluşan adlandırma sistemine dayanmakta olup birinci ve ikinci derece alan adı olmak üzere iki dereceli bir sisteme sahiptir²³⁶.

Günümüzde alan adları üzerindeki menfaat oldukça değerli olup kişi ve kuruluşların adeta kimliklerini ortaya koymaktadır²³⁷. Alan adlarının kişileri tanıtmaya veya mal ve hizmetleri ayırt edici fonksiyonu bulunmaktadır. Bu fonksiyonu sebebiyle alan adları şirketler ve markalar için oldukça değerli olup haksız rekabet ve marka hukuku kurallarınca korunmaktadır. Benzer şekilde gerçek kişiler bakımından da alan adlarının ismi koruyan hükümler çerçevesinde korunan bir değer olduğunu ifade etmek gerekir.

Alan adlarının değerli olmasının diğer bir nedeni ise alan adlarının tek ve benzersiz olması, diğer bir söyleyişle sınırlı sayıda olmasıdır²³⁸. Keza alan adlarının tahsisi gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada muhtelif yetkili tescil makamlarınca yapılmaktadır²³⁹. Bir alan adının teknik olarak bir kere alınabiliyor olması hem alan adlarını değerli kılmakta hem de internet sisteminde hukuki ihtilaflara neden olmaktadır²⁴⁰. Şöyle ki, alan adları *önce gelen alır (first come first served)* ilkesiyle

²³⁵ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s 55; https://tr.wikipedia.org/wiki/IP_adresi (Son Erişim Tarihi 27.07.2022); Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 992

²³⁶ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 992.

²³⁷ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s 58; Oğuz Sefer, **İnternet Alan Adı (Domain Name) Haklarının Korunması**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2011, s. 17.

²³⁸ Sefer, **İnternet Alan Adı**, s. 18-19.

²³⁹ Nurullah Bal, *İnternet Alan Adları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, Sa. 1-2, s. 321.

²⁴⁰ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 57.

alınmaktadır. Bu durum kimi zaman kişilik hakk ı bağlamında kimi zaman ise marka hukuku veya haksız rekabet hukuku bağlamında problem yaratabilmektedir. Nitekim uygulamada kimi zaman çeşitli markalara veya tanınmış kişilere ait isimlerle alan adı alan kötüniyetli üçüncü kişilere rastlanılmaktadır. Öyle ki bu kişiler kasıtlı olarak tanınmış kişilere veya markalara ait isimlerle web sitesi açmakta, daha sonra bu alan adlarını yüksek meblağlarda para karşılığı devredebilmektedirler. Nitekim internetin yeni yeni yaygınlaşmaya başladığı 1990lı yıllarda bu duruma sıklıkla rastlanmıştır.

İnternette alan adlarıyla ilgili sorunların çözümünü ICANN (İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu) koordine etmektedir²⁴¹. ICANN tarafından internet alan adı uyuşmazlıklarının çözümü konusunda Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (UDRP, Alan Adı uyuşmazlıkları Yeknesak Kuralları) yayımlanmıştır. İnternet alan adı ile ilgili haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler, UDRP çerçevesinde, uluslararası bir çözüm yolu ya da özel bir tahkim yöntemi olarak kabul edilen bir kurum ya da kuruluşa başvuruda bulunarak, internet alan adlarının kendisine transfer edilmesini ya da internet alan adının hükümsüz kılınmasını talep edebilmektedir²⁴². Bu tahkim heyetlerinden en çok başvuru alan ve tanınan kurum WIPO (Uluslararası Telif Hakları Örgütü) bünyesinde dir.

3. E-posta (E-mail)

Elektronik posta kavramının kısaltılmış hali olan e-posta (e-mail), internet kullanıcılarının birbirlerine gönderdikleri dijital mektuplardır²⁴³. Kullanıcılar e-posta sistemiyle birbirlerine yazılı, sesli veya görsel her tür veriyi iletebilmektedirler. E-posta gönderebilmek için gereken yalnızca bir e-posta sistemine kaydolarak e-posta adresi almaktır. Oldukça hızlı ve ucuz bir iletişim yöntemi olan e-posta günümüzde sıklıkla kullanılmaktadır. Elbette bu yaygın kullanım çeşitli hak ihlallerinin meydana gelmekte, kötü niyetli kişilerce e-postaların içeriklerine yahut e-posta adreslerine saldırılar gerçekleştirilmektedir.

²⁴¹ <https://www.icann.org/resources/pages/welcome-2012-02-25-en> (Son Erişim Tarihi 27.07.2022)

²⁴² Özbakır, **İnternette Hukuki Sorumluluk**, s. 228

²⁴³ <https://tr.wikipedia.org/wiki/E-posta> (Son Erişim Tarihi 28.07.2022)

E-posta yoluyla yapılan ihlaller çoğunlukla ya bir kimsenin adresine e-posta gönderilmesi ya da bir kimse hakkında başkalarına e-posta gönderilmesi şeklinde meydana gelir²⁴⁴.

E-posta adresleri kişinin adını ihtiva edebileceğinden, adın korunması hükümleri de gündeme gelebilecektir²⁴⁵.

4. Spam

E-postaların yaygın kullanımı sadece bireysel ilişkiler bakımından değil tüm iş sektörlerinde büyük bir değişim yaratmıştır. Bu değişimin en bariz görüldüğü sektörlerden biri reklamcılık sektörüdür. E-postalarla aracısız şekilde reklamlar doğrudan tüketiciye iletiğinden, reklam şirketlerince sıklıkla kullanılmaktadır²⁴⁶. Ancak internet kullanıcıları bakımından bu durum çeşitli sıkıntılar yaratabilmektedir.

Spam, elektronik ortamda çok sayıda alıcıya aynı anda gönderilen gereksiz ve istenmeyen ileti olarak tanımlanabilir. Burada kritik nokta, gönderilen e-postanın istem dışı olmasıdır²⁴⁷.

Spam konusunda en temel problemlerden biri spam iletilerinin gönderileceği e-posta adreslerinin öğrenilme şeklidir. Çoğu kez kullanıcıların izni olmaksızın e-posta adresleri web siteleri, posta siteleri, forumlar gibi çeşitli kanallardan elde edilmektedir.

Bir diğer problem ise çok sayıda gönderilen spamlar nedeniyle e-posta adreslerinin hatta sunucuların kapasitelerinin dolması ve çökmesidir. Dolayısıyla gerek internet kullanıcıları gerekse internet servis sağlayıcıları bakımından spamlar önemli bir sorun teşkil etmektedir.

E-posta adreslerinin ismin korumasından yararlandığı ve kişilik hakları bağlamında korunduğu düşünülürse, e-posta adreslerinin rıza dışı elde edilmesi ve ticari amaçlarla kullanımı kişilik haklarının ihlali niteliğinde olduğunu söylemek yanlış olmaz. E-posta adresi, aynı zamanda bir kişisel veridir ve özel hayatın

²⁴⁴ Doğan, **Durdurma Davası**, s. 398.

²⁴⁵ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 71.

²⁴⁶ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 75.

²⁴⁷ Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, s. 153.

parçasıdır. Bu sebeple spam şirketlerince e-posta adreslerinin hukuka aykırı şekilde ele geçirilmesi kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirilmesi anlamına gelmektedir. Keza spamlar aynı zamanda haberleşme özgürlüğünün de ihlali niteliğindedir²⁴⁸.

Hukukumuzda spamlar ile ilgili düzenleme 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 6.maddesinde yer almaktadır. Buna göre spamlar ticari elektronik ileti olarak isimlendirilmiş olup gönderilmeleri için izne dayalı sistem benimsenmiştir²⁴⁹.

5. Web Sitelerindeki Yayınlar İle Kişilik Hakkının İhlali

Kişilik hakkının internet yoluyla ihlalinde web sitelerinde yapılan yayınlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu yayınlar bir kimsenin kişilik hakkına saldırı teşkil eden unsurlar taşıyabilmektedir. Örneğin, bir kimsenin özel hayatına ilişkin sırların aktarılması, kişiye hakaret edilmesi, küçük düşürücü, aşağılayıcı veya alay edici ifadelerin kullanılması, kişinin kendini topluma sunuş şekline aykırı şekillere sokulması veya resminin izni olmaksızın ya da onu küçük düşürücü şekilde yahut iznin sınırları aşarak ya da reklam amacıyla yayınlanması halinde böyledir²⁵⁰. Yukarıda açıkladığımız üzere sosyal medya sitelerinde de benzer durum yaşanabilmektedir.

Şüphesiz yalnızca yayınlar yoluyla kişilik hakkı ihlal edilmemektedir. Oldukça geniş bir alan sunan internet farklı alanlarda kişilik hakkı ihlallerine sahne olabilmektedir. Şöyle ki, internet hemen her alanda köklü değişiklikler yaratmakta, kullanım alışkanlıklarını değiştirmektedir. Bu durumun en belirgin örneklerinden biri internet gazeteciliğidir. Günümüzde yerel gazetelerden büyük medya kuruluşlarına

²⁴⁸ Mine Kaya, *Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması*, **Ankara Barosu Dergisi**, 2010, Sa. 4, 319.

²⁴⁹ Ticari elektronik ileti gönderme şartı. MADDE 6 – (1) Ticari elektronik iletiler, alıcılara ancak önceden onayları alınmak kaydıyla gönderilebilir. Bu onay, yazılı olarak veya her türlü elektronik iletişim araçlarıyla alınabilir. Kendisiyle iletişime geçilmesi amacıyla alıcının iletişim bilgilerini vermesi hâlinde, temin edilen mal veya hizmetlere ilişkin değişiklik, kullanım ve bakıma yönelik ticari elektronik iletiler için ayrıca onay alınmaz. (2) Esnaf ve tacirlere önceden onay alınmaksızın ticari elektronik iletiler gönderilebilir.

²⁵⁰ Doğan, **Durdurma Davası**, s. 399; Muhammed Sabır Fırat, *Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu*, **Hacettepe HFD**, 2015, C. 5, Sa. 2, s. 113.

kadar basın her ölçüğünde dijitalleşme yaşanmakta olup internet gazeteciliği bu dijitalleşmenin temel taşı oluşturmaktadır.

Elbette kullanımının artmasıyla birlikte internet gazeteciliği aracılığıyla kişilik hakkı ihlalleri de yaşanmaktadır. Keza internet gazeteciliğinin yanında, kullanıcıların özgürce fikir paylaşımında bulunabildikleri bloglarda da sıklıkla kişilik hakkı ihlalleri yaşanır olmuştur. Zira kullanıcıların kendilerini tamamen özgür hissettikleri bu web sitelerinde diğer kişiler hakkında küçük düşürücü, aldatıcı, iftira mahiyetinde paylaşımlar yapabilmektedirler. Nitekim Yargıtay kararına konu olan bir olayda davalı tarafından sosyal medya hesabında davacı hakkında kullanılan ‘*defol git IQsuz*’, ‘*salak şefiniz*’, ‘*o kendini şef sanan çocuk*’, ‘*o küçük çocuk*’ ifadelerin; bireyin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi kapsamında koruma altına alınan kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu ve kullanılan bu ifadeler ile eleştiri sınırlarının aşıldığı, olay ve yazı bütün olarak değerlendirildiğinde kaba, nezaket dışı, rahatsız edici söz ve ağır eleştiri olarak kabulünün mümkün olmadığı yönünde saptamalarda bulunmuştur²⁵¹.

İnternet ortamı söz konusu olduğunda basın özgürlüğü ile kişilik hakkının sık sık karşı karşıya geldiği gözlemlenmektedir. Nitekim Yargıtay kararında basın özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği durumlarda her iki değere aynı anda koruma sağlanamayacağını, dolayısıyla kamu yararı gözetilerek bu iki değerden birinin üstün tutulması gerekeceğini ifade etmiştir²⁵². İlgili kararda Yargıtay gerek yazılı ve gerekse görsel basının kamuyu aydınlatma ve bilgilendirme işlevini yerine getirirken, objektif sınırlar içinde kalarak özellikle yayının gerçek olmasını, kamu

²⁵¹ Davalı tarafından sosyal medya hesabında davacı hakkında kullanılan ve yukarıda belirtilen ifadelerin tarafların sanatçı kişilikleri de gözetildiğinde; bireyin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi kapsamında koruma altına alınan kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu ve kullanılan bu ifadeler ile eleştiri sınırlarının aşıldığı, olay ve yazı bütün olarak değerlendirildiğinde kaba, nezaket dışı, rahatsız edici söz ve ağır eleştiri olarak kabulünün mümkün olmadığı anlaşılmalı, Bölge Adliye Mahkemesi'nce davanın reddine karar verilmesi hukuka aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmektedir. Yargıtay 4.HD 2017/2661 E., 2018/1105 K., 20.02.2018 T. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/>, Son Erişim Tarihi 03.08.2022)

²⁵² Dava konusu yazı bir bütün olarak değerlendirildiğinde, davacı hakkında yapılan ceza soruşturmasına konu olaylar da dikkate alındığında yayının görünür gerçekliğe uygun ve güncel olduğu, kamu yararını amaçladığı ve kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik olduğu, davacının kişilik haklarına saldırı niteliğindeki ifadelerle yer verilmediği, haberin verilmiş biçimi ve bütünlüğü çerçevesinde basının haber verme hakkı ve eleştiri sınırları içerisinde haber yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla davanın tümünden reddine karar verilmesi gerekirken kısmen kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Yargıtay 4. HD 2017/4619 E., 2020/971 K., 27.02.2020 T. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/>, Son Erişim Tarihi 03.08.2022)

yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini gözetmeli, haberi verirken özle biçim arasındaki dengeyi de koruması gerektiğini belirtmiştir. Kararda ayrıca o anda ve görünürde var olup da sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olayların yayınından basının sorumlu tutulmaması gerektiği ifade edilmiştir.

6. Hacking ve Cracking

Hack; işletim sistemlerinin doğası gereği sahip olduğu açık noktalar kullanılarak bu sistemlerin içine sızılmasıdır²⁵³. *Cracking* ise program kırma eylemidir. Başka bir anlatımla cracking kötü niyetle, web sayfalarının veya sistemlerin güvenlik duvarlarının, şifrelerinin kırılarak web sayfasına veya sistemlere zarar verilmesidir²⁵⁴.

Her ne kadar bu iki kavram birbirine sıklıkla karıştırılsa da hacking eyleminin her zaman zarar verme amacıyla yapılmadığı, ancak cracking eyleminin salt zarar verme, verileri tahrip etme, sistemleri bozma amacıyla yapıldığı unutulmamalıdır. Günümüzde yaygın şekilde kullanılan internet bankacılığı hacker'ların radarına girmekte ve bu alanda sıklıkla saldırılar gerçekleşmektedir. Yargıtay'a göre internet bankacılığı söz konusu olduğunda sistem güvenliğinin sağlanması hizmet sunucu olan bankaya ait olmakta, bununla birlikte kullanıcıya da kendisine ait bilgileri koruma yükümlülüğü bulunmaktadır²⁵⁵.

Kanunlar ihtilafı kuralları açısından hacking'de zarar yerinin tespiti zor olmamaktadır. Zarar yeri, veri tabanlarına müdahale edilen, silinen veya diğer şekillerde etkilendiği yerdir. Buna karşın fiil yerinin tespiti her zaman kolay olmamaktadır. Zira hacker'lar sahip oldukları teknik bilgilerle kendilerini pekâlâ gizleyebilmektedirler. Şayet hacker'ın kimliği tespit edilmişse, failin yani hacker'ın

²⁵³ Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, s. 166.

²⁵⁴ Özdilek, **a.g.e.**, s. 166.

²⁵⁵ İnternet bankacılığındaki en önemli sorun, hiç kuşkusuz güvenlik sorunudur. Güvenli bir internet bankacılık hizmetinin sunulmasında, böyle bir hizmetin alınmasında hem bankanın hem de müşterinin üzerine düşen yükümlülükler ve sorumluluklar vardır. Bu bağlamda, internet bankacılığı hizmetini müşterilerine bankalar sunduğuna göre, bu sistemin güvenliğine yönelik tüm tedbirleri almaları ve sistemi bilinen en son teknolojik gelişmeye uygun hale getirmeleri büyük önem taşımaktadır. Hiç kuşkusuz, müşterilerin de internet bankacılığında kullanılmak üzere kendilerine verilen kullanıcı adı, şifresi ve diğer bilgileri üçüncü kişilerin eline geçmesini önleyecek gerekli tedbirleri almaları ve bu konuda azami özeni göstermeleri gereklidir. Yargıtay HGK 2012/550 E., 2012/820 K., 21.11.2011 T. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 03.08.2022)

mutad meskeninin bulunduğu yerde harekete geçtiği karinesi hakimdir. Azınlıkta kalan görüşe göre ise fiil yeri olarak hedef bilgisayarın bulunduğu yer dikkate alınmalıdır²⁵⁶.

7. Virüs Yüklenmesi

En sık karşılaşılan ve en çok bilinen zarar verici yazılım türü virüslerdir²⁵⁷. Bilgisayar virüsleri yüklendikleri bilgisayarlarda çalıştıklarında, kullanıcıdan habersiz bir şekilde, kendisinin bir kopyasını diğer çalışabilir programlara ilave eder ve uygun şartlar oluştuğunda virüs yazarının belirttiği zararlı işlemleri yerine getirirler. Son olarak sistemleri veri depolama üniteleri başta olmak üzere bilgisayar sistemini kullanılamaz hale getirirler²⁵⁸. Örneğin “loveletter” virüsü yaklaşık 55 milyon bilgisayara ulaşarak 2.5 – 3 milyon kadarına bulaşmış ve toplamda 8 -9 milyon dolarlık zarara neden olmuştur²⁵⁹.

İnternete virüslerin yüklenmesi, uygulanacak hukuka göre bir haksız fiil niteliğinde olup hacking’te bahsedilen esaslara göre sonuç yeri tespit edilmelidir²⁶⁰. Bu kapsamda zarar gören veri tabanının bulunduğu yer, virüs yüklemesinde sonuç yeri kabul edilecektir²⁶¹.

8. Cookies

Çerez (*cookies*), bir internet sitesi tarafından bilgisayara bırakılan bir tür tanımlama dosyası olarak tanımlanabilir²⁶². Başka bir ifadeyle çerez internet kullanıcısının hangi ülkeden geldiğinden hangi tarihte hangi web sitelerini ziyaret ettiğine kadar çeşitli bilgileri toplayan bilgi paketleridir²⁶³. Bu yönüyle cookie’ler kullanıcıyı bir web sitesini her ziyaret edişinde yeniden bilgi girme zahmetinden

²⁵⁶ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 994.

²⁵⁷ Dülger, **Bilişim Suçları**, s. 112.

²⁵⁸ Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 67

²⁵⁹ Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, s. 188.

²⁶⁰ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 995.

²⁶¹ Peter Mankowski, **Das Internet im Internationalen Vertgas-und Deliktsrecht**, s. 282 Akt. Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 995

²⁶²

[https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87erez_\(%C4%B0internet\)#~:text=%C3%87erez%20\(%C4%B0ngilizce%3A%20cookie\)%2C,bilgileri%20ve%20benzeri%20veriler%20saklan%C4%B1r.](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87erez_(%C4%B0internet)#~:text=%C3%87erez%20(%C4%B0ngilizce%3A%20cookie)%2C,bilgileri%20ve%20benzeri%20veriler%20saklan%C4%B1r.) (Son Erişim Tarihi 03.08.2022)

²⁶³ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 995.

kurtarmakta ve kullanıcının tercihlerine göre web sitelerinin ilgili bölümlerine daha çabuk erişim sağlamaktadır²⁶⁴.

Cookie'ler zararsız gibi görünse de, özellikle kullanıcı tarafından bakıldığında durum farklıdır. Zira cookie'ler aracılığıyla bir internet kullanıcına dair hangi verilerin elde edildiği, bu verilerin ne şekilde saklandığı bütünüyle bilinmemektedir. Özellikle kullanıcının onayı olmaksızın bilgisayar sistemine yerleşen cookie'ler, kullanıcının gizliliği açısından büyük tehlike yaratmaktadır

Kanunlar ihtilafı kuralları bakımından, cookies'in yerleştirilip cookies'lerle web siteleri arasında bağlantı kurulduğu yer fiil yeri olarak kabul edilirken, verilere ulaşıldığı yer ise zarar yeri olacaktır²⁶⁵.

9. Phising Saldırıları

Dilimize yemleme olarak tercüme edilebilen phishing yöntemi, son zamanların sıklıkla karşılaşılan saldırı türlerinden biridir. Bir banka veya resmi kurumdan geliyormuş gibi hazırlanan e-posta yardımıyla kullanıcıların sahte web sitelerine yönlendirilerek çoğunlukla kredi kartı ve şifre bilgilerine ulaşılan bir saldırı yöntemi olup her yıl milyarca dolar zarara neden olmaktadır²⁶⁶.

10. Sosyal Medyaya Özgü Bir Hak İhlali: Stalking

İngilizce *stalking* kelimesi bir kimseyi hukuka aykırı şekilde bir süre takip etmeyi ifade etmektedir²⁶⁷. Bu eylemi yapan kimseye *stalker* denilmektedir. Stalk ifadesi yabancı bir kelime olmasına karşın günümüzde sıklıkla *stalklamak* biçiminde kullanılmaktadır.

²⁶⁴ Özdilek, **a.g.e.**, s. 194.

²⁶⁵ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 995-996

²⁶⁶ Dülger, **Bilişim Suçları**, s. 117.

²⁶⁷ <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/stalking> (Son Erişim Tarihi 08.08.2022)

Sosyal medya bağlamında stalking yahut stalklamak, sosyal medya platformlarında bir kişinin bir başka kişiyi sosyal medya hesaplarında araştırması, gözetlemesi, rahatsızlık yaratarak paylaşımlarını incelemesi anlamına gelmektedir²⁶⁸.

Günümüzde gerek kişilerin hayatını her yönüyle, herkese açık şekilde sosyal medyada paylaşıyor olması gerekse teknolojinin sunduğu screenshot gibi uygulamalar mahremiyet ihlalini giderek arttırmaktadır²⁶⁹.

Stalking, mağdurun manevi dünyasında elem ve kedere neden olması dolayısıyla bir kişilik hakkı ihlali olmasının yanında Almanya, İngiltere gibi kimi ülkelerde suç olarak düzenlenmektedir²⁷⁰. Türk hukukunda stalking kavramı ilk olarak 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun'da "tek taraflı ısrarlı takip" ifadesiyle yer bulmuştur. Benzer şekilde Uygulama Yönetmeliği'nde de yerini bulan tek taraflı ısrarlı takip, aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade etmektedir²⁷¹. Ayrıca ısrarlı takip suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 123/A maddesi gereğince şikâyete bağlı bir suç olarak da düzenlenmiştir.

E. Kişilik Hakkı İhlallerinde Hukuki Koruma Yolları

Özel hukukta kişilik TMK'nun 23,24,25; TBK'nun 58 ve 5651 sayılı Kanun'un 4, 5, 6, 9. maddeleri ile korunmaktadır²⁷². Konumuz kapsamında kişilik hakkının haksız fiillere karşı korunması ele alınacağından, yalnız bu kapsamdaki

²⁶⁸ Ceyhun Serçemeli, Sosyal Medyada Mahremiyetin Gizliliğini İhlalde Yeni Bir Trend Olan 'Stalk'a Hukuki Açından Bir Bakış, s. 4

<http://www.umut.org.tr/userfiles/files/Ceyhun%20Ser%C3%A7emeli.pdf> (Son Erişim Tarihi 08.08.2022); Rabia Saltık, *Sosyal Sermaye ve Armağan Ekonomisi Üzerinden Sosyal Medya ve Stalk Olgusu Instagram Üzerinden Bir İnceleme*, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sa. 30, 2018, s. 348.

²⁶⁹ Serçemeli, **a.g.e.**, s. 8.

²⁷⁰ Serçemeli, **a.g.e.**, s. 5

²⁷¹ 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, m.3/1-ş

²⁷² Erhan Günay, **Kişilik Haklarına Saldırdan Kaynaklanan Tazminat Davaları**, Seçkin, 2. Bası, Ankara, 2017, s. 15.

hukuki koruma yöntemleri olan durdurma, önleme, hukuka aykırılığın tespiti, maddi tazminat, manevi tazminat ve vekaletsiz iş görmeden doğan davaları ele alınmıştır.

1. Genel Olarak

Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırıda bulunulan kimse saldırıda bulunanlara karşı hukuki korunma talep edebilecektir. İnternet ortamında meydana gelen haksız fiiller için gerek özel hukuk gerekse ceza hukuku bağlamında çeşitli koruma yolları ihdas edilmiştir. Saldırının mevcut durumuna ve davacının hukuki menfaatine göre bu korum yollarından biri veya birkaçı talep edilebilecektir. İsterse bunların ikisine birden de başvurabilir. Çünkü her iki başvurunun kabul şartları farklıdır²⁷³.

Kişilik haklarının korunmasına ilişkin genel düzenleme TMK'nun 23, 24 ve 25. maddelerinde yer almakta ve TBK'nun 49. maddesi ile bu düzenlemeler tamamlanmaktadır. Buna göre internet ortamında kişilik hakkı ihlal edilen mağdur özel hukuk bağlamında sırasıyla, saldırı tehlikesinin önlenmesini; halen sürmekte olan saldırının sonlandırılmasını; sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini; saldırı teşkil eden yayımda düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesini veya yayınlanmasını; maddi ve manevi tazminat ödenmesini ve hukuka aykırı saldırı nedeniyle elde edilmiş olan kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesini yetkili ve görevli mahkemeden talep edebilecektir²⁷⁴.

2. Saldırının Önlenmesi Davası (Kaçınma Davası)

TMK 25/1 hükmünde öngörülen bu dava, kişiliğe tecavüzün henüz başlamadığı ve fakat tecavüz tehlikesinin bulunduğu ve bu tehlikenin ciddi ve yakın olduğu hallerde açılır.²⁷⁵ Kaçınma davasının amacı, failin davranışını yasaklayarak mağduru gelecekte meydana gelecek saldırıdan korumaktır²⁷⁶. Bir eda davası olan önleme davası ile hâkimden davalının saldırı teşkil edecek davranıştan kaçınmaya

²⁷³ Fırat, Fırat, **İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu**, s. 113.

²⁷⁴ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 93.

²⁷⁵ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 162.

²⁷⁶ Helvacı, **a.g.e.**, s. 162.

mahkûm edilmesi talep edilir²⁷⁷. Bir eda davası olduğundan, saldırının önlenmesi davası sonunda alınan kararın, İİK 30 ve 343 hükümleri bağlamında icra edilebilirlik niteliği bulunmaktadır²⁷⁸.

Önleme davası diğer davalardan farklı olarak saldırı sonuçlarına değil; saldırı fiiline yönelen bir davadır²⁷⁹. Zira saldırı doğmuş ise bunun önlenmesi düşünülemeyeceğinden, önleme davası da açılmayacaktır. Ancak saldırının tekrarlanma ihtimali varsa (örneğin web sitesinde yer alan yayının devam edeceğine dair “devamı yarım” gibi bir açıklama bulunuyor ise) önleme davası açılabilir.

Önleme davasının açılabilmesi için tecavüz tehlikesini yaratan kimsenin kusuru aranmaz. Bununla birlikte, muhtemel bir zarar tehlikesinin de bulunması gerekli değildir, yalnızca saldırı tehlikesinin varlığı yeterlidir²⁸⁰. Saldırı tehdidinin objektif olarak ciddi ve yakın bir tehlike olması gerekir. Bu bağlamda önleme davası pek yakında gerçekleşeceği kuvvetle muhtemel bir saldırı tehlikesini, teşebbüs aşamasında önlemektedir²⁸¹.

Önleme davası zamanaşımı süresine veya hak düşürücü süreye tabi değildir. Saldırı tehlikesi devam ettikçe açılabilir. Örnek olarak kişiliğine tecavüz teşkil edecek bir içeriğin bir web sitesinde yayınlanacağını öğrenen bir kimsenin, bu yayının yapılmasını engellemek için açacağı dava önleme davasıdır.

Dava sonunda verilen karara rağmen saldırı vuku bulursa, artık saldırı tehlikesinin önlenmesi değil, şartlarının varlığına göre saldırıya son verilmesi, saldırının hukuka aykırılığının tespiti ve ilanı, maddi ve manevi tazminat davaları söz konusu olur²⁸².

3. Saldırıya Son Verilmesi Davası (Durdurma Davası)

²⁷⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 262; Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 368.

²⁷⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 374.

²⁷⁹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 368.

²⁸⁰ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 154; Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 476.

²⁸¹ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 370

²⁸² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 263.

Saldırının başlamış ve devam ediyor olması halinde durdurma davası açılır. Davanın amacı, devam etmekte olan tecavüze son verilmesini temindir²⁸³. Sürmekte olan bir saldırının durdurulmasını amaçlayan bu dava çerçevesinde, iddialar geri aldırılabilir, resmin veya mektubun iadesi sağlanabilir, kişisel verilerin yok edilmesi ve internetteki kayıtların yok edilmesi, kısaca ilgili saldırıya son verilmesi sağlanabilir²⁸⁴. Bu dava hukuka aykırı fiilin varlığına değil, bu saldırı nedeniyle devam eden hukuka aykırı durumun sona erdirilmesine yönelik bir davadır²⁸⁵.

Durdurma davasının açılabilmesi için öncelikle devam etmekte olan bir saldırı gereklidir. Saldırı bitmiş veya henüz başlamamışsa hukuki yarar yoksunluğu nedeniyle bu dava açılmaz. Benzer şekilde, zaman içine yayılmayan kısa sürede olup biten davranışlara son verilmesi talep edilemez²⁸⁶. Keza, sona ermiş saldırının tekrarlanması tehlikesi varsa, bu takdirde saldırının sona erdirilmesi değil, saldırının önlenmesi talep edilecektir²⁸⁷. Saldırının sona erdirilmesinden sonra saldırının etkisi devam edecekse, saldırının sona erdirilmesi talebi ile birlikte saldırının etkilerinin bertaraf edilmesi için mahkeme kararının üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması talep edilebilir²⁸⁸.

Durdurma davasının açılabilmesi için sadece tecavüzün hukuka aykırı olması yeterlidir, failin kusurunun bulunması ya da bir zararın doğmuş olması aranmaz²⁸⁹.

Dava, saldırı devam ettiği sürece zamanaşımına uğramaz²⁹⁰. Saldırıyı gerçekleştiren kişi birden fazla ise, saldırıya son verilmesi davası içlerinden birine, birkaçına veya hepsine karşı açılabilir²⁹¹.

Bir eda davası olan durdurma davası sonunda verilen kararın İİK m. 30 ve 343 hükümleri bağlamında icra edilebilirlik niteliği bulunmaktadır²⁹². Şayet, dava esnasında saldırı sona ererse; şartların karar anında varlığı arandığından hâkim, saldırı

²⁸³ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 153; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 259; Doğan, **Durdurma Davası**, s. 392; Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 375.

²⁸⁴ Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 476.

²⁸⁵ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 374.

²⁸⁶ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 163.

²⁸⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 260

²⁸⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 260

²⁸⁹ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 153.

²⁹⁰ Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s. 153.

²⁹¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 261

²⁹² Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 374.

tehlikesinin önlenmesi davasında olduğu gibi, esas hakkında karar verilmesine mahal olmadığı gerekçesi ile davayı sonlandıracaktır²⁹³.

Uygulamada durdurma davasının tek başına açılmamakta, TMK'nun 25. maddesindeki düzeltmenin veya kararın yayınlanması veya üçüncü kişilere bildirilmesi istemleri ile birlikte açılmaktadır. Esasen durdurma davası ile ulaşılmak istenen somut fayda ancak bu yolla temin edilmektedir. Zira durdurma davası ancak kitap basımı seri halde yapılan yayınlar, internet sitelerindeki saldırılar vb. açısından fayda sağlamakta, ancak saldırının kişilerin zihinlerinde süren kısmının ortadan kaldırılması, kararın veya düzeltmenin yayınlanması ya da üçüncü kişilere duyurulması ile mümkün olacaktır²⁹⁴.

Burada 5651 sayılı Kanundan söz etmek gerekmektedir. Zira, durdurma davası ile hedeflenen sonuca 5651 sayılı Kanun ile de mümkündür. Kanunun içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi başlıklı 9. maddesi kişilik hakkı ihlallerinde içeriğin yayından çıkarılması usulünü düzenlemekte iken; 9/A maddesi özel hayatın gizliliği nedeniyle erişimin engellenmesi usulünü düzenlenmektedir. Burada 5651 sayılı yasanın özel yasa nitelikte olduğu, dolayısıyla kişilik hakkına ilişkin genel hükümler yerine bu yasa hükümlerinin uygulanması gerektiği ileri sürülebilir. Ancak önemli olan davacının hangi kanuna dayanarak istemde bulunduğu²⁹⁵. TMK 25'ten doğan istemler, genel mahkemelerde görülecek olup davacının yalnız özel yasa olan 5651 sayılı Yasaya göre istemde bulunması zorunluluğu yoktur. Nitekim Yargıtay uygulaması da aynı istikamettedir²⁹⁶.

4. Tespit Davası

TMK 25/I fıkrası ile düzenlenmiş olan bu dava özel bir tespit davası olup, saldırının önlenmesi davası ile saldırıya son verilmesi davasının bir uzantısını oluşturmakta ve onları tamamlamaktadır²⁹⁷. Hukuka aykırılığın tespitine ilişkin olan bu dava, genel tespit davasının, kişiliğe saldırı durumu için özel olarak düzenlenmiş

²⁹³ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 163.

²⁹⁴ Kaya, **Telekomünikasyon**, s. 294.

²⁹⁵ Günay, **Tazminat Davaları**, s. 225-226.

²⁹⁶ Günay, **a.g.e.**, s. 226.

²⁹⁷ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 164 – 165.

halidir²⁹⁸. Davanın amacı hukuka aykırılığın tespiti ile saldırının etkisinin ortadan kaldırılmasıdır²⁹⁹.

Tespit davası, tecavüzün sona erdiği ancak etkilerinin sürmesi halinde açılabilir. Örneğin kişiye ait müstehcen görüntüler paylaşılmış ve sonra silinmiş olsun. Saldırı sona ermiştir ancak etkileri devam etmektedir. Zira toplum gözünde görüntüleri paylaşılan kişi, saldırıdan önceki konumunda olmayacaktır. Yahut yayın bitmiştir ama internette saklanmakta ve olumsuz etkilerini saçmayı sürdürmektedir³⁰⁰.

Manevi tazminat davası açılmışsa ayrıca tespit davası açılması söz konusu olamaz. Ancak, sona eren saldırının devam eden etkisinin bertaraf edilmesi için hukuka aykırılığın tespiti ve kararın yayınlanması talebi ile birlikte, şartları varsa manevi tazminat olarak bir miktar para ödenmesi de istenebilecektir³⁰¹.

Sonuç olarak tespit davası, saldırı sona erdiğinden önleme ve durdurma davası açılmayacağı, saldırıda bulunanın kusuru olmadığından tazminat davasının da açılmayacağı hallerde, kişinin duyduğu manevi acıyı hafifletmek amacıyla açılabilir. Dava sonunda alınan karar, eda hükmünü içermez. Saldırı başkalarında oluşan değer yargılarının yıkılması TMK'nun 25.maddesi kapsamında yayın ve bildirim de birlikte hüküm altına alınması ile mümkündür³⁰².

5. Kararın Yayınlanmasını veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesini Talep Hakkı

TMK 25/2 hükmü uyarınca, durdurma, önleme ya da hukuka aykırılığın tespiti davalarından birini açmış olan kişi, ayrıca aynı davada, kararın (ilgili) üçüncü kişilere bildirilmesini ya da ilan edilmesini de isteyebilir. Talep üzerine yayınlamaya karar verilmesi durumunda, kararın nerede ve nasıl yayınlanacağı hâkimin takdirinde olup talep olmaksızın hakim re'sen bildirme ya da kararın ilanına karar veremez³⁰³.

²⁹⁸ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 155.

²⁹⁹ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 165.

³⁰⁰ Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 476.

³⁰¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 265

³⁰² Kaya, **Telekomünikasyon**, s. 296; Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 365.

³⁰³ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 156.

Yayın bir kitle iletişim aracında olabileceği gibi basın yoluyla yapılması zorunlu olmayıp, bir kitaba sayfa eklenmesi, afiş yapıştırılması gibi başka bir tarzda da olabilir³⁰⁴.

Kişilik haklarına saldırıda bulunulan kişi saldırının önlenmesi, saldırının durdurulması veya saldırının hukuka aykırılığının tespitinin yanında Medeni Kanun'un 25. maddesi uyarınca bu istemlerle birlikte düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesini ya da yayınlanmasını istemesi mümkündür³⁰⁵.

6. Düzeltme ve Cevap Hakkı

Anayasamızın 32.maddesi uyarınca düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

5651 sayılı Kanun'un 9.maddesi "*İçeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı*" iken 6/2/2014 tarihinde yapılan değişiklikle "*İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi*" olarak değiştirilmiştir. Aynı zamanda madde içeriğinden cevap ve düzeltme hakkı tamamen çıkarılmıştır. Yapılan değişiklikle, mağdur kişiye yalnızca Kanunun önceki halinde de var olan sakıncalı içeriğin yayından çıkarılmasını talep etme seçeneği bırakılmış; ayrıca, hâkim kararıyla sakıncalı içeriğe erişim engeli getirilmesi gibi bir yeniliğe gidilmiştir. Oysaki cevap hakkı ile suç unsuru içeren yayına erişimin engellenmesi, birbirinin yerine geçebilecek haklar değil, ancak birbirini tamamlayan haklar olarak düşünülmelidir³⁰⁶.

Her ne kadar 5651 sayılı Kanundan düzeltme ve cevap hakkı çıkarılmışsa da, kitle iletişim alanının farklı mecralarını düzenleyen kanunlarda Anayasanın öngördüğü biçimde cevap ve düzeltme hakkı tanınmaktadır. Örneğin, Basın Kanunu'nun³⁰⁷ 14. maddesi, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun³⁰⁸ 27. maddesi ile TRT ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarının yayınlarını

³⁰⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 266; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s. 156.

³⁰⁵ Kaya, **Telekomünikasyon**, s. 296.

³⁰⁶ Kemal Cem Baykal, *İnternet Gazetelerinde Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanımında Yaşanan Sorunlar*, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, s. 311.

³⁰⁷ Resmi Gazete 26/6/2004, 25504

³⁰⁸ Resmi Gazete 14/11/1983, 18221

düzenleyen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun³⁰⁹ 18. maddesinde cevap ve düzeltme hakkına yer verilmiştir³¹⁰.

Basın Kanunu'nun 14.maddesine göre düzeltme ve cevap hakkı sadece süreli yayımlar bakımından öngörülmektedir. Burada internet gazeteciliğinin de doğası gereği süreli yayın kabul edilebileceği kanaatindeyiz. Bu bağlamda internetten yayın yapan gazeteler ve haber portalları söz konusu olduğunda da mağdurun düzeltme ve cevap hakkını kullanması mümkün olmalıdır.

7. Vekaletsiz İş Görmeden Kaynaklanan Dava

TMK m. 25/3 hükmünde davacının kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesini talep edebileceği belirtilmiştir.

Kişilik hakkına bazı öyle saldırılar olur ki, tazminat davasının koşulları gerçekleşmemiştir ya da koşulları gerçekleşmesine rağmen davalı bu saldırı nedeniyle kazançlı çıkmaktadır. Örneğin izinsiz çekilen bir fotoğrafın reklam amaçlı kullanılmasında durum böyledir³¹¹. Kanun koyucu özellikle maddi tazminatın tek başına kişilik hakkını korumadaki yetersizliği nedeniyle, vekaletsiz iş görmeye dayalı bu dava türünü ihdas etmek durumunda kalmıştır³¹². Mağdurun saldırgandan, saldırı sayesinde elde ettiği tüm kazançların kendisine verilmesini talep ettiği bu dava, TBK m. 530 hükmündeki gerçek olmayan vekaletsiz iş görmeden kaynaklanmaktadır. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede, bir kimse kötüniyetle, başkasının bir işini kendi işiymiş gibi ve kendisine menfaat sağlamak üzere görmekte olduğundan, haksız fiil niteliğini haizdir³¹³.

Vekaletsiz iş görmeye dayanılarak açılan dava, kişilik hakkının ihlalinden ötürü saldırgana yöneltilebilecek en etkin ve ağır istemdir³¹⁴. Zira bu istem, bir özel hukuk cezası oluşturmakta olup, haksız fiilin zarar ögesinden bağımsız olduğu gibi,

³⁰⁹ Resmi Gazete, 3/3/2011, 27863

³¹⁰ Baykal, **Cevap ve Düzeltme Hakkı**, s. 311-312.

³¹¹ Ayan/Ayan, **Kişiler Hukuku**, s. 153.

³¹² Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 388.

³¹³ Cevdet Yavuz, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, Beta, İstanbul, 2013, s. 726.

³¹⁴ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 156; Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 477.

haksız zenginleşmenin objektif zenginleşme ögesinden de bağımsızdır³¹⁵. Ayrıca bu dava bakımından kusur şartı aranmamaktadır³¹⁶. Bu davada TBK m. 50/II hükmü kıyasen uygulanacak olup buna göre geri verilecek olan kazanç miktarını hâkim takdir edecektir³¹⁷.

Vekaletsiz iş görme davası, maddi tazminat davası ile karıştırılabilmektedir. Burada vekaletsiz iş görmeye göre açılacak davayı, maddi tazminat davasından ayıracak kıstas, mağdurun elde etmek istemediği ya da elde edemeyeceği kazançtır³¹⁸. Oysa maddi tazminat davasında, davacının uğradığı maddi zararın tazmini istenmektedir.

8. Sebepsiz Zenginleşme Davası

Her ne kadar TMK m.25'te kişilik hakkı ihlalinde açılacak davalar arasında sebepsiz zenginleşme davası zikredilmemiş ise de doktrinde gerekli şartların varlığı halinde sebepsiz zenginleşme davasının açılacağı kabul edilmektedir³¹⁹.

Sebepsiz zenginleşme, haklı bir neden olmadan, başkasının emeğinden veya malvarlığından zenginleşme anlamına gelmektedir³²⁰. Kişilik hakkı ihlal edilen kişinin sebepsiz zenginleşme davası açabilmesi için, öncelikle saldıranın bu saldırı dolayısıyla haksız olarak zenginleşmesi ve kişilik hakkı ihlal edilenin fakirleşmesi gerekir³²¹. Sebepsiz zenginleşme davası, hukuk düzeninin bir kimseye tanıdığı bir hakkın içerdiği yetkilere aykırı şekilde veya edim ilişkisi ya da beklenmedik bir olay sonunda elde ettiği zenginleşmenin aynen veya değer üzerinden geri verilmesine yöneliktir³²². Örneğin sosyal medyada rakip firmanın güvenilirliğine zarar veren bir reklam yayınlatan firmanın, iş hacminin artması durumunda reklamı yayınlatan firma haksız

³¹⁵ Serozan, **Kişiler Hukuku**, s. 477-478.

³¹⁶ Serap Helvacı/Gülşah Sinem Aydın, *Kişilik Hakkı ihlalinde Doğan Vekaletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu*, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 23, Sa. 1, 2017, s. 273 .

³¹⁷ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 171.

³¹⁸ Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 157; Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 100.

³¹⁹ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 385-386.

³²⁰ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 24. Bası, Ankara, 2019, s. 948.

³²¹ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 387.

³²² Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 950.

olarak zenginleşmektedir. Dolayısıyla burada başkası aleyhine haklı bir sebep olmaksızın zenginleşen kişi, zenginleştiği miktarı iade ile yükümlüdür³²³.

Doktrinde aynı olayda sebepsiz zenginleşme davasıyla haksız fiil davalarının şartlarının mevcut olması halinde hangi davanın açılacağı hususunda tartışma bulunmaktadır. Baskın görüşe göre ise, haksız fiilden doğan dava hakkı, sebepsiz zenginleşme davasına engel olmayıp bu iki talep arasında yarışma söz konusudur³²⁴.

9. Maddi Tazminat Davası

TMK 25/3 hükmüne göre, kişilik hakkına yapılan tecavüz dolayısıyla malvarlığına ilişkin zarara uğrayan bir kimse, tecavüz edene karşı maddi tazminat davası açabilir³²⁵. Başka bir ifadeyle mutlak kişilik hakkının ihlali bir haksız fiil oluşturduğuna göre, mağdur doğal olarak, saldırganın kusurlu bulunması ek koşuluyla, maddi tazminat isteminde bulunabilir³²⁶. Burada dava hukuka aykırı fiil sonucu doğmuş olan maddi zararın ortadan kaldırılmasına yönelir³²⁷.

Kişilik hakkına saldırı sebebiyle uğranılan maddi zararın tazmini için, hukuka aykırı saldırı, maddi zarar, saldırıyla zarar arasında uygun illiyet bağı arandıktan başka failin kusuru veya kusursuz sorumluluk hali şartlarının bulunması aranacaktır³²⁸. Örneğin failin mahkemenin önleme kararına rağmen failin tecavüzde bulunması, maddi ve manevi tazminat davalarında özellikle kusurlu sayılması yönünden etkili olacaktır³²⁹.

Maddi tazminat davası, saldırıya son verilmesi, hukuka aykırılığı tespit eden kararın yayınlanması, manevi tazminat ve kazancın verilmesi davalarıyla birlikte açılabilir. Ancak henüz zarar doğmadığı için saldırının önlenmesi davası ile birlikte açılması mümkün değildir³³⁰.

³²³ Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 80.

³²⁴ Eren, *a.g.e.*, s. 958.

³²⁵ Dural/Öğüz, *Türk Özel Hukuku*, s. 158; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 267; Helvacı, *Gerçek Kişiler*, s. 166.

³²⁶ Serozan, *Kişiler Hukuku*, s. 477.

³²⁷ Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, s. 391.

³²⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *a.g.e.*, s. 267; Kılıçoğlu, *a.g.e.*, s. 392.

³²⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, s. 263

³³⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, *a.g.e.*, s. 268; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, s. 410.

Maddi tazminat davası kapsamında istenebilecek gider kalemleri TBK m.53 ve 54 hükümlerinde ölüm ve bedensel zarar ayırımına tabi tutularak belirtilmiştir. Buna göre ölüm halinde cenaze giderleri, tedavi giderleri, çalışma gücünün azalmasından veya yitirilmesinden doğan kayıplar, destekten yoksun kalma tazminatı ile bedensel zarar durumunda tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından veya yitirilmesinden doğan kayıplar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar talep edilebilecektir. Konumuz bağlamında haksız fiil, yani kişilik hakkı ihlali, çoğunlukla maddi nitelikte olmayan kişisel varlıklara yönelik olacaktır. Bu durumda, mağdur fiili zararlar yanında kazanç kaybına da uğrayabilecektir³³¹. Örneğin bir internet sitesinde yayınlanan içerik dolayısıyla şeref ve haysiyeti zarar gören kişi, iş kaybına uğradığında durum böyledir.

Maddi tazminat davaları internet ortamında kişilik hakkı ihlalleri bakımından özel bir düzenlemeye tabi tutulmamıştır. Dolayısıyla maddi tazminat istemleri haksız fiilden kaynaklandığında TBKm.72'deki 2 yıllık zamanaşımına tabidir³³².

Sebepsiz zenginleşme davası ile maddi tazminat davası, birbirine karıştırılabilmektedir. Esasen bu iki dava, şartları ve amaçları itibariyle birbirinden ayrılmaktadır. Maddi tazminat davası, sebepsiz zenginleşme davasından farklı olarak, davacının malvarlığındaki azalmanın giderilmesini amaçlamaktadır. Yine sebepsiz zenginleşme davası, davacı için kusurun ispatının güç olduğu veya kusurun bulunmadığı hallerde söz konusu olurken, tazminat davasında kusur şartı aranmaktadır³³³.

10. Manevi Tazminat Davası

Manevi tazminata ilişkin düzenlemeler TMK 25/3 ve TBK 56 ve 58 hükümleri olup maddi tazminat davasında olduğu gibi hukuka aykırı haksız fiil, zarar, illiyet bağı ve kusur şartlarının varlığı gerekmektedir³³⁴.

³³¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 392.

³³² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 268; Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 158.

³³³ Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 386.

³³⁴ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 414; Dural/Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, s. 159

Manevi tazminat davası, şartları itibariyle maddi tazminat davasına benzemekle birlikte, somut uyuşmazlıkta ihlal edilen değerler bakımından ayrılmaktadırlar³³⁵. Şöyle ki, manevi tazminat davasında kişilik hakkı değerlerinin ihlalden doğan manevi zararın tazmini söz konusudur. Ancak maddi tazminat davasında bir malvarlığı yahut kişilik hakkının ihlalden doğan maddi zararın tazmini dava konusunu oluşturur. Manevi tazminat davalarında, maddi tazminat davalarından farklı olarak, önce zararın miktarının tespiti (TBK m.50) sonra tazminat miktarının tayini (TBK m. 51) tarzında iki safha söz konusu olmadığı gibi, tayin edilen tazminatın TBK m. 52 uyarınca tenkisi de söz konusu değildir³³⁶. Kişilik hakkı ihlallerinden doğan manevi tazminat davalarında, davacının talebi çoğunlukla para ile tazmine yönelik olacaktır³³⁷. Bunun yanında kanun koyucu, manevi tazminatın amacının kişilik hakları ihlal edilen kişinin duymuş olduğu elem, acı, ızdırabın dindirilmesi ve onun manen tatmin edilmesi gerektiğinden hareketle, bu tazminatın amacının bir miktar para ödenmesinden başka yollarla da (örneğin davacıdan özür dilenmesi) sağlanabileceğini kabul etmektedir³³⁸. Ancak konumuz çerçevesinde internet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlalleri bakımından, bir miktar para ödenmesi dışındaki manevi tazminat biçimlerinin icra kabiliyeti bulunmadığından dolayı bir manevi tazminat biçimi olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmek gerekmektedir³³⁹.

Manevi tazminat davalarında hâkim bütün unsurları göz önünde tutarak ödenecek para miktarını takdir ve tayin edecektir. Burada hâkim, davacının talep ettiği miktardan fazlasının ödenmesine karar veremez³⁴⁰. Buna karşın hâkimin, davacının talep ettiği miktardan daha az miktarda bir manevi tazminata karar vermesi mümkündür. Hâkimin somut olayın ve kişilerin durumuna göre değişebilecek olan tazminat miktarına karar verirken, miktarı belirlemede etkili olan bütün kalemleri objektif şekilde belirtmesi gerekmektedir³⁴¹.

11. İnternet Bağlamında Hukuki Koruma Yöntemlerinin Değerlendirilmesi

³³⁵ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 884.

³³⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 270

³³⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 270

³³⁸ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 125.

³³⁹ Tümerdem, **a.g.e.**, s. 126

³⁴⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s. 270-271

³⁴¹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 79

a. Fiilin Durumu

İnternet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerine karşı başvurulabilecek hukuki koruma yöntemleri değerlendirilirken, haksız fiilin durumu önem taşımaktadır. Örneğin, e-posta yoluyla gerçekleşen saldırılar çoğunlukla bir kere işlenmekle sona erdiğinden, bunlara karşı durdurma davası açılması genellikle mümkün olmaz. Ancak tekrarlanması tehlikesine karşı önleme davası, devam eden etkilerine karşı ise tespit davası ve zarar varsa tazminat davası açılabilir³⁴². Yahut bir web sitesindeki yayın varlığını sürdürdüğü durumda ise saldırı devam ettiğinden, bu saldırı durumuna karşı açılacak dava öncelikle durdurma davasıdır. Bu davayla söz konusu yayına son verilmesi istenebileceği gibi, bununla birlikte düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi veya yayınlanması da talep edebilir³⁴³. Burada site sahibi belirlenebiliyor ise ona karşı, belirlenemiyorsa servis sağlayıcıya karşı belirtilen davalar açılabilir³⁴⁴. Dolayısıyla burada önemli olan haksız fiilin hangi aşamada olduğudur, salt internet ortamından kaynaklanan bir farklılık bulunmamaktadır.

b. Davacının Tespiti

Kişilik hakkı gerek gerçek kişi gerek tüzel kişilerin sahip olduğu bir haktır. Bu sebeple, kişilik hakkı ihlal edildiğinde hem gerçek kişiler hem tüzel kişiler koruyucu davaları yahut tazminat davalarını açabileceklerdir. Burada önemli olan husus, kişinin kendisiyle ilgili bir yayın, paylaşım nedeniyle yahut kendisine yönelik bir saldırı nedeniyle mağdur olmasıdır.

Dava ehliyetine sahip olmayan sınırlı ehliyetliler, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olan koruyucu davaları ve manevi tazminat davasını MK m.16/1 uyarınca istisnai olarak yasal temsilcilerinin onayı gerekmeksizin açabilirlerken, malvarlığını ilgilendiren diğer tazminat davaları yasal temsilciler tarafından açılacaktır.

Sınırlı ehliyetlerin dava açabilmeleri TMK 429/1 hükmü uyarınca danışmanlarının olumlu görüşüne bağlıdır. Bu sebeple tek başına açabilecekleri

³⁴² Doğan, Durdurma Davası, s398-399.

³⁴³ Doğan, a.g.e., s. 400.

³⁴⁴ Doğan, a.g.e., s. 401- 404.

koruyucu davalar ve manevi tazminat davası dışında kalan davalar bakımından danışmanlarının izni aranacaktır³⁴⁵.

Tam ehliyetsizlerin ise dava açmaları mümkün olmayıp bu kişiler taraf buldukları davalarda yasal temsilcileri tarafından temsil edileceklerdir. Ayrıca tam ehliyetsizlerin manevi acı duyması mümkün olmadığından, bu kişiler için manevi tazminat davası açılmayacağı kabul edilmektedir.

Dava açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan mirasçılara geçmesi mümkün değildir. Dava devam ederken saldırıya uğrayan mağdurun ölmesi halinde dava konusuz kalacaktır³⁴⁶. Koruyucu davaları açmak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğundan dolayı, temlik edilmeleri veya mirasçılara geçmeleri mümkün değildir³⁴⁷. Maddi tazminat davasının devrinde bir engel bulunmamakta, dava açma hakkı devredilebilmektedir. Ayrıca açılan davada mağdurun ölmesi halinde mirasçılara intikal etmektedir³⁴⁸. Manevi tazminat istem ise TMK 25/4 hükmü gereği, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez, manevi tazminat talebi miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.

c. Davalının Tespiti

Açılacak davalarda davalı, haksız saldırıyı gerçekleştiren kişi veya kişilerdir. Davalar bakımından koruyucu davalar ile tazminat davaları ayırımı üzerinden değerlendirme yaptığımızda; koruyucu davalarda kusur aranmadığından, saldırıyı gerçekleştirenin davalı olabilmesi için, saldırıyı kasten veya farkında dahi olmadan gerçekleştirmiş olmasının önemi yoktur³⁴⁹.

Sınırlı ehliyetsizler TMK 16/2 hükmü uyarınca hem koruyucu davalarda hem tazminat davalarında davalı olabilirler. Ancak elbette yasal temsilcileri ile temsil edilebileceklerdir. Koruyucu davalar kural olarak tam ehliyetsizlere karşı kural olarak koruyucu davalar açılabilirken, tazminat davaları açılmayacaktır. Ancak, TMK m.15 hükmü belirtilen ayırık durumların varlığı durumunda, ayırt etme gücü

³⁴⁵ Fatma Esenyel Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk ve Uygulanacak Hukuk**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2018, s. 294.

³⁴⁶ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 6.

³⁴⁷ Hanaz, **a.g.e.**, s. 295

³⁴⁸ Erçetingöz Etlioğlu, **a.g.e.**, s. 62

³⁴⁹ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 296.

bulunmayanların da haksız fiilleri nedeniyle verdikleri zararlardan sorumlu tutulabilecekleri öngörülmüştür.

Kişilik hakkının korunmasına yönelik davalar, kural olarak bizzat içeriği sağlayan (örneğin hakaret içerikli yorumu yazan yahut e-postayı gönderen kişi) kişiye açılmalıdır. Yukarıda değinmiş olduğumuz üzere internet ortamı kişilerin kendilerini gizleyebilmesine imkân veren son derece teknik ve girift bir yapıdır. Dolayısıyla gerek sosyal medya gerekse internetin diğer mecralarında, fail her zaman tespit edilememektedir. Ancak günümüzde özellikle 5651 sayılı Kanun kapsamında sosyal medya sitelerine getirilen temsilcilik açma zorunluluğu bu zorluğu bir nebze hafifletmektedir. Kaldı ki teknik ilerlemeler sayesinde failerin tespiti kolaylaşmaktadır. Nitekim bir web sitesinden yapılan yayın söz konusu olduğunda DNS (domain name system) sistemi sayesinde IP numaralarına erişilebilmekte ve bu yolla genellikle site sahibi belirlenebilmektedir. Ancak site sahibinin yahut daha genel bir ifade ile servis sağlayıcının sorumlu olup olmadığı yayın üzerinde fiilen kontrol imkanına sahip olup olmadığına göre belirlenecektir³⁵⁰. Buna göre internette sadece erişim sağlayıcı olarak görev yapan, ancak içeriği bilme ve kontrol edebilme imkânı olmayanlar hukuken sorumlu olmayacak iken; içerik hakkında bilgi sahibi olan ve fakat içeriğin yayınlanmasına devam edenler açılan davalarda sorumlu olacaktır³⁵¹. Nitekim TMK ve TBK'dan doğan genel davaların yanında 5651 sayılı Kanun bakımından değerlendirme yapılacak olursa, internet yayınlarında açılacak davalarda öncelik içeriği sağlayan kişi veya kişilere verilmekte olup yer ve erişim sağlayıcılar konumları gereği sorumluluklarını yerine getirmedikleri takdirde, davalı sıfatını içerik sağlayıcı ile paylaşmaktadır³⁵².

³⁵⁰ Tümerdem, **İnternette Kişilik Hakkı İhlali**, s. 120.

³⁵¹ Tümerdem, **a.g.e.**, s. 121.

³⁵² Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 64.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK

A. Giriş

2000’li yıllar sosyal medyanın doğumuna, elektronik ticaretin gelişimine ve bu sayede internetin tüm dünyaya yayılmasına tanıklık edilen bir dönemi ifade etmektedir. Bununla beraber, içinde bulunduğumuz dönem, aynı zamanda sosyal medyada meydana gelen haksız fiillerin giderek arttığı bir süreci de ifade etmektedir.

Günümüzde internet ve özellikle sosyal medya yoluyla kişilik hakkının ihlali meselesi gerek ulusal gerek uluslararası alanda internet hukukunun güncel

konularından biri durumundadır³⁵³. Teknolojinin hızla gelişmesi ile akıllı cihazların yaygınlaşmasıyla beraber basın, medya, internet ve diğer kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapılan kişilik hakkı ihlalleri ve bu ihlaller sonucunda zarar gören mağdurların zararının giderilmesi, tazmin edilmesi konusu gerek iç hukuk bakımından gerek milletlerarası özel hukuk bakımından son yıllardaki en yoğun tartışmaların yaşandığı hukuk konularındandır³⁵⁴. Zira, bu mecralarda meydana gelen haksız fiiller, içinde yabancılik unsuru içerdiği takdirde milletlerarası özel hukukun inceleme konusuna girmekte ve uyuşmazlığa hangi devletin hukukunun uygulanacağı sorusu yanıtlanmayı beklemektedir³⁵⁵. İnternet ortamının kendine özgü nitelikleri karşısında yeni bağlama kurallarının gerekip gerekmediği, eskiden beri kullanılan kanunlar ihtilafı kurallarının milletlerarası özel hukuk adaletini tesis etmekte yeterli olup olmadığı sorgulanmaktadır.³⁵⁶ Bu alandaki tartışmalar yapısı itibariyle girift olup tartışmaların bir ayağını vasıflandırma ihtilafı gibi milletlerarası özel hukukun temel problemleri oluştururken, diğer bir ayağını internetin her yerden erişim gibi kendine özgü özelliklerinden kaynaklanan problemler oluşturmaktadır.

Milletlerarası özel hukukta kullanılan metoda göre, bir hayat olayına uygulanacak hukuk tespit edilirken, hayat olayına çeşitli bağlama noktaları ve belirli bağlama konuları uygulanır ve bu uygulamada lokalizasyon yönetimi kullanılır³⁵⁷. İnternetin doğasında ise sınırlar belirsizdir. Dolayısıyla, internet ortamında meydana gelen bir uyuşmazlıkta lokalizasyon problemi yaşanabilmektedir. Basın radyo, TV, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile yapılan kişilik hakları ihlallerinde, eylem ve zarar yerinin çokluğu, meydana gelen zararın çoğu kez manevi zarar olması ve oluşan zararın yine çoğu kez belirli bir ülkede lokalize olmasındaki güçlük nedeniyle kişilik haklarının ihlalinde uygulanacak hukuk konusu, diğer haksız fiil türlerine uygulanacak hukuk konularından ayrılmakta ve uygulanacak hukukun tespiti

³⁵³ Özel, **Uygulanacak Hukuk**, s. 611.

³⁵⁴ Aysel Çelikel/Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta, 16. Bası, İstanbul, 2020, s. 468.

³⁵⁵ Alex Mills, The Dimensions of Public Policy in Private International Law. [https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1323415/1/Mills_1323415_%2C%20The%20Dimensions%20of%20Public%20Policy%20in%20Private%20International%20Law%20\(revised\).pdf](https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1323415/1/Mills_1323415_%2C%20The%20Dimensions%20of%20Public%20Policy%20in%20Private%20International%20Law%20(revised).pdf).3.

³⁵⁶ Milletler özel hukuku adaleti hakkında bkz. Gülören Tekinalp, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları**, Vedat Kitapçılık, 13. Bası, İstanbul, 2020, s. 19.

³⁵⁷ Can Yöney, **Yabancı Hukukun Uygulanması**, Onikilevha, İstanbul, 2018, s. 10; Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 161.

bakımından çok daha zor ve çapraşık bir kanunlar ihtilafı konusunu oluşturmaktadır³⁵⁸.

Bu alandaki tartışmaların bir diğer yönü, kişilik hakları ile ifade hürriyeti arasındaki çatışma ve devletlerin bu çatışmadaki daha üstün koruma altına almayı tercih ettikleri hakka göre, kişilik hakkı ihlallerinde hukuki sorumluluğun tespitine ilişkin farklı düzenlemeler getirmeleridir. Zira basın, radyo, TV, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile yapılan kişilik hakları ihlallerinde kişilik hakkı ile ifade hürriyeti çatışma halindedir³⁵⁹. İfade hürriyetini daha üstün korumaya almayı tercih eden devletler, davalıyı koruyan menşe ülke lehine kurallar uygulamakta iken; kişilik hakkına daha çok önem veren devletlerde davacının korunduğu, mağdurun mutad meskeninin bulunduğu veya zararın meydana geldiği yer gibi bağlama noktaları öne çıkarılmaktadır³⁶⁰.

Kişilik hakkı ihlalleri ile ilgili bir diğer tartışma, basın ve kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşen haksız fiillerde ayrıca bir düzenleme gerekip gerekmediğidir. Bu konuda İsviçre'nin öncü olduğu, Türkiye'nin de içinde bulunduğu bazı hukuk sistemleri genel haksız fiil kurallarından ayrı özel düzenlemeler uygulamaktadırlar. Ancak bu konuda yeknesak bir uygulama bulunmamaktadır.

Çalışmamızın bu bölümünde internet ve sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun tespiti meselesi ele alınacak; bu bağlamda öncelikle, internet ve sosyal medya bağlamında yabancılık unsuru, kişilik hakkı ihlallerinin vasıflandırılması, çeşitli bağlama noktaları ve teorileri incelenecektir.

B. Yabancılık Unsuru

1. Genel Olarak

Yabancılık unsuru içeren bir özel hukuk ilişkisi veya işlemine veyahut bu işlem veya ilişkiden doğan uyuşmazlığa uygulanacak hukukun tespiti kanunlar ihtilafı

³⁵⁸ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 469.

³⁵⁹ Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 469.

³⁶⁰ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 98.

hukukunun ana konusunu oluşturmaktadır³⁶¹. “*Yabancı unsurlu hukuk ilişkileri*” kavramı şahsi, coğrafi veya konu itibarıyla yabancı bir hukuk sistemi ile irtibatı olan özel hukuk ilişkilerini ifade etmektedir³⁶².

Yabancılık unsurundan bahsedebilmek için somut olayın içeriğini incelemek gerekmektedir. Bu kapsamda ilgilinin vatandaşlığı, yerleşim yeri ya da mutad meskeninin yabancı olması yabancılık unsurunun varlığı için yeterlidir³⁶³. Genel olarak kişilerin vatandaşlığı, yerleşim yeri, mutad meskeni, işlemin yapıldığı veya ifa edildiği yer, fiilin ika edildiği veya sonuçlarının meydana geldiği yer yabancı unsur içerebilir³⁶⁴.

2. Sosyal Medya Bağlamında Yabancılık Unsuru

İnternet ve sosyal medya ortamında meydana gelen uyuşmazlıklar bakımından, yabancılık unsurunun sınırlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Zira, sosyal medya platformlarının yabancı ülkelerde merkezi bulunan şirketler olması ve internet hizmetini sağlayan sunucuların yurtdışında bulunması gibi internetin ve sosyal medyanın doğasından kaynaklanan durumların yabancılık unsuru olarak değerlendirilmesi, aynı ülkede hatta aynı şehirde yaşayan iki kişi arasında doğan uyuşmazlıklara uygulanacak hukukun tespitinde dahi kanunlar ihtilafı kurallarını uygulamak gerektiği şeklinde yanlış ve adil olmayan bir sonuç doğurabilir.

İnternet ve sosyal medya ortamlarında meydana gelen uyuşmazlıklara kanunlar ihtilafı kurallarının uygulanabilmesi için gerekli olan yabancılık unsuru somut olayın içerisinde yer almalıdır³⁶⁵. Bu bağlamda haksız fiilin ika yerinin (fiil veya zarar yerinin) yabancı bir ülke olması yeterlidir³⁶⁶. Başka bir söyleyişle, yalnızca internetin kullanılmış olması yahut yalnız bir sosyal medya sitesinin kullanılmış olması yabancılık unsurunu karşılamaya yeterli olmayacaktır.

³⁶¹ Turgut Turhan, **Haksız Fiilden Doğan kanunlar İhtilafı Alanında İka Yeri Kuralı**, Ankara, 1989, s. 28, Akt. Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 161.

³⁶² Cemal Şanlı/Emre Esen/İnci Ataman-Figanmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta, 8. Bası, İstanbul, 2020, s. 5.

³⁶³ Sibel Özel/Mustafa Erkan/Hatice Selin Pürselim/Hüseyin Akif Karaca, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Onikilevha, İstanbul, 2022, s. 9

³⁶⁴ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 20.

³⁶⁵ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 974.

³⁶⁶ Özel/Erkan/Pürselim/Karaca, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 9.

C. Vasıflandırma

1. Giriş

Milletlerarası özel hukukun en temel kavramlarından olan vasıflandırma, içtihat ve öğreti yoluyla geliştirilmiş bir kavram olup Kıta Avrupası hukukunda 19.yüzyılın sonundan, Anglo-Amerikan hukukunda ise 20. Yüzyılın başından beri incelenmekte ise de henüz kesin çözüme bağlanamamış bir konudur³⁶⁷.

Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların çözümünde bağlama konusunun belirlenmesi için ilk adım vasıflandırmadır³⁶⁸. Farklı hukuk sistemlerinde benzer veya aynı hukuki ilişkiler farklı anlamlara sahip olabilmekte ve bunun doğal bir sonucu olarak farklı kurallara tabi tutulabilmektedir. Bu sebeple, yabancılık unsuru ihtiva eden özel hukuk uyuşmazlıklarına uygulanacak hukukun tespiti açısından öncelikle vasıflandırma yapılması gerekliliğini doğurmaktadır³⁶⁹. Gerçekten de hâkim, önüne yabancı unsurlu bir uyuşmazlık geldiğinde uyuşmazlığa uygulanacak hukuku veya hükümleri belirlemeden evvel, öncelikle uyuşmazlıktaki hayat ilişkisini veya olgusunu vasıflandırmak zorundadır. Zira, vasıflandırma yapmaksızın hangi kanunlar ihtilafı kuralına ve dahası hangi hukukun hangi hükümlerine göre karar vereceğini belirleyemeyecektir³⁷⁰.

Her ne kadar uygulanacak hukukun tespiti açısından öncelikle vasıflandırma yapılması gerekli ise de farklı hukuk sistemlerine sahip devletlerin hayat ilişkilerine ve bağlama noktalarına farklı hukuki özellik tanımları vasıf ihtilaflarına sebebiyet vermektedir³⁷¹. Başka bir ifadeyle, kanunlar ihtilafı kuralları yorumlanırken bağlama kuralının konusunu teşkil eden kavramların doğurabileceği tereddütler sebebiyle ortaya çıkan problem ‘*vasıflandırma problemi*’ olarak adlandırılırken; bu

³⁶⁷ Salim Serdar Yağcı, *Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma*, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, Özel Sa. Prof Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, s. 2645; Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 74.

³⁶⁸ Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 74; Gülin Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, Yetkin, 2. Bası, Ankara, 2021, s. 50; Özel/Erkan/Pürselim/Karaca, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 85.

³⁶⁹ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 97.

³⁷⁰ Yağcı, **Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma**, s. 2635; Gülören Tekinalp/Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, Vedat kitapçılık, 11. Bası, İstanbul, 2011, s. 40; Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 75.

³⁷¹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 86; Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 36; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 97; Hacı Can/Ekin Tuna, **Milletlerarası Usul Hukuku**, Adalet, 3. Bası, Ankara, 2022, s. 40- 41.

problemlerin çözümlenmesi için yapılan yorum ise ‘‘vasıflandırma’’ olarak tarif edilebilir.

Vasıflandırmada olay grupları; İç ve yabancı maddi hukuktaki sistem farklılıkları, bağlama kuralının bulunmaması hali ve iç maddi hukukla milletlerarası özel hukuk kuralları arasındaki sistem farkları olarak gruplandırılabilir³⁷². Her tür vasıflandırma ihtilafını çözebilecek tek bir çözüm bulunmamakla birlikte, vasıflandırmanın neye göre yapılacağı, başka bir söyleyişle bağlama konusunun vasıflandırılmasında hangi yöntemin kullanılacağı konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır³⁷³.

Baskın olan ve hukuk sistemlerince en çok tercih edilen görüşe göre vasıflandırma *lex fori*ye göre yapılmalıdır³⁷⁴. Bu görüşün temelinde, hâkimin en iyi uygulayacağı hukukun kendi hukuku olduğu fikri yatmaktadır. Lex fori uygulamasının, hâkim açısından, bildiği hukuku tatbik etmesi dolayısıyla kolaylık sağlayan bir yanı bulunduğu aşikardır. Ancak özellikle mağdur açısından bazı olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Şöyle ki, hâkimin maddi hukukunda uyumsuzluk konusuna ilişkin bir düzenlememe bulunmaması durumunda ne olacağı belirsiz olduğundan, bu görüşün mağdur açısından her zaman adil sonuçlar doğuracağı söylenemez³⁷⁵.

Diğer bir görüşe göre vasıflandırma *lex causaeya* göre yani, uyumsuzluğa uygulanacak maddi hukuka göre vasıflandırılmalıdır³⁷⁶.

Bir diğer görüş olan kademeli yoruma göre, vasıflandırma yapılırken ilk kademedede uygulanacak hukuk bulunmalı, diğer aşamada uygulanacak hukuka (*lex causae*) göre vasıflandırma yapılmalıdır³⁷⁷.

³⁷² Tekinalp, **a.g.e.**, s. 36-37

³⁷³ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 37; Yağcı, **Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma**, s. 2639.

³⁷⁴ Erçetingöz Etlilioğlu, **a.g.e.**, s. 86; Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 37; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 100; Şanlı/Esen/Ataman-Fıganmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 52; Can/Tuna, **a.g.e.**, s. 41.

³⁷⁵ Yağcı, **a.g.e.**, s. 2639.

³⁷⁶ Yağcı, **Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma**, s. 2641.

³⁷⁷ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 38; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 101.

Bir diğerk görüşe göre, vasıflandırmada mukayeseli hukuk kurallarından yararlanılarak bağımsız şekilde yorumlanmalıdır. Bağımsız görüş, lex fori ve lex causae birer zorunluluk olarak değil, uyumsuzluğu milletlerarası özel hukuk adaletine uygun olarak çözebilmek için kullanılacak yöntemler olarak addetmekte ve tüm devletlerce kabul edilebilecek genel hukuk kavramları geliştirilmesini savunmaktadır³⁷⁸. Bu açıdan lex fori ve/veya lex causae yöntemlerinden herhangi birinin kullanılacağı yönünde genel bir kuralda dayatılmamalı, uyumsuzluğun çözümünde hâkim hangi yöntemi uyguladığında daha adil ve uygulanabilir bir çözüm ortaya çıkıyorsa o yöntem vasıflandırma probleminin çözümü için kullanılmalıdır³⁷⁹.

2. Kişilik Hakkı İhlallerinin Vasıflandırılması

İnternet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinde, kişilik hakkı ihlalinin vasıflandırılması tartışma konusu olmaktadır. Kişilik hakları, bir üst değer olarak kabul görmekte ve korunmakta ise de gerek hakkın içeriği gerekse kişilik hakkı ihlallerinin statüsü bakımından tüm dünyada yeknesak bir uygulama sağlanamamıştır. Kişilik hakkı ihlalleri, Kıta Avrupası hukuk sistemlerine dahil olan ülkelerde çoğunlukla haksız fiil statüsünde vasıflandırılmakta iken; azınlıkta kalan diğerk görüşe göre kişilik hakkı ihlalleri insanın doğasıyla yakın ilişkili bir hak olması hasebiyle kişisel değer statüsünde vasıflandırılmaktadır³⁸⁰.

a. Haksız Fiil Statüsü

Milletlerarası özel hukukta kişilik haklarının korunması çoğunlukla, haksız fiil kurallarının uygulama alanında değerlendirilmektedir³⁸¹.

Kişilik hakkı ihlali bir haksız fiil (şeref ve haysiyet ihlali) olarak vasıflandırıldığında uygulanacak hukuk genellikle ika yeri ile birlikte zarar yerinin tespitinden hareketle uygulanacak olan hukuku tespit etmektedir³⁸². Haksız fiil statüsünde, bir tarafta mağdurun kişilik hakkı gözetilirken diğerk tarafta davalının ifade

³⁷⁸ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 38; Nomer, **a.g.e.**, s. 102.

³⁷⁹ Yağcı, **a.g.e.**, s. 2642.

³⁸⁰ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 164.

³⁸¹ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 153.

³⁸² Ali Önal, **Milletlerarası Özel Hukukta Haksız Fiillere Uygulanacak Hukuka Dair Genel Kural**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2020, s. 53-54.

hürriyetinin de gözetildiği, böylece çatışan hakların dengelenmeye çalışıldığı söylenebilir.

b. Kişisel Değer Statüsü

Azınlıkta olan görüşe göre kişilik hakkı ihlali kişisel değer olarak vasıflandırılmaktadır³⁸³. Söz konusu uyuşmazlık kişisel statü olarak vasıflandırıldığında, uygulanacak hukuk kişisel statüde vatandaşlık veya ikametgâh hukukuna göre tespit edilecektir³⁸⁴.

Kişilik hakkı ihlalinin yalnızca kişisel değer olarak görülmesi, eş söyleyişle kişisel değer statüsünde vasıflandırılması, uyuşmazlığa tek taraf açısından bakılması sonucunu doğurmaktadır³⁸⁵. Bu sebeple haksız fiil statüsünde sağlanmaya çalışılan çatışan hakların dengelenmesi, kişisel değer statüsünde davacı lehine bozulmaktadır.

3. Türk Hukukunda Kişilik Hakkının Vasıflandırılması

Türk hukukunda kişilik hakkı ihlalleri haksız fiil olarak vasıflandırılmaktadır. Haksız fiil konusunda MÖHUK iki ayrı düzenleme ihtiva etmektedir. Bunlardan ilki MÖHUK 34.maddede düzenlenen ‘*Haksız fiiller*’ başlığı altındaki genel haksız fiil kuralıdır. Diğer düzenleme ise 35. madde olup ‘*Kişilik haklarının ihlalinde sorumluluk*’ başlığı altında özel bir haksız fiil türü öngörmektedir.

MÖHUK 35. maddesi başlığının genel bir ifade ile kişilik haklarının ihlalinde sorumluluk denilse de esasen kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerini kapsam altına almaktadır. Dolayısıyla yabancılik unsuru ihtiva eden bir uyuşmazlık Türk mahkemelerinde hâkimin önüne geldiğinde, milletlerarası yetki meselesinin hallinden sonra, evvela uyuşmazlığın kişilik hakkına yönelik olduğu tespit edilecek ve devamında bu ihlalin hangi iletişim aracıyla yapıldığının incelenmesi gerekecektir³⁸⁶. Şayet ihlal basın, radyo televizyon gibi medya yoluyla yahut internet veya diğer kitle iletişim araçlarıyla işlenmiş ise İsviçre MÖHK m. 139’dan esinlenerek

³⁸³ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 88; Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 312.

³⁸⁴ Günseli Öztekin Gelgel, **Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi**, Beta, İstanbul, 2006, s. 134.

³⁸⁵ Erçetingöz Etlioğlu, **a.g.e.**, s. 88.

³⁸⁶ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 90; Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 973.

düzenlenmiş özel haksız fiil kuralı olan MÖHUK 35.madde hükmüne gidilecektir. Şüphesizdir ki, sosyal medya platformlarında meydana gelen kişilik hakkı ihlalleri de MÖHUK 35.madde kapsamında değerlendirilecektir. Kişilik hakkına yönelik saldırının medya ve/veya kitle iletişim araçları dışında bir araçla ihlal edilmesi halinde, uygulanan hukukun tespiti için genel haksız fiiller hükmü olan MÖHUK 34. hükmü uygulanacaktır.

Bir örnekle açıklamak gerekirse; Instagram, Facebook veya Twitter gibi bir sosyal medya sitesi aracılığıyla Fransa'da yaşayan bir kişinin bir Türk vatandaşı hakkında aşağılayıcı bir gönderi paylaşması ve bu yolla kişilik hakkının ihlal edilmesi halinde uyuşmazlığa uygulanacak hukuk MÖHUK m.35 hükmüne göre belirlenecekken, kişilik hakkını ihlal eden içeriğin e-mail veya direct message gibi yalnızca muhatabın okuyabileceği şekilde gönderilmesi durumunda MÖHUK m.34 uygulama alanı bulacaktır.

Genel haksız fiil kuralı olan MÖHUK m.34'ten ayrı olarak düzenlenmiş olan MÖHUK m.35, basın ve kitle iletişim araçları karşısında mağduru daha fazla koruma altına alma tercihini göstermektedir.

D. Uygulanacak Hukuk

Tüm dünyada adeta yaşam tarzını değiştiren sosyal medyanın-başka bir söyleyişle sosyal medyanın da parçası olduğu siber uzayın- mevcut hukuk kurallarıyla düzenlenip düzenlenemeyeceği hukuk camiasında açısından tartışma yaratmaktadır. Gerçekten de kanunlar ihtilafı kuralları açısından sınırları belirsiz siber dünyada meydana gelen hukuki uyuşmazlıklar oldukça ilgi çekmektedir³⁸⁷.

Tartışmanın temelinde siber uzayın gerçek dünyadan ayrı, bağımsız bir alan olup olmadığına ilişkin görüş farklılığı yatmaktadır.

Siber uzayı gerçek dünyadan ayrı bağımsız bir alan olarak ele alan görüşe göre, internet mevcut hukuk kurallarıyla sınırlamayacak bir ortam olup bu ortamda gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun tespit edilebilmesi için yeni

³⁸⁷ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 969.

bağlama kurallarına ihtiyaç bulunmakta ve bu bağımsız ortamda gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerine yönelik ayrıca bir hukuki düzenleme gerekmektedir³⁸⁸.

Diğer görüşe göre ise, siber uzayı gerçek dünyadan tamamen bağımsız bir alan olarak ele almak, bu ortamda gerçekleşen ihlallerin gerçek dünyada meydana gelen sonuçlarını göz ardı etmek anlamına gelecektir. Bu açıdan mevcut hukuk kuralları gelişen teknoloji karşısında güncellenerek internet ortamına tatbik edilmeli, internet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun tespitinde mevcut bağlama kurallarından yararlanılmalıdır³⁸⁹.

1. Bağımsız Kuralların Düzenlenmesi Gerektiğini Savunan Görüş

Bu teori tarafların kullandıkları servis sağlayıcıları incelemekte ve buna göre açık deniz rejimini uygulamaktadır. Şöyle ki, tarafların her ikisi de aynı servis sağlayıcıyı kullanıyorsa, tıpkı çarpışan gemilerde ortak bayrak hukukunun uygulanması gibi, siber uzayda da ortak servis sağlayıcının bulunduğu ülke hukuku uygulama bulacaktır³⁹⁰. Tarafların farklı ülkelerde bulunan servis sağlayıcıları kullanmaları durumunda ise farklı bayrak taşıyan gemilerin çarpışması önerilmekte ve dolayısıyla lex fori, davacının ikametgâh hukuku veya davalının ikametgâh hukuku olasılıklar içinde yer almaktadır³⁹¹.

Siber uzayı başlı başına bir alem olarak kabul eden görüşe göre mevcut hukuk kuralları gelişen teknolojik gelişmeler karşısında yetersiz ve yavaş kalmaktadır³⁹². İnternet ortamında doğan hukuki uyuşmazlıklara tatbik edilecek hukukun belirlenmesi başta olmak üzere, sınır ötesi kişilik hakkı ihlallerine ilişkin sorunların günümüzde hala çözümlenememesinin sebebi, esasen 21.yüzyıla ait problemlerin 19.yüzyıldan gelen hukuk kurallarıyla çözümlenmeye çalışılmasından doğmaktadır³⁹³. İnternetin gerçek dünyadan ayrı ve bağımsız bir dünya olarak ele alındığı bu görüşe göre, siber

³⁸⁸ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 92; Özel, **Uygulanacak Hukuk**, s. 612

³⁸⁹ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 996.

³⁹⁰ Matthew Burstein, **Conflicts on the Net Choice of Law in Transnational Cyberspace**, 1996, s. 97 Akt. Özel, **Uluslararası Alanda Medya** s. 173.

³⁹¹ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 472.

³⁹² Erçetingöz Etlioğlu, **a.g.e.**, s. 93.

³⁹³ Mills, **Private İnternational Law**, s. 31.

uzay olabildiğinde az regüle edilerek devletlerin yargı müdahalesinden olabildiğince korunmalıdır³⁹⁴.

Sınırları belli olmayan siber uzayın yerel hukuk kurallarıyla düzenlemek yerine, siber uzayın doğasına uygun olarak sui generis hukuk kurallarına ihtiyaç duyulmaktadır. Burada dikkate alınması gereken bir diğer husus yeni hukuk kurallarının yerellikten uzak, sınırları olmayan nitelikte olmasıdır³⁹⁵.

Ayrıca yeni hukuk kurallarının ayrı bir doktrin olarak ele alınması, mevcut yerel hukuk kurallarının dayandığı öznelere dayanmadan, salt internetin sahip olduğu tüm sükeleri kapsamına alarak yapılandırılması ve bu şekilde mevcut yerel hukuk kurallarıyla uzlaştırılabilmesi gerekmektedir³⁹⁶.

Ancak henüz böyle bir kural ortaya konamamıştır. Bununla beraber sosyal medya platformlarının özellikle ifade hürriyeti konusunda kendi iç kurallarını koydukları görülmektedir. Bu kurallar aracılığıyla kullanıcılara kendi topluluk kurallarını ihlal eden iletileri bildirme, şikâyet etme, engelleme imkânı vermektedir. Öyle ki bu kurallar sayesinde örneğin nefret söylemi içeren bir paylaşım mahkeme kararlarına nazaran çok daha hızlı bir şekilde hatta saniyeler içerisinde kaldırılabilir. Elbette bu kurallar devletin yasama organınca düzenlenmiş bir yasa niteliği taşımamakta ve sosyal medya platformlarına mahkemelerin sahip olduğu yargı yetkisini bahşetmemektedir. Kaldı ki kişilik hakkı ihlal eden veya nefret söylemi içeren yahut pornografik ögeler barındıran bir paylaşım çok hızlı şekilde ilgili sosyal medya sitesinden kaldırılabilse de ihlalin etkileri devam etmektedir³⁹⁷.

Bu görüş çoğunlukla 90'lı yıllarda savunulmuştur. Günümüzde ise siber dünya eş söyleyişle online dünya ile offline dünya (gerçek dünya) arasındaki sınır giderek

³⁹⁴ John Perry Barlow, **A Declaration of the Independence of Cyberspace (Siber Uzay İçin Bağımsızlık Bildirgesi)** <https://www.eff.org/tr/cyberspace-independence> (Son Erişim Tarihi 20.09.2022).

³⁹⁵ Jonathan Zittrain, *Be Careful What You Ask for Reconciling a Global Internet and Local Law*, **Harvard Law School Public Law Research Paper**, No. 60, s. 8. JZ Jurisdiction Paper 1 (harvard.edu) (Son Erişim Tarihi 08.07.2022)

³⁹⁶ David R. Johnson/David Post, **Law and Borders The Rise of Law in Cyberspace** (harvard.edu) , Son Erişim Tarihi 08.07.2022)

³⁹⁷ Aslan, **Sanal Alem**, s. 158

zayıflamaktadır³⁹⁸. Ayrıca bu görüş, konulacak bağımsız hukuk kurallarının teknolojinin değişim hızına yetişemeyecek olması bakımından da eleştirilmektedir.

2. Mevcut Kuralların Uygulanmasını Savunan Görüş

Baskın görüşe göre, gerçek dünya olmaksızın siber uzayın varlığı mümkün değildir³⁹⁹. Bu bakımdan, siber uzayın tamamen bağımsız bir ortam olduğunu kabul etmek, siber uzayda meydana gelen haksız fiilin gerçek dünyadaki yansımalarını inkâr etmek anlamına gelmektedir. Halbuki siber uzayda meydana gelen bir haksız fiil, haksız fiil mağdurunun gerçek dünyadaki menfaatlerini etkilemektedir. Başka bir söyleyişle saldırı siber uzayda gerçekleşse bile, saldırının etkileri insanlar üzerinde ve gerçek dünyada meydana gelmektedir⁴⁰⁰. Dolayısıyla internet ortamında işlenen haksız fiil, siber uzayda kalmamakta, etkilerini gerçek dünyada göstermektedir.

Siber uzayın bağımsız bir dünya olmadığını savunan bu görüşe göre geleneksel kanunlar ihtilafı hukukunun bağlama kuralı teknikleri ile internet ve dolayısıyla sosyal medya ortamında gerçekleşen haksız fiil uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulması mümkündür⁴⁰¹. Haksız fiilin ika yeri hukuku esas alınmakla birlikte, fiil yeri ve zarar (sonuç) yeri farklı iki ülkede gerçekleşeceğinden birinin tercih edilip somut olaya uygulanması gerekecektir⁴⁰². Zira internet ortamı söz konusu olduğunda birden fazla ülkede zarar meydana gelebileceği gibi, fiil ve zarar yeri farklı ülkelerde yer alabilmektedir.

E. Bağlama Noktaları

1. Genel Olarak

Tüm kanunlar ihtilafı kurallarında bir bağlama konusu ve bağlama noktası bulunur. Bağlama konusu, hâkimin önüne çözümlenmesi için getirilen hayat olayının kendisi iken; bağlama noktası, yabancılik unsuru içeren uyuşmazlığın belirli bir devletin hukukuna bağlanarak çözümlenmesini sağlayan maddi vakıalardır. Bağlama

³⁹⁸ Zittrain, *Global Internet and Local Law*, s. 8

³⁹⁹ Özel, *Uygulanacak Hukuk*, s. 612.

⁴⁰⁰ Erçetingöz Etlioğlu, *İnternet Ortamı*, s. 95.

⁴⁰¹ Uyanık-Çavuşoğlu, *Haksız Fiil Sorumluluğu*, s. 996.

⁴⁰² Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 172.

konuları, bağlama noktaları vasıtasıyla belirli bir devletin hukukuna bağlanır ve yabancılık unsuru içeren uyuşmazlık buna göre çözümlenir⁴⁰³. Bağlama noktaları milletlerarası özel hukukta yabancı unsurlu ilişkiye uygulanacak hukuk belirlenirken, somut olayda uyuşmazlık konusunu ilgili hukuka bağlayan kriterlerdir⁴⁰⁴.

Haksız fiiller bakımından çeşitli bağlama kuralları bulunmakta ve her bir bağlama kuralı çeşitli gerekçelerle savunulmaktadır. Haksız fiiller konusunda en çok kabul gören ve uygulanan bağlama kuralı *lex loci delicti* olarak da ifade edilen ika yeri kuralıdır. Bundan başka, sonuç yeri, zarar yeri, *lex fori*, tarafların ortak milli hukuku veya ortak mesken hukuku, en sıkı irtibatlı hukuk gibi çeşitli teoriler ileri sürülmektedir⁴⁰⁵.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere kişilik hakkı ihlalleri, çoğunlukla haksız fiil olarak vasıflandırılmaktadır. Avrupa Birliği, İsviçre ve Türkiye gibi bazı hukuk sistemlerinde kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun tespiti için genel haksız fiil kurallarından farklı olarak özel bağlama kuralları ihdas edilmektedir⁴⁰⁶. Zira bazı hallerde, özellikle kitle iletişim araçlarıyla meydana gelen *mesafeli haksız fiiller*⁴⁰⁷ söz konusu olduğunda, ika yeri kuralı uygulanacak hukukun tespitinde en uygun bağlantı noktasını oluşturmamakta ve bu nedenle haksız fiillere uygulanacak hukukun tespitinde hukuki ilişki ile daha yakın ilişkili hukukun tespitine imkân sağlayacak alternatif bağlama noktalarına ihtiyaç duyulmaktadır⁴⁰⁸.

Milletlerarası özel hukuk mevzuatında kişilik haklarının ihlaline uygulanacak hukukun tespitine yönelik özel kurallar bulunmayan hukuk sistemlerinde, internet ve sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik haklarının ihlaline uygulanacak hukuk, akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukukla ilgili düzenlenmiş genel haksız fiil kuralları değerlendirilerek tayin edilmektedir⁴⁰⁹.

Devletlerin, kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukuk konusunda farklı bağlama kurallarını benimsemelerinin temelinde kişilik hakkı ile ifade hürriyeti

⁴⁰³ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 61; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 96.

⁴⁰⁴ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 34.

⁴⁰⁵ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 353; Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 448

⁴⁰⁶ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 168

⁴⁰⁷ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 344.

⁴⁰⁸ Hanaz, **a.g.e.**, s. 416.

⁴⁰⁹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 97, Tekin, **a.g.e.**, s. 168; Hanaz, **a.g.e.**, s. 416.

arasındaki çatışma yatmaktadır. Devletler ifade hürriyeti veya kişilik hakkı arasında adeta bir seçim yaparak, daha üstün koruma sağladıkları hak doğrultusunda bağlama kuralları belirlemektedirler. Bu bağlamda ifade hürriyeti temel alınarak yapılan düzenlemelerde davalıyı koruyan menşe ülke lehine; buna karşın kişilik hakkı temel alınarak yapılan düzenlemelerde davacıyı koruyan, mağdurun mutad meskenin bulunduğu yer veya zarar yeri lehine bağlama noktaları kabul edildiği görülmektedir⁴¹⁰.

Çalışmamızın bu bölümünde ana hatlarıyla bağlama noktalarına değinilecek, internet ve sosyal medya ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri bakımından olumlu ve olumsuz yönleriyle ele alınacaktır.

2. İka Yeri Hukuku

Haksız fiillerden doğan kanun ihtilaflarında yetkili hukuk konusunda, çeşitli hukuk sistemlerinde değişik bağlama kuralları kabul edilip uygulanmaktadır. Bunların içinde en fazla uygulama alanı bulan ve aynı zamanda geleneksel bir kural olma niteliği taşıyan kural “haksız fiilin ika yeri hukuku”dur⁴¹¹. Haksız fiilin ika yeri hukuku kuralı (*lex loci delicti comissi*) milletlerarası özel hukukun en eski bağlama kurallarından olup haksız fiil konusunda devletlerce çoğunlukla benimsenmiş olan bağlama kuralıdır⁴¹². Bu kural temel olarak haksız fiilden doğan uyumsuzluğa, haksız fiilin gerçekleştiği yer hukukunun uygulanmasını öngörmektedir⁴¹³.

İka yeri hukuku teorisinde bir haksız fiil, meydana geldiği yerdeki toplumsal düzene zarar vermektedir. Dolayısıyla haksız fiilden doğan uyumsuzluğa, haksız fiilin ika edildiği yerin hukukunun uygulanmasıyla zarar gören toplumsal düzenin onarılacağı düşünülmektedir. Yine kişilerin, davranışlarını buldukları yere göre ayarlayacakları varsayıldığından, haksız fiilin ika edildiği yerdeki hukukun taraflarca bilindiği ve bu sebeple özellikle davalı tarafından hukuki öngörülebilirliğin ve işlem

⁴¹⁰ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 416.

⁴¹¹ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 460; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 359.

⁴¹² Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 353; Comparative Study on the Situation in the 27 Member States as Regards the Law Applicable to Non-Contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality, s. 79. <https://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Mainstrat%20Study.pdf> (Son Erişim Tarihi 20.09.2022).

⁴¹³ Jan-Jaap Kuipers, *Toward a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality, Rights German Law Journal*, C. 12, Sa. 8, 1696.

güvenliğinin sağlanacağı savunulmaktadır⁴¹⁴. Gerçekten de ika yeri hukuku, fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin aynı ülke olması halinde pratik bir kural olarak görülmektedir. Bu açıdan ika yeri kuralı; taraflar bakımından öngörülebilirlik sağlayan, mağdurun hukuki korunmaya ilişkin beklentilerine cevap veren ve bunun yanında davalı açısından yabancı bir hukuk yargılaması teşkil etmeyen, objektif bir bağlama kuralı olarak çoğu zaman ihtiyaca cevap verecek en uygun bağlanma noktasıdır, denilebilir⁴¹⁵. Ayrıca haksız fiilin işlendiği yer hukuku, o fiil ile en yakın ilişkili hukuk olduğu ileri sürülmektedir⁴¹⁶. Haksız fiillere uygulanacağı kabul edilen ika yeri, haksız fiilin meydana geliş şartlarına, haksız fiil ehliyetine, haksız fiilde kast veya ihmale, haksız fiile ilişkin hükümlere, tazminat ve kapsamına uygulanır⁴¹⁷.

İka yeri kuralının her zaman aynı avantajları taşıdığını söylemek mümkün değildir. Özellikle fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı olması durumunda kuralın pratikliğini yitirdiği, tek bir fiil ile birden fazla yerde zarar meydana gelen hallerde, çoğu durumda kuraldan beklenen menfaatlerin ortadan kaybolabileceği, amaçlanan milletlerarası karar uyumunun, milletlerarası karmaşaya dönüşebileceği söylenebilir⁴¹⁸. Bu bakımdan, birçok ülke, ika yeri kuralının uygulanmasına istisnalar öngörmekte ve bu yolla kuralı yumuşatmaktadır. Gerçekten de genel haksız fiil kuralı, kişilik haklarının yazılı basın, görsel medya, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlal edilmesi halinde, yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, kişilik haklarının ihlali halinde sözleşme dışı sorumluluk hakkında özel bir kural konulmasına ihtiyaç bulunmaktadır⁴¹⁹.

Benzer şekilde çalışma konumuzu oluşturan internet ve sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinde, ika yerinin saptanması her zaman kolay olmamakta, fiil ve zarar yerinin farklı ülkelerde bulunması yahut birden fazla fiil veya zarar yerinin bulunması durumuna uygulamada sıklıkla rastlanılmaktadır. Her şeyden önce internet ortamında ihlalin meydana geldiği yer coğrafi olarak sınırlı

⁴¹⁴ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 354; Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 172; Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 449

⁴¹⁵ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 99; Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 418

⁴¹⁶ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 461.

⁴¹⁷ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 361.

⁴¹⁸ Hanaz, **a.g.e.**, s. 419.

⁴¹⁹ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 366.

değildir⁴²⁰. Zira internette sınırlar kaybolmakta, dünyanın her yerinden saniyeler içinde etkileşim gerçekleşebilmektedir. Ek olarak internetin doğasından kaynaklanan her yerdelik, çoklu paylaşım gibi özellikleri dolayısıyla gerek fiil gerek zarar yerinin lokalizasyonu oldukça güçleşebilmekte ve bu nedenle ika yerinin tespiti karmaşık bir hal alabilmektedir. Benzer şekilde internette failin kimliğinin tespiti de güçleşebilmektedir. İnternetin temel özelliklerinden olan anonimlik özelliği nedeniyle kişiler kendilerini pekâlâ gizleyebilmektedirler. Kaldı ki, internetin yapısına bakıldığında; her ne kadar bir web sayfası, fiziksel olarak bir yerde bulunan bilgisayarın hard diskinde kayıtlı ise de bütün dünyadan o sayfaya erişim mümkün olduğundan belirli bir devlet içinde olduğu varsayılmayacaktır. Ek olarak web sayfasının yer aldığı bilgisayarın belirli bir yerde bulunması, failin de aynı yerde bulunduğu anlamına gelmeyebilir⁴²¹. Hatta internet ortamında fail, web sayfasının yer aldığı bilgisayarın adresini bilmek zorunda dahi değildir. Failin belirlenmesinde bir diğer handikap sosyal medya siteleridir. Zira çoğunluğu ABD merkezli şirketler olan bu siteler, milyonlarca kullanıcı verisine sahip olmasına karşın, gizlilik politikaları gereğince kullanıcı bilgilerini her zaman paylaşmamaktadırlar.

İnternet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri bakımından geleneksel *lex loci delicti* kuralının uygulanmasını savunan görüş, internet ortamının doğası gereği bu kuralın uygulanmasında fiil (eylem) veya zarar (sonuç) yerinden birini tercih etmek zorunda kalmaktadır⁴²². Devletler hukuk sistemlerini fiil veya zarar yerinden birini seçerek veya alternatif kurallar belirleyerek oluşturmaktadır. Fiilin ika edildiği yerin tercih edilmesinin altında yatan neden, haksız fiil failinin hareketlerini bulunduğu yerdeki kurallara göre ayarlayacağı ve buna göre sorumlu olacağı düşüncesi iken; zarar yerinin tercih edilme sebebi, ‘*hukuken korunan menfaatin zarara uğradığı yer*’ kuralının, zarar gören nezdinde göz önünde tutulmasıdır⁴²³.

⁴²⁰Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 159.

⁴²¹ Tara Blake Garfinkel, *Jurisdiction over Communication Torts Can You be Pulled into Another Country's Court System for Making a Defamatory Statement Over the Internet? A Comparison of English and US Law* 9 *Transnat'l. Law.* 489, 1996 s. 533 Akt. Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 159.

⁴²² Özel, *Uygulanacak Hukuk*, s. 614; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, s. 360.

⁴²³ Burada sonuç (zarar) yeri ile kastedilen doğrudan zararın olduğu yerdir. Detaylı okuma için bkz. Tekinalp, *Usul Hukuku Kuralları*, s. 356.

a. Haksız Fiilin Gerçekleştiği Yer ile Zararın Meydana Geldiği Yerin Farklı Yerler Olması Durumunda İka Yeri

Maddi hukuk açısından, her ikisi de haksız fiilin zorunlu unsuru olduğundan, fiilin ika yeri ile sonuçların meydana geldiği yer arasında bir fark bulunmamaktadır. Ancak bağlama kuralları belirlenirken ise hangi unsura ağırlık verileceği ve kuralın ne şekilde oluşturulacağı önem kazanır⁴²⁴. Haksız fiil teşkil eden fiilin ve bu fiilden kaynaklanan zararın farklı ülkelerde meydana gelmesi durumunda uyumsuzluğa hangi ülkenin hukukunun tatbik edileceği tartışmalı bir konudur. Bu bağlamda milletlerarası özel hukuk düzenlemelerinde, haksız fiilin ika yeri kuralının bulunması durumunda, kuralın fiil yerini mi yoksa zarar yerini mi tercih edildiği önem arz etmektedir.

Bazı ülkeler basit ve genel bir ika kuralı koyma yoluna giderken, bazı ülkeler alternatif sistem ve kriterler tercih etmektedir. Basit şekilde düzenlenen kanunlar ihtilafî kurallarında, mesafeli haksız fiiller bakımından, haksız fiilin unsurlarından fiil yerinin mi yoksa zarar yerinin mi haksız fiilin ika yeri olarak kabul edileceği açıkça belirtilmektedir⁴²⁵. Örneğin, Türk hukukunda genel haksız fiil kuralını düzenleyen MÖHUK m. 34 hükmüne göre, haksız fiilden doğan borçlara haksız fiilin işlendiği ülke hukuku uygulanmaktadır. Ancak fiil yeri ile zarar yerinin farklı olması halinde zarar yeri hukuku tercih edilmiştir⁴²⁶. Kanunun 35.maddesi ise alternatif şekilde düzenmiş olup, düzenlenen özel haksız fiil kuralına göre ise zarar görenin seçimine göre zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku veya zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanır⁴²⁷.

⁴²⁴ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 450.

⁴²⁵ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 422.

⁴²⁶ MÖHUK m.34 (1) Haksız fiilden doğan borçlar haksız fiilin işlendiği ülke hukukuna tâbidir. (2) Haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması hâlinde, zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanır. (3) Haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması hâlinde bu ülke hukuku uygulanır. (4) Haksız fiile veya sigorta sözleşmesine uygulanan hukuk imkân veriyorsa, zarar gören, talebini doğrudan doğruya sorumlunun sigortacısına karşı ileri sürebilir. (5) Taraflar, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku açık olarak seçebilirler.

⁴²⁷ MÖHUK m.35 (1) Kişilik haklarının, basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlâlden doğan taleplere, zarar görenin seçimine göre; a) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku, b) Zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya c) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku, uygulanır. (2)

aa. İka Yeri Olarak Fiil Yerinin Kabulü

İşlem güvenliği ve hukuki öngörülebilirlik ilkelerine dayanan bu görüşe göre, kişilerin davranışlarını buldukları yer hukukuna göre şekillendirdikleri kabul edilmekte ve bu sebeple bir eylemi yaptıkları, bir davranışı gerçekleştirdikleri yerde hukuka uygun olan fiilden dolayı başka bir ülke hukukunda sorumlu tutulmalarının adil olmayacağı savunulmaktadır. Kişiler, ika edildiği yerde haksız olmayan bir fiil için başka bir ülke hukukuna göre sorumlu tutulmamalıdır⁴²⁸.

Uygulanacak hukukun tek bir yer hukuku olması nedeniyle pratik bulunan bu görüş, davalı, yani haksız fiil işleyen açısından şüphesiz avantaj sağlamaktadır⁴²⁹. Zira kişi bildiği hukuk sistemine göre hareket etmekte ve bir yargılamayla karşılaşacaksa bile aşına olduğu kurallarla yargılanmaktadır⁴³⁰. Nitekim davalıya sağladığı bu avantaj sebebiyle fiil yeri hukuku, günümüzde hukuk sistemlerinde fazla yer bulamamasına rağmen, özellikle yayıncı kuruluşlar ve basın lobisi tarafından savunulmaya devam etmektedir⁴³¹.

Ancak mağdur tarafından bakıldığında aynı düzeyde olumlu bir tablo çizmek mümkün görünmemektedir. Zira mağdur, haksız fiil nedeniyle fiil yerinden başka bir ülkede itibar kaybetmiş, manevi elem ve eza çekmiş, malvarlığı veya şahıs varlığında eksilmeler yaşamış olsa bile, uyumsuzluğa belki de tamamen yabancı olduğu fiil yeri hukuku tatbik edilecektir.

Daha önce ifade ettiğimiz üzere, kişilik hakkı ihlallerinde kişilik hakkı ile ifade hürriyeti arasında bir çatışma bulunmaktadır. Fiil yeri hukukunun ika yeri olarak kabul edilmesi durumunda, taraflar arasında gözetilmeye çalışılan denge davacı, yani mağdur aleyhine bozulmaktadır. Bir diğer anlatımla, kişilik hakkı ile ifade hürriyeti çatışmasında, ifade hürriyeti lehine orantısız bir koruma sağlanırken, kişilik hakkı ikinci planda kalmaktadır. Zira, kişilik hakkı ihlallerinin olmazsa olmaz unsuru olan

Kişilik haklarının ihlâlinde cevap hakkı, süreli yayınlarda, münhasıran baskının yapıldığı ya da programın yayınlandığı ülke hukukuna tâbidir. (3) Maddenin birinci fıkrası, kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması yolu ile kişiliğin ihlâl edilmesinden doğan taleplere de uygulanır.

⁴²⁸ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 354.

⁴²⁹ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 423.

⁴³⁰ Johnson/ Post, **Law and Borders**, s. 1381.

⁴³¹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 104.

zarar bir açıdan göz ardı edilmektedir. Zararın başka bir ülkede doğmuş olması, özellikle tespiti zor olan manevi zararın fiil yerinden başka bir ülkede doğması durumunda, fiil yeri hukuku tatbik edildiğinde mağdurun zararı giderilmiş olmayacaktır. Tam aksine, haksız fiil nedeniyle menfaatleri zedelenmiş olan mağdura, yabancı bir hukuk sisteminde haklarını arama külfeti yüklenmiş olacaktır ki bu durumun milletlerarası özel hukuk adaletiyle bağdaşmayacağı açıktır.

Konuya ilişkin bir diğer zorluk, fiil yerinin tespiti noktasındadır. Konuya teknolojik gelişmelerin geldiği noktadan bakılırsa, kişilerin siber alemde kendilerini rahatlıkla gizleyebildikleri ve internette içeriğin yükleme yerinin tamamen tesadüfi bir yer olabildiği görülmektedir.

bb. İnternette Fiil Yeri

Haksız fiil söz konusu olduğunda genel kural, haksız fiilin ika yeri hukukunun uygulanmasıdır⁴³². Genel kural bu olmakla birlikte internet ortamında meydana haksız fiillerde çeşitli sorunlar görülmektedir. İnternetin kendine özgü sınırsız yapısı, teknik gelişmelerin sağladığı anonimlik ve şifreleme gibi özellikleri dolayısıyla fiil yerinin tespitinde problemler yaşanabilmekte ve kimi zaman gerçek kullanıcının tespit edilememesi sorunu gündeme gelebilmektedir⁴³³.

İnternet ortamında meydana gelen haksız fiil yerinin tespitinde özellikle tasarlama yeri, yükleme yeri ve erişim yeri olmak üzere üç bağlama noktası üzerinde durulmaktadır⁴³⁴.

i. Tasarlama Yeri

Tasarlama yeri, haksız fiil oluşturan içeriğin hazırlandığı yerdir. Haksız fiil niteliğini haiz bir içeriğin hazırlandığı yer, umuma yansıtılmadığı sürece, ika yeri olarak kabul edilemeyecektir⁴³⁵. Bu bakımdan denilebilir ki, bağlama sebebinin tespitinde, fiilin yapıldığı yer (ika yeri) ile sonucunun meydana geldiği yer göz önüne alınırken; istisnalar dışında, hazırlıkların yapıldığı yer göz önünde tutulmamalıdır⁴³⁶.

⁴³² Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 448;

⁴³³ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 983.

⁴³⁴ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 984.

⁴³⁵ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 356, Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 985.

⁴³⁶ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 452.

ii. Yükleme (Upload) Yeri

Kitle iletişim araçları bakımından fiil yeri, yayın ya da yayımın hedef kitleye ulaştırılmak üzere gönderildiği yerdir⁴³⁷. Prensip olarak internet ortamında işlenen haksız fiil sorumluluğuna fiil yeri olarak yükleme (upload) yeri uygulanmalıdır⁴³⁸.

Bu görüş teknik gelişmeler ışığında yükleme yeri tamamen tesadüfi bir yer olabilmesi nedeniyle eleştirilmektedir.

iii. Erişim Yeri

İnternette erişim yeri, haksız fiilin zarar unsurunun gerçekleştiği yerdir. Zira kişilik hakkına saldırı teşkil eden içeriğin yüklenmesi, haksız fiilin fiil yani eylem unsuru iken; bu içeriğin görüntülenmesiyle zarar meydana gelmekte ve haksız fiil oluşmaktadır.

İnternetin her yerdelik özelliği sayesinde kural olarak, yüklenen bir içerik dünyanın her yerinden görüntülenebilir durumda olacaktır. Zarar veren, yükleme işleminden sonra internet kullanıcılarının içeriğe erişimi üzerinde artık bir etkiye sahip olmayacağından erişimin bulunduğu her yerin fiil yeri olarak kabul edilmesi hakkaniyetli olmayacaktır⁴³⁹.

Kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilen yayınlar bakımından değerlendirildiğinde, yayımlanan içeriğin sadece kaynak ya da menşe ülkede sonuç doğurmayacağı makul şekilde öngörülebilir olduğu açıktır⁴⁴⁰. Başka bir deyişle, yüklenen verilere dünyanın her yerinden erişim sağlanabileceği zarar verenin bilgisi dahilindedir⁴⁴¹.

cc. İka Yeri Olarak Zarar Yerinin Kabulü

Mağdurun korumasına ağırlık veren bu görüşe göre, zarar haksız fiilin en kritik unsurudur. Buna göre haksız fiilin gerçekleşmesi için haksız fiil tek başına yeterli

⁴³⁷ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 424.

⁴³⁸ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 984.

⁴³⁹ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 986.

⁴⁴⁰ Hanaz, **a.g.e.**, s. 425.

⁴⁴¹ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 986.

olmamakta, eylemin mağdura ulaşmış ve bunun sonucunda zararın meydana gelmiş olması gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki burada dikkate alınan zarar, haksız fiilin meydana geldiği anda hasıl olan ve haksız fiil sonucunda doğrudan oluşan zarar olup dolaylı zarar göz önünde tutulmamaktadır⁴⁴². Haksız fiil nedeniyle mağdurun menfaatleri zarar yerinde ihlal edilmektedir. Haksız fiil sonucu zarar görenin menfaati olumsuz etkilendiğinden, haksız fiil sonucunda zararın meydana geldiği yer, haksız fiilin ika yeri olarak kabul edilmeli ve uyuşmazlığa zararın meydana geldiği yer hukukunun uygulanması gerektiği savunulmaktadır⁴⁴³. Bu açıdan zarar yeri hukuku, mağdurun zararının giderilmesine yönelik bir bağlama noktası olarak öne çıkmaktadır.

Ek olarak bu görüşe göre kişilik hakkının ihlalinde zarar yeri hukukunun uygulanmasıyla, mağdurun önceden ve kendi müdahalesi olmadan oluşturulmuş koşullarla karşılaşmasını engellenecek ve bu yolla kişilik hakkının ihlali ile bozulan dengenin yeniden kurulacaktır⁴⁴⁴.

Her ne kadar uygulanacak hukukun belirlenmesinde zarar yeri bağlama noktasının kullanılmasının kabul edilmesi, koşulların salt mağdur lehine yorumlandığı şeklinde değerlendirilse de, zarar yeri sadece mağdurun zarara maruz kaldığı herhangi bir yer olarak kabul edilmemekte ve zarar yerinin tespitinde kullanılan ek kriterler getirilmektedir. Dolayısıyla modern hukuk sistemlerinde devletler, zarar yeri hukukunu tek başına bağlama noktası olarak kabul etmemekte, mutlak şekilde uygulanmasının yaratabileceği olumsuz sonuçları önlemek gayesiyle çeşitli ek kriterler ihdas ederek tarafların konumları dengelenmektedir⁴⁴⁵.

Örneğin, tanınırlık şartı bu kriterlerden biridir. Buna göre, zararın doğması için mağdurun o yerde tanınır olması gerekmektedir. Mağdur sosyal bağlantısının bulunmadığı, tanınır olmadığı bir yerde zarar görmüş kabul edilemeyeceğinden, bu yer zarar yeri olarak tespit edilemeyecektir⁴⁴⁶. Tanınırlık şartından başka, zarar yerinin

⁴⁴² Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 451-452; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 361

⁴⁴³ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 428- 429

⁴⁴⁴ Hanaz, **a.g.e.**, s. 431.

⁴⁴⁵ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 106.

⁴⁴⁶ Hanaz, **a.g.e.**, s. 429; Dan Jerker B. Svantesson, **Private International Law and the Internet**, United Kingdom, 2015, s. 458-459.

yayıncının içeriğin dağıtımını sağladığı bir yer olması kıstası getirilerek, yayının tesadüfen ulaştığı bir yerin zarar yeri olarak kabul edilmesinin önüne geçmek hedeflenmektedir⁴⁴⁷. İlaveten, MÖHUK 35.madde de düzenlendiği üzere, bu yerde zararın gerçekleşebileceğinin yayıncı tarafından öngörülebilir olması kriteri aranabilmektedir.

Uygulanacak hukukun belirlenmesinde zarar yeri bağlama noktasının kullanılması, taraflar arasındaki dengeyi mağdur lehine bozması nedeniyle eleştirilmektedir. Nitekim, ROMA II Tüzüğü'nün görüşmeleri sırasında medya lobisi, zarar yerinin ika yeri kabul edilmesi görüşünü çeşitli gerekçelerle eleştirmiştir⁴⁴⁸. Eleştirilerin temel dayanağı; yayıncı olarak yayın yaptıkları yerin hukuk kuralları dahilinde hareket etmesine karşın, zararın nerede meydana geleceğini önceden bilememeleridir. Yayın yapılan ülkede haksız fiil teşkil etmeyen bir eylem sebebiyle, bambaşka bir hukuk sistemine göre mağdurun zarara uğraması yayıncı, yani davalı açısından hukuki öngörülebilirlik sağlayamamaktadır. Esasen bu gerekçe yalnızca yayıncılar açısından değil, genel olarak tüm davalılar bakımından ileri sürülebilir. Bu kapsamda internet ve sosyal medya aktörleri açısından da zarar yeri hukukunun hukuki öngörülebilirlik taşımadığı ileri sürülebilir.

Diğer yandan kişilik hakkı ihlalleri sonucunda manevi zararın tespitinin zor ve tartışmalı olması da bu görüşe yöneltilen eleştiriler arasındadır. İnternet ve sosyal medyanın özellikleri dikkate alındığında zarar yerinin tespitinin kolay olmadığı aşıkardır.

Sonuç olarak, zarar yeri hukukunun fiil yeri hukukuna göre daha çok tercih edildiğini belirtmek gerekmektedir. Bu durum tüm dezavantajlarının yanında zarar yeri hukukunun, fiil yeri hukukuna nazaran daha kolay tespit edilmesi ve failin hareketlerini temel alan fiil yeri hukukuna karşılık zarar yerinin mağdurla ve olayla daha yakın ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır⁴⁴⁹.

dd. İnternette Zarar Yeri

⁴⁴⁷ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 429.

⁴⁴⁸ Hanaz, **a.g.e.**, s. 431.

⁴⁴⁹ Uyanık-Çavuşoğlu, **Haksız Fiil Sorumluluğu**, s. 991; Özel, **Uygulanacak Hukuk**, s. 617; Etlioğlu Erçetingöz s. 110

Bir e-posta gönderildiğinde, bir web sayfasında yayın yapıldığında, bir sosyal medya sitesinde içerik yüklendiğinde yahut bir foruma mesaj gönderildiğinde haksız fiilin yalnızca fiil unsuru gerçekleşmiş olacaktır⁴⁵⁰. Haksız fiilin meydana gelmesi için gereken zarar unsuru ise, ancak bu e-posta, mesaj ya da açıklama okunduğunda, içerik görüntülediğinde oluşacaktır. Konumuz çerçevesinde zarar yerini ele alacak olursak, internete yüklenen bir içeriğe kural olarak dünyanın her yerinden erişim imkânı bulunmakta, erişim sağlanan her yerde mağdurun menfaatleri ihlal edilmektedir⁴⁵¹. Daha genel bir ifadeyle kitle iletişim araçları ile kişilik hakkının ihlalinde zarar yeri, yazılı basında içeriğin dağıtım yerinde alınarak öğrenildiği yer, radyo ve televizyon yayınlarında yayının alındığı yer ve internet yayınlarında içeriğe erişildiği yerdir⁴⁵². Nitekim internette yayım mesajın gönderilmesiyle değil, mesajın aleniyet kazanmasıyla meydana gelmektedir⁴⁵³.

İnternet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde zarar yeri, içeriğe erişim yeri olarak kabul edildiğinde, internetin her yerdelik özelliği ve dünyanın hemen her yerinden erişim sağlanabilmesi sebebiyle haksız fiil teşkil eden paylaşımın erişildiği her yerde zarar doğuracağı, her yerin zarar yeri olabileceği ve zarar yerinin taraflarla ilgisi bile olmayan tesadüfi bir yer olabileceği eleştirisi yapılmaktadır.⁴⁵⁴ Gerçekten de internette zararın lokalize edilmesi kolay değildir⁴⁵⁵. Ancak salt görüntülenme veya erişilebilirlik üzerinden zarar yerini belirlemek, hakkaniyetli bir yorum olmayacaktır. Bu nedenle devletlerarası özel hukuk ihtilaflarında zarar yeri hukukuna ağırlık verilmekle birlikte çeşitli kıstaslar getirilerek zarar yerinin tesadüfi olması engellenmek istenmektedir⁴⁵⁶.

Erişim yerinin yanında, zarara uğrayan için başka ülkelerde de mağduriyet doğabileceği unutulmamalıdır. Zira internet ortamında işlenen haksız fiillerde birden fazla ülkede zarar doğabilmektedir. Özellikle dünya çapında tanınırlığı olan kişiler bakımından bu sonuçla karşılaşılabilir. Dolayısıyla, zarar görenin birden çok

⁴⁵⁰ Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 159.

⁴⁵¹ Uyanık-Çavuşoğlu, *Haksız Fiil Sorumluluğu*, s. 987

⁴⁵² Hanaz, *Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk*, s. 430.

⁴⁵³ Özel, *a.g.e.*, s. 160

⁴⁵⁴ Erçetingöz Etlioğlu, *İnternet Ortamı*, s. 109.

⁴⁵⁵ Tekin, *Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali*, s. 173.

⁴⁵⁶ Uyanık-Çavuşoğlu, *Haksız Fiil Sorumluluğu*, s. 983; Erçetingöz Etlioğlu, *İnternet Ortamı*, s. 107

hukuk düzeninde zarara uğradığını ispatlaması durumunda birden çok hukuk düzeninin uygulanması söz konusu olabilecektir⁴⁵⁷.

ee. Alternatif Sistem

Alman hukuku kaynaklı bir sistem olan alternatif sistemde, ika yeri fiil veya zarar yeri gibi kesin bir kural dahilinde belirlenmemektedir. *Ubiquity* prensibi olarak da adlandırılan bu sistemde, mesafeli haksız fiillerde hukuk seçiminde esnek bir yaklaşım tercih edilmektedir⁴⁵⁸. Buna göre, bağlama kurallarında ika yeri olarak fiil veya zarar yeri hukukunun uygulanması hususunda mağdura seçme imkânı sunulmakta ya da seçimin mahkemenin takdirine bırakıldığı görülmektedir⁴⁵⁹. Dolayısıyla alternatif sistemde mağdura veya mahkemeye seçim hakkı tanınmaktadır. Burada mağdurun seçim hakkı *forum shopping*⁴⁶⁰e olanak verildiği anlamına gelmemektedir. Zira fiil yeri ve zarar yeri haksız fiile en yakın irtibatı tesis etmektedir⁴⁶¹.

İka yeri kuralını alternatif sistemi esas alarak düzenleyen hukuk sistemlerine bakıldığında, yeknesak bir düzenleme bulunmadığı, ancak temelde mağdur odaklı bir yaklaşımla zarar yeri hukukunun mahkemenin takdiri, zarar görenin seçimi ya da talebi üzerine uygulanması imkânı tanınıp, davacıya belirli davalarda menfaatlerine daha elverişli hukukun uygulanmasını seçmek suretiyle uygun olmayan hukukun uygulanmasından kaçınma imkânı sağlandığı söylenebilir⁴⁶².

Ubiquity sistemi, her ne kadar uyumsuzluğa tek bir hukuk sistemi uygulanacak olması yönüyle pratik bulunsa da mağdura veya mahkemeye tek yanlı olarak seçim hakkı tanınması sebebiyle eleştirilmektedir⁴⁶³. Fail bakımından değerlendirildiğinde

⁴⁵⁷ Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 991.

⁴⁵⁸ Final Report, s. 82.

⁴⁵⁹ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 442.

⁴⁶⁰ *Forum shopping* kavramı mahkeme seçimi anlamına gelmektedir. Kavramsal olarak belirli fiili ve hukuki avantajlara ulaşmak için farklı ülkelerdeki milletlerarası yetkili mahkemelerden ilgilinin lehine sonuçları olanın tercih edilmesini ifade etmektedir. Forum shopping kuralı yasal ve tamamen meşru olarak kabul edilir. Detaylı okuma için bkz. Can/Tuna, **Milletlerarası Usul Hukuku**, s. 80-81.

⁴⁶¹ Javier Carrascosa Gonzalez, Distance Torts The Mines de potasse Decision Forty Years On, Yearbook of Private International Law, 2016-2017, C. 18, s. 23 Akt. Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 188

⁴⁶² Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 112; Hanaz, **a.g.e.**, s. 441.

⁴⁶³ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 188- 189

bu sistemde uygulanacak hukuka ilişkin hukuki kesinlik bulunmamaktadır. Dolayısıyla taraflar arasında adil bir denge sağlanamayacaktır.

Burada esasen milletlerarası yetkiye ilişkin olan, ancak alternatif sistemin uygulanması sebebiyle önem arz eden Bier v. Mines de potasse d'Alsace⁴⁶⁴ davasından bahsetmek gerekmektedir⁴⁶⁵. Bu davada ABAD, haksız fiilin meydana geldiği yer kavramını milletlerarası yetkiye ilişkin olarak incelese de kullanılan yöntem ubiquity yöntemi olmuştur. Buna göre davada, haksız fiilin ika yeri, mağdurun seçimine bağlı olarak, fiilin işlendiği yer yahut zararın meydana geldiği yer olarak kabul edilmiştir⁴⁶⁶.

b. Birden Fazla Haksız Fiilin Gerçekleştiği Yer veya Zararın Meydana Geldiği Yerin Olması Durumunda İka Yeri

Fiil ve zarar haksız fiilin temel unsurlarından olsa da her zaman aynı yerde vuku bulmazlar. Bazı durumlarda birden fazla fiil veya zarar yeri bulunabilir. Kimi zaman tek bir fiil sonucunda birden çok yerde zarar meydana gelebilirken, kimi zaman fiil yeri birden fazla olup zarar tek yerde meydana gelebilir. İşte bu gibi durumlarda hangi yer hukukunun uygulanacağı tartışma konusu olmaktadır. Burada bulunacak çözüm, fiil veya zarar yerinden hangisinin ika yeri olarak kabul edildiğine göre değişecektir⁴⁶⁷.

Birden fazla ülkede işlenen fiil sonucu tek bir ülkede zararın meydana gelmesi durumunda, fiil yerinin ika yeri olarak kabul edilmesi halinde, fiilin işlendiği yerlerden birinin ika yeri olarak belirlenecekken; zararın meydana geldiği yerin ika yeri olarak kabul edilmesi halinde, birden fazla fiille tek bir yerde zarar meydana geldiğinde zarar yeri esas alınacak, fiillerin birden fazla olmasının herhangi bir etkisi olmayacaktır. Nitekim kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde, mağdurun

⁴⁶⁴ Case 21/76, Handelskwekerij G. J. Bier BV v. Mines de potasse d'Alsace SA, 1976 E.C.R. I-1735. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89372&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=691740> (Son Erişim Tarihi 11.08.2022)

⁴⁶⁵ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 188-189; Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 440

⁴⁶⁶ Case 21/76, Handelskwekerij G. J. Bier BV v. Mines de potasse d'Alsace SA , Par. 19- 25, s. 1747 <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89372&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=691740> Son Erişim Tarihi 11.08.2022)

⁴⁶⁷ Hanaz, **a.g.e.**, s. 446.

mutad meskeninin bulunduğu yer ile zarar yerinin kesişmesi ihtimalinde bu durum söz konusu olmaktadır⁴⁶⁸.

Bir ya da birden fazla ülkede işlenen fiil sonucu birden fazla ülkede zararın meydana gelmesi durumunda, fiil yerinin ika yeri olarak kabul edilmesi halinde, yukarıdaki açıklamalara uygun olarak, fiil yeri hukuku veya bu yerlerin birden fazla olması halinde bunlardan birinin hukuku uygulanacaktır. Burada her bir sonuç (zarar) yerinin sırf oradaki zararı kapsayacağı unutulmamalıdır⁴⁶⁹. Bu nedenle, zararın meydana geldiği yerin ika yeri olarak kabul edilmesi durumunda, pratik bir çözüm yolu bulunabilmesi için taraflara veya mahkemeye hukuk seçimi tanınması veya en sıkı ilişkili hukukun uygulanması gibi alternatif bağlama noktaları kullanılmaktadır⁴⁷⁰.

aa. İnternet Ortamı Açısından Konunun Değerlendirilmesi

Kitle iletişim araçları vasıtasıyla meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinde çoğunlukla fiil ve/veya zarar yeri birden fazladır. Davacının hukuk seçimine göre fiil yeri hukukunun uygulanacağı durumda, fiil yerinin zarar yerine göre daha kolay tespit edileceği düşünülürse, birden fazla fiil veya zarar yerinin olması taraflar açısından bir sorun yaratmayacaktır⁴⁷¹. Zira davacı kendi iradesiyle, menfaatine uygun şekilde olduğunu düşündüğü fiil yeri hukukunu tercih etmiş olacaktır. Davalı bakımından da bildiği hukuk sistemi uygulandığından taraflar arasında denge sağlanmış olacaktır.

Uygulanacak hukuk tespitinin karmaşık bir hal aldığı durum ise, tek bir yayın ile birden fazla yerde zararın meydana gelmesi ihtimalidir. Haksız fiil nedeniyle birden fazla ülkede zarar doğması durumunda, çoğunlukla zararın doğduğu her ülkenin konuyla ilgili hükümleri, sadece kendi topraklarında meydana gelen zararlar bakımından uygulanma bulmaktadır. Mozaik prensibi olarak adlandırılan bu uygulanama hukuk sistemlerince büyük oranda kabul görmektedir. Mozaik prensibi, zararın doğduğu her ülkeye kendi kurallarını uygulama şansı vermesi bakımından devletlerce benimsense de, uygulamada aynı hukuki ilişkiye devlet hukuklarının tatbiki sonucu bambaşka sonuçlar çıkmasına neden olabilmekte ve dolayısıyla milletlerarası karar ahenginden yoksun sonuçlar doğurabilmektedir.

⁴⁶⁸ Hanaz, **a.g.e.**, s. 446.

⁴⁶⁹ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 357.

⁴⁷⁰ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 446.

⁴⁷¹ Hanaz, **a.g.e.**, s. 448

İnternet başta olmak üzere kitle iletişim araçları vasıtasıyla işlenen kişilik hakkı ihlallerinde birden fazla fiil ve/veya zarar yeri söz konusu olduğunda, uygulanacak hukukun lex loci delicti kriterine göre belirlenmesi, genel haksız fiillerde olduğu kadar kolay olmamaktadır. Zira bu durumda, sanal bir alem olarak tanımlanan internet ortamında, fiil veya zararın coğrafi olarak nasıl lokalize edileceği problemi karşımıza çıkmaktadır⁴⁷². Fiil ve zarar yerinin lokalize edilmesindeki güçlük, uyuşmazlığa uygulanacak hukukun tespitinde belirsizliğe yol açabilmektedir. Dolayısıyla, internet söz konusu olduğunda bir haksız fiilin, fiil ve zarar unsurlarının farklı ülkelerde gerçekleşmesi, yani fiilin işlendiği yer ile zarar yerinin farklı olması halinde uygulanacak hukukun tespitiyle ilgili belirsizlik ve öngörülemesizliğin engellenmesi için, daha açık ve net kurallara ihtiyaç duyulmaktadır⁴⁷³.

Geleneksel kitle iletişim araçları bakımından genel olarak yayının alınıp okunduğu yer, zararın meydana geldiği yer olarak kabul edilmektedir. Buradan hareketle internet ortamında zararın meydana geldiği yer, erişimin sağlandığı yerdir, denilmektedir⁴⁷⁴. Ancak bu kabul, her yerden erişim sağlanabilen internet ortamında oldukça geniş, hatta sınırsız bir zarar yeri yorumuna sebep olacaktır. Bu sebeple çeşitli sınırlamalara ihtiyaç duyulmaktadır.

bb. Tekli Yayın-Çoklu Yayın Kuralı

Kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilen bir yayın sonucu, kişilik hakkının birden fazla ülkede zarara uğraması durumunda zararın meydana geldiği ülke hukuklarının uyuşmazlığın çözümünde nasıl uygulanacağı sorunu, ilgili hukuk sisteminin tek yayın kuralı veya çoklu yayın kuralını benimsemiş olmasına göre farklı şekilde çözümlenmektedir⁴⁷⁵.

Tek yayın ve çoklu yayın kuralları, kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilen yayınlar sonucunda birden fazla ülkede zarar meydana gelmesi veya birden fazla ülkede fiilin işlenmesi durumunda hem milletlerarası yetki hem de ülke

⁴⁷² Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 168.

⁴⁷³ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 449.

⁴⁷⁴ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 114.

⁴⁷⁵ Hanaz, **a.g.e.**, s. 449.

hukuklarının uyuşmazlığa uygulanıp uygulanmayacağı konusunda nazara alınan ika yerini sınırlandıran kurallardandır⁴⁷⁶.

19.yüzyılda İngiltere’de görülen *Duke of Brunswick v. Harmer*⁴⁷⁷ davasında verilen kararlar kabul edilen çoklu yayın kuralına göre, haksız fiil teşkil eden bir içeriğin her bir satış, dağıtım ve paylaşımı ayrı bir sorumluluk doğurmakta ve dolayısıyla ayrı bir dava sebebi oluşturmaktadır. Diğer bir anlatımla, dinamik olan yayınların ya da yayının tekrar edilmesinin söz konusu olduğu çoklu yayınlarda, her bir paylaşım ayrı bir dava konusu meydana getirecektir⁴⁷⁸. Bir sınırlama getirilmediği takdirde, kişilik hakkı ihlal edilen mağdur açısından bu kural değerlendirildiğinde; haksız fiil teşkil eden içeriğin bulunduğu gazete her satıldığında, web sitesindeki içeriğe her erişildiğinde, ayrı bir zamanaşımı süresine tabi, ayrı bir yayım gerçekleşeceğinden adeta zincirleme dava açma hakkı doğacaktır⁴⁷⁹.

1930’lu yıllarda ABD’de basın kuruluşlarına karşı açılan kişilik hakkı ihlallerini konu edinen davaların sayısındaki artış sonucunda çoklu yayın kuralının sakıncalarının bertaraf etmek üzere tasarlanan tekli yayın kuralına göre; zarar yeri, yayının ilk kez yapıldığı yer olup bir televizyon veya radyo yayını, bir kitap, dergi veya gazete baskısı tek bir yayım olarak kabul edilecektir⁴⁸⁰. Nitekim *Wathan v. Equitable Life*⁴⁸¹ davasında, çoklu yayın kuralının modern medya karşısında modasının geçtiği belirtilmiştir.

Tekli yayın kuralının uygulanması halinde, uygulanacak hukuk bakımından birden çok zarar yerinden hangisinin tercih edileceği sorusu gündeme gelmektedir. Uygulanacak hukukun belirlenmesi bakımından en sıkı ilişkili hukuk araştırılırken, çoğunlukla davacının yerleşim yerinin bulunduğu yerin hukukunun uygulama bulduğu

⁴⁷⁶ Erçetingöz Etlioğlu, **a.g.e.**, s. 116; Hanaz, **a.g.e.**, s. 450.

⁴⁷⁷ *Duke of Brunswick v Harmer* [1849] 14 QB 185; Stewart ROOM, Email Law, **Practice and Compliance**, The Law Society 2009, s. 14; Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 450.

⁴⁷⁸ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 116.

⁴⁷⁹ Hanaz, **a.g.e.**, s. 451; Erçetingöz Etlioğlu, **a.g.e.**, s. 116-117.

⁴⁸⁰ Itai Maytal, *Libel Lessons From Across the Pond* What British courts can Learn From the United States’ Chilling Experience with the Multiple Publication Rule in Traditional Media and the Internet, **Journal of International Media & Entertainment Law**, V.3, No1, 2010, s. 128; Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 118; Hanaz, **a.g.e.**, s. 458

⁴⁸¹ *Wathan v. Equitable Life*, 83-3285 NO.,16.06.1986, <https://casetext.com/case/wathan-v-equitable-life-assur-soc-of-the-us> (Son Erişim Tarihi 19.07.2022)

görülmektedir⁴⁸². Örneğin, ABD'nin bir televizyon kanalında Türk bir iş insanı ile ilgili hakaret içeren bir program yapılıp, bu program tüm Avrupa Birliği ülkelerinde yayımlandığı varsayımında, tekli yayın ilkesine göre tek bir haksız fiil oluşmaktadır ve mağdur açısından dava sebebi ilk kez yayınlanma ile doğmaktadır.

Tekli yayın kuralının uygulanmasında, mağdurun dava açtığı ülke dışında, haksız fiil nedeniyle diğer ülkelerde uğramış olduğu zararları da bu davaya konu edilmesi mümkündür, denilmektedir⁴⁸³. Aksi durumda mağdurun birden fazla ülkede dava açması engellenmiş iken, uğradığı zarar tazmin edilmemiş hatta yargılama konusu edilmemiş olacaktır ki bu durumun adil olduğu söylenemez.

Geleneksel medya ve kitle iletişim araçları bakımından kullanılan bu kuralların, internet ortamına tatbik edilemeyeceği sorusu önem arz etmekte ve gerek yargı kararlarında gerek öğretide tartışılmaktadır. Nitekim ABD'de davacılar internette sirkülasyonun geleneksel medyaya göre çok daha fazla olduğu bu nedenle geleneksel medyada uygulanan tekli yayın kuralının, internet ortamında gerçekleşen haksız fiiller bakımından uygulanmasının adil olmayacağını savunmuşlardır⁴⁸⁴. Ancak ABD mahkemeleri geleneksel medya ile internetin ayrı değerlendirilmesine yönelik keskin bir ayırım gözetmemiş, tekli yayın kuralını benimsemiştir.

2002 yılında ABD'de görülen *Firth v. State of New York*⁴⁸⁵ davasında, davacı, internette erişilebilir halde olan haksız içerik nedeniyle itibarının devamlı olarak zedelendiğini ileri sürmüştür. Ancak mahkeme, internete yüklenen içeriğin yayın tarihini, bir kitabın ilk kez kamuya sunulmasına benzeterek, internete konulduğu tarih olarak kabul etmiş ve içeriğin internete yüklendikten sonra, diğer günlerde görüntülenmeye devam edilmesiyle yeni bir haksız fiil oluşturmayacağını kabul etmiştir⁴⁸⁶. Ezcümlle, geleneksel basında olduğu gibi internette de tekli yayın kuralının uygulanması gerektiği kararda vurgulanmıştır.

⁴⁸² Hanaz, **a.g.e.**, s. 459.

⁴⁸³ Maytal, **Traditional Media and the Internet**, s. 130.

⁴⁸⁴ Maytal, **a.g.e.**, s. 132-133.

⁴⁸⁵ *Firth v. New York*, 775 N.E.2d 463, <https://law.justia.com/cases/new-york/court-of-appeals/2002/98-n-y-2d-365-1.html> (Son Erişim Tarihi 19.07.2022)

⁴⁸⁶ Odelia Braun, *Internet Publications and Defamation why the Single Publication Rule Should Not Apply*, **Golden Gate University Law Review**, vol. 32, s. 329, <https://digitalcommons.law.ggu.edu/ggulrev/vol32/iss3/2/> (Son Erişim Tarihi 19.07.2022)

Tekli yayın kuralı, çoklu yayın kuralına kıyasla pratik ve basit bir uygulama sunduğu tartışmasızdır. İnternet ortamında çoklu yayın kuralı bir sınırlandırma yapılmaksızın kabul edildiğinde, zarar yerinin sınırının çizilemeyeceği ve adeta bir dava zinciri doğacağı ve bunun her iki taraf için de yüksek maliyet getireceği düşünülmektedir. Nitekim, kararlara da yansıdığı üzere mahkemeler genel olarak internet ortamı söz konusu olduğunda çoklu yayın kuralını uygulamaktan çekinmektedirler⁴⁸⁷. Ancak ifade etmek gerekir ki, salt basit ve pratik oluşu, tekli yayın kuralını uygulamak için yeterli görülmemelidir. Zira, milletlerarası özel hukuk adaletinin gereği olarak, modern çağın getirdiği bu yeni sanal ortama uygun sınırlamalar getirilmeli, internet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinden doğan karmaşık uyuşmazlıklarda taraflar arasındaki menfaat dengesi sağlanabilmelidir.

Çoklu yayın kuralına bir sınırlama getirilmediğinde, bir web sitesinde yer alan haksız fiil teşkil eden içeriğe her defa erişilmesi ayrı bir yayın sayılmakta ve ayrı bir dava konusu oluşturmaktadır ki bu durum internet ortamında kabul edilebilir değildir. Esasen pratikte uygulanabilir de değildir. Zira böyle bir yorum, yalnız internet yayıncılarının değil, tüm internet kullanıcılarının sürekli bir dava tehdidi altına alınması ve *chilling effect*⁴⁸⁸ diye tabir edilen ifade hürriyeti üzerinde soğutucu bir etki oluşması sonucunu doğurabilir. Bu sebeple mutlaka internet ortamına uygun çerçevede çoklu yayın kuralının sınırlandırılması gerekmektedir. Bu kapsamda kanaatimizce bağlama kurallarında en sıkı ilişki klozuna yer verilmesi makul ve adil bir sınırlama olacaktır. Bu şekilde, temel haklardan birinin diğerine göre açıkça üstün tutan tek yayın kuralının yerine, taraflar arasındaki çatışan hakları dengeleyen çoklu yayın kuralı uygulanabilecektir⁴⁸⁹.

Bununla birlikte tekli yayın kuralının internet ortamında uygulanmaması gerektiği de kimi yazarlarca savunulmaktadır. Bu görüşün temelinde internet ortamına konulan bir bilginin geleneksel medyaya kıyasla oldukça hızlı ve sınırsız şekilde tekraren paylaşılabilmesidir. Bir diğer etken ise internet ortamında paylaşılan bir

⁴⁸⁷ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 118.

⁴⁸⁸ Ursula Connolly, *Multiple Publication and Online Defamation Recent Reforms in Ireland and the United Kingdom*, **Masaryk University Journal of Law and Technology**, Vol. 6, No. 1, 2012, p. 45 <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/2594/2158> (Son Erişim Tarihi 12.08.2022)

⁴⁸⁹ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 463.

bilginin silinememesi, yayından kaldırılrsa dahi başka web sitelerde dolaşmaya devam edebilmesidir⁴⁹⁰. Bu sebeple internet ortamında işlenen haksız fiiller sürekli olarak işlenmeye devam etmektedir.

cc. Mozaik Prensibi

Haksız fiil nedeniyle birden fazla ülkede zarar meydana gelmesi durumunda, zararın doğduğu her ülkenin konuyla ilgili hükümleri, sadece kendi topraklarında meydana gelen zararlar bakımından ayrı ayrı uygulanabilmektedir. Temeli 1995 tarihli *Fiona Shevill and Others*⁴⁹¹ davasına dayanan mozaik prensibi, modern hukuk sistemlerinde hem çeşitli eleştirilere maruz kalmakta hem de çoğunlukla uygulanmaktadır.

Fiona Shevill and Others davası, esasen Brüksel I Tüzüğü'nün haksız fiillerde yetkili mahkemenin belirlenmesine ilişkin hükmünün amaçları bakımından ika yeri kavramının yorumlanmasıyla ilgili olmakla birlikte, birden fazla yerde zarara neden olan haksız fiillerde yargı yetkisinin belirlenmesiyle ilgili ortaya koyduğu prensipler, uygulanacak hukukun tespitinde belirleyici olmuştur⁴⁹². Bu kararla ABAD, aslında tarafların karşılıklı maddi çıkarları gözetilerek geliştirilen ubiquity sistemini, bir anlamda manevi zararları da kapsayacak şekilde geniş yorumlamıştır. Bu yorumla, bir haksız fiille, birden fazla ülkede zarar doğması durumunda birden fazla yetkili mahkemede yargılama yapılması ihtimali doğmuştur⁴⁹³.

Mozaik prensibine göre, mağdur uğradığı zararların tazminini, yayıncının merkezinin bulunduğu ülke mahkemesinde dava edebilir ve bu yer mahkemesi mağdurun diğer ülkelerde gördüğü zararlar bakımından da tam yetkilidir. Yayıncının

⁴⁹⁰ Odelia Braun, *Internet Publications and Defamation Why the Single Publication Rule Should Not Apply*, **Golden Gate University Law Review**, vol. 32, s. 332 <https://digitalcommons.law.ggu.edu/ggulrev/vol32/iss3/2/>

⁴⁹¹ Case C-68/93 Fiona Shevill, IxoraTrading Inc. Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA, [1995] ECR I-415. <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?&num=C-68/93> (Son Erişim Tarihi 13.03.2022)

⁴⁹² Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 463; Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 119.

⁴⁹³ Thomas Thiede/Colm P. Mcgrath, *Mass Media, Personality Rights and European Conflict of Laws*, s. 6-7. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1964506 (Son Erişim Tarihi 20.09.2022).

merkezinde açılan davada hâkim, kendi ülkesindeki zarar bakımından kendi ülkesinin hukukunu uygulayacak ancak zararın meydana geldiği diğer yerler bakımından ayrı ayrı her ülkenin hukukunu uygulayacaktır. Diğer taraftan, mağdur, zarar veren içeriğin dağıtıldığı yerlerde ayrı ayrı, tıpkı mozaik tamamlar gibi dava açmak yoluna da gidebilecektir. Ancak bu ihtimalde mağdurun, içeriğin dağıtıldığı her yer için o yerde zarara uğradığını ispat etmesi gerekecektir ve yargılamada hâkim yalnızca davanın açıldığı yerdeki zararlarla sınırlı olarak, o yerin kuralları, yani *lex fori*'ye göre uyuşmazlığı çözecektir⁴⁹⁴. Bu bakımdan ilk yolun, yani yayıncının merkezinde tüm zararlar için dava açmanın davaya bakan hâkim bakımından farklı ülkelerin hukuklarının tatbik etmesi gerekeceği için daha zorlayıcı olduğunu; ancak ikinci seçeneğin, yani her bir zarar yerinde ayrı ayrı dava açılması durumunun mağdur bakımından daha külfetli olduğunu ifade etmek gerekir.

Mozaik prensibinin temelinde kişilik hakkının ulusal bir değer olarak ele alınması yatmaktadır. Buna göre kişilik hakkı ülkeden ülkeye farklı yorumlanmakta, hakka tanınan korumanın çerçevesi bakımından Avrupa ülkelerinde dahi bir konsensüs sağlanamamıştır⁴⁹⁵. Bu sebeple, kişilik hakkının ihlalden doğan sorumluluğa her bir zarar yeri hukukunun kendi bölgesinde meydana gelen zarar üzerinde hâkim olmasının, bu farklılıkların sağlıklı değerlendirilmesine zemin sağlayacağı savunulmaktadır⁴⁹⁶.

Yazılı basına ilişkin olan Shevill kararı işitsel ve görsel medyaya uygulandığında öncelikle zarara sebep olan fiilin işlendiği yer ile zarar yerinin neresi olduğunun tespit edilmesi gerekecektir⁴⁹⁷. Buna göre, ilgili yayının birden fazla ülkede satıldığı, yayımlandığı durumlarda fiil yeri, yalnızca yayıncının merkezinin bulunduğu yer olacaktır⁴⁹⁸. Zararın meydana geldiği yer ise, davacının sosyal bağlantılarının orada olması koşuluyla yayının alındığı yerdir⁴⁹⁹.

Mozaik prensibini internetten yapılan yayınlar bakımından uyguladığımızda, elbette çeşitli sınırlamalar gerekmektedir. Zira internet ortamında bir içerik eş zamanlı

⁴⁹⁴ Final Report, s. 22.

⁴⁹⁵ Thiede/Mcgrath, *Mass Media*, s. 9.

⁴⁹⁶ Hanaz, *Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk*, s. 467.

⁴⁹⁷ Özel, *Uluslararası Alanda Medya*, s. 137.

⁴⁹⁸ Tekin, *Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali*, s. 100.

⁴⁹⁹ Özel, *a.g.e.*, s. 137.

olarak internet erişiminin olduğu her yerden görüntülenebilmektedir⁵⁰⁰. Bu açıdan öncelikle, zarar yeri belirlenirken yalnızca erişim yeri ölçütü kabul edilmemeli, aynı zamanda içeriğin erişildiği yerde mağdurun tanınır olması şartı aranmalıdır⁵⁰¹. Böylece zarar yerinin belirlenmesinde, erişimi olduğu yerlerden mağdurun tanındığı yerlere doğru bir daralma söz konusu olmaktadır⁵⁰². Tanınırlık koşuluna ek olarak, mağdurun söz konusu içerik sebebiyle zarara uğradığını ispat etmesi de gerekmektedir⁵⁰³. Öte yandan kararda bahsedilen tanınırlık sınırlaması, dünya çapında tanınırlığı olan kişiler bakımından adil sonuç vermeyeceği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Zira bu kişiler yönünden zarar yerinin tespiti ve daraltılması çok daha zor olmaktadır⁵⁰⁴.

Burada eDate davasından bahsetmek gerekmektedir⁵⁰⁵. Zira Shevill davasının aksine, eDate tamamen internet ortamında işlenen haksız fiillere ilişkindir⁵⁰⁶. Davaya konu olayda davacı 1993 yılında ağabeyi ile birlikte tanınmış bir aktörü öldürdüğü için ömür boyu hapis cezasına çarptırılmış olup 2008 yılında salıverilmiştir. Avusturya merkezli eDate şirketine ait web sitesinde 18.06.2007 tarihine kadar bu olaya ilişkin haber, davacı ve ağabeyinin ismini içerir şekilde yayımlanmıştır. Davacı davasını Alman mahkemelerinde açmıştır, davalı ise Alman mahkemelerinin yetkili olmadığını savunmuştur⁵⁰⁷. eDate davası, içerdiği *center of interests* (menfaatler merkezi) kavramı sebebiyle değerlidir. Bu kavramla ABAD, davacının yayıncının kuruluş merkezi yanında, kendisinin menfaatlerinin merkezi olan yerde de dava açabileceğini, dolayısıyla internet ortamında meydana gelen haksız fiil uyuşmazlıklarında mağdurun menfaat merkezi neresi ise, o yer mahkemesinin de yetkili olduğuna hükmetmiştir⁵⁰⁸. Buna göre mağdurun menfaatler merkezinde tüm zararlar talep edilebilecektir⁵⁰⁹. Kişinin menfaatlerinin merkezi, mutad meskeni olabileceği gibi mutad meskeninin dışında bir ülkede olabilecektir. Dava her ne kadar milletlerarası yetkiye ilişkin olsa

⁵⁰⁰ Tekin, **a.g.e.**, s. 101.

⁵⁰¹ Shevill, **Ixora Trading**, s. 462.

⁵⁰² Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 120.

⁵⁰³ Shevill, **Ixora Trading**, s. 462; Final Report, s. 22

⁵⁰⁴ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 175.

⁵⁰⁵ eDate 25. 10. 2011 — C-509/09 AND C-161/10. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX62009CJ0509&from=EN> (Son Erişim Tarihi 12.08.2022)

⁵⁰⁶ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 102.

⁵⁰⁷ eDate, s. 16-17-18.

⁵⁰⁸ eDate, s. 52.

⁵⁰⁹ Tekin, **a.g.e.**, s. 105.

da mozaik prensibini, mağdurun menfaat merkeziyle uygulaması bakımından uygulanacak hukuk anlamında da dikkat çekicidir.

Mozaik prensibine karşı yöneltilen eleştiriler bulunmaktadır. Öncelikle manevi zararın lokalize edilmesindeki zorluğa ve özellikle manevi zararın bölünemez oluşuna bakımından eleştirilmektedir. Keza maddi zarar bakımından da prensibe eleştiriler getirilmektedir. Zira maddi zarar bakımından prensip uygulandığında, bir ülkede işlenen fiilin birden fazla ülkede ortaya çıkan zarara neden olması halinde, ortada tek bir haksız fiil mi olduğu yoksa zarar yeri sayısı kadar haksız fiilin mi gerçekleşmiş olduğu konusunda ABAD'ın kararı aydınlatıcı olmadığı gibi, mozaik prensibini takip ettiği görülen Roma II Tüzüğü'nde de konu açık değildir⁵¹⁰.

Mozaik prensibine yöneltilen bir diğer eleştiri ise, zararın bölünerek zarar yeri hukuklarının uygulanması halinde yayıncının merkezinde açılan davada hâkime büyük bir sorumluluk yüklenmesidir⁵¹¹.

Mozaik prensibi, farklı hukuk sistemlerinin uygulanması durumunda maddi hukuk hükümlerinin birbiriyle çatışması nedeniyle aynı haksız fiilin farklı ülkelerde farklı sonuçlar doğurabileceği ve bunun uygulama yeknesaklık oluşturmayacağı nedeniyle de eleştirilmektedir. Nitekim Mahkeme de bu dezavantajın varlığını kabul etmektedir. Ancak davacının, bu durumu tercih etmek yerine yayıncının merkezinde tüm zararlarını konu edinen tek bir dava açma hakkına her zaman haiz olduğu ifade edilmiştir⁵¹².

dd. Hedefleme Testi

Hedefleme testi veya hedefleme kriteri, internet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinde kullanılan sınırlamalardan biri olup, tıpkı mozaik prensibi gibi kaynağını bir davadan almaktadır. 2002 tarihli Dow Jones & Company Inc v Gutnick⁵¹³ kararı, esasen yargı yetkisi temelinde verilen bir karar olmakla birlikte, internet yayınlarında yayın yerinin belirlenmesi ve uygulanacak hukukun belirlenmesi

⁵¹⁰ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 469- 470.

⁵¹¹ Thiede/Mcgrath, **Mass Media**, s. 10.

⁵¹² Shevill, **Ixora Trading**, s. 462.

⁵¹³ Dow Jones & Company Inc v Gutnick [2002] HCA 56., Gutnick-v-Dow Jones HCA 10 Dec 2002 (5rb.com) (Son Erişim Tarihi 20.07.2022)

konularında öngördüğü hedefleme, bir diğer ifadeyle içeriğin hedeflendiği yer kriteriyle internet yayınlarıyla kişilik hakkının ihlalinde önemli bir etki bırakmıştır⁵¹⁴.

Davaya konu olayda, davacı Joseph Gutnick Victoria'da yaşayan tanınmış bir iş adamıdır. İdare merkezi New York'ta olan bir dergi ve onun online web sitesinde hakkında vergi kaçakçısı olduğuna dair bir makale yayımlanır ve fotoğraflarıyla birlikte servis edilir. Gutnick, Victoria'da şeref ve haysiyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle daha açar. Davalı ise, ilgili içeriğin New Jersey'de sunucuya aktarıldığını, Victoria'da herhangi bir zarar oluşmayacağını savunur.

Mahkeme, davalının *server*'i kendisine göre uygun bir yerde konumlandırabileceği ve bu şekilde sorumluluktan kaçınma imkânı bulabileceğinden, içeriğin internete yüklendiği yeri internet yayıncılığında kriter olarak kullanmayı reddetmiş, bunun yerine erişimin hangi bölgede hedeflendiğine dair bir inceleme yapmıştır. Mahkeme web sitelerini iki gruba ayırarak incelemiştir. Buna göre web siteleri, bir içeriğe belirli bir yargı bölgesinde erişimin hedeflenip hedeflenmediğine göre açık ve kapalı web siteleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Açık web siteleri, dünyadaki her kullanıcının anonim olarak içeriğe erişebileceği web siteleri iken; ikinci grupta siber alanı işleten tarafından kullanıcıların tamamen tanımlandığı, kontrole tabi, kapalı ya da sınırlı erişimli web siteleri yer almaktadır⁵¹⁵. Davalının web sitesi abonelik sistemiyle kullanılan kapalı web sitelerinden olup erişimin ulaşması hedeflenen kitlenin yönetimi ve kontrolü davalının elinde olduğundan ve Victoria'dan da abonelik yöntemiyle web sitesine erişim bulunduğu ve davacının burada tanınmış olmasından ötürü davada davacının kişilik hakkına saldırıda bulunduğu yönünde karar verilmiştir.

Ayrıca Mahkeme, yayıncının sorumluluğuna gidilebilmesi için öncelikle davacının itibarının zedelenmiş olmasını, haksız fiil teşkil eden içeriğin 3.kişilere ulaşmış olmasını, her yeni erişimin yeni bir dava sebebi doğuracağını belirtmiştir. Yayıncının ulaşmayı hedeflediği bölgede kasıtlı hareketlerinden ve olası sonuçlarından sorumlu olduğuna karar vermiştir⁵¹⁶. Dolayısıyla Mahkeme, online yayınlarda davacının ve içeriğin nerede sunucuya aktarıldığına bakılmaksızın

⁵¹⁴ Hanaz, **a.g.e.**, s. 488.

⁵¹⁵ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 489- 490.

⁵¹⁶ Dow Jones & Company Inc v. Gutnick [2002] HCA 56, par. 124

mağdurun tanınır olduğu yerlerde manevi zarara uğradığını kabul etmektedir. Ek olarak Mahkeme internet ortamında tekli yayın kuralının uygulanmasını reddetmiş, bu alanda yasal düzenlemeler bakımından reforma ihtiyaç olduğunu, ancak salt internet odaklı bir düzenlemenin çok çabuk teknolojinin gerisinde kalabileceği belirtmiştir⁵¹⁷.

Hedefleme testinin uygulandığı bir diğer karar Paris Yüksek Mahkemesi'nin 2006 tarihli Normalu kararıdır⁵¹⁸. Mahkeme, bir web sitesine tüm dünyada erişebilmenin internetin doğasından kaynaklandığını, bu sebeple hedefleme kriterinin tek başına belirleyici olamayacağını, diğer türlü Fransız mahkemelerinin yargı yetkisinin sistematik olarak doğacağını belirtmiş, Fransa'nın zarar yeri ülkesi olduğunu ileri sürmek için her davada, hukuka aykırı olduğu iddia edilen eylem ile iddia edilen zarar arasında yeterli, temel veya önemli bir bağlantı olması gerekliliği bulunduğu hükmetmiştir⁵¹⁹.

Hedefleme kriteri, failin hedeflediği ülke ifadesinin tespiti güç ve hukuki kesinlikten uzak bir ifade olması dolayısıyla eleştirilmektedir⁵²⁰. Daha çok Fransız hukukunda destek bulan bu teori, haksız fiil işleyenin niyetinin değerlendirilmesine dayandığından objektif bulunmamakta ve ABAD tarafından kabul görmemektedir⁵²¹.

ee. Öngörülebilirlik

Yukarıda izah edildiği üzere kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkının ihlallerinden doğan sorumluluğa uygulanacak hukukun belirlenmesinde ika yeri kuralı (lex loci delicti) uygulanmakta, bu kural uygulanırken kimi hukuk sistemlerince fiil yerine ağırlık verilmekte ve çoğunlukla devletler tarafından zarar yeri hukuku ika yeri hukuku olarak kabul edilmektedir. Her iki seçimin davacı ve davalı açısından olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Şöyle ki, fiil yerinin ika yeri kabul edilmesi durumunda, zararın fiil yerinden başka ülkelerde meydana gelmesi durumunda davacının tüm zararı giderilemeyecek ve uyuşmazlığa uygulanacak hukuk davacı tarafından öngörülemeyecektir. Keza zarar yerinin ika yeri kabul edilmesi durumunda,

⁵¹⁷ Dow Jones & Company Inc v. Gutnick [2002] HCA 56, par. 125, 126

⁵¹⁸ Lenka Karbanova, *Lex Loci Damni Infecti - Applicability To Non-Contractual Obligations In Cyberspace in the Jurisprudence Of French Courts*, **Masaryk University Journal of Law and Technology**, Vol. 51, 2011, s. 52 Akt. Hanaz, **a.g.e.**, s. 492

⁵¹⁹ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 492.

⁵²⁰ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 178.

⁵²¹ Gonzalez, Javier Carrascosa The Internet- Privacy and Rights Relating to Personality, *Recueil des Cours*, 2015, Tome 378, s. 371 Akt. Tekin, **a.g.e.**, s. 111.

bulunduğu yer hukukuna göre eylemlerini yöneten yayıncı zararın meydana geldiği başka ülke hukuklarının tehdidi altında kalmakta ve uyumsuzluğa uygulanacak hukuku önceden öngöremeyecektir. Dolayısıyla her iki durumda da taraflardan biri uyumsuzluğa uygulanacak hukuku önceden öngörememektedir.

Öngörülebilirlik(*foreseeability*), yayıncı ile mağdurun menfaatlerinin dengelenmesi bakımından savunulan bir görüştür. Esasen zararın meydana geldiği yer hukukuna odaklanan öngörülebilirlik şartı, zarar yeri hukuku ile mağdura tanınan kolaylığı, yayıncı lehine dengelemeye çalışmaktadır⁵²².

Türk hukukunda MÖhuk m. 35/I (a)' da öngörülebilirlik şartına yer verilmiştir. Buna göre zarar yeri hukukunun uygulanabilmesi için davalı tarafından o yerde zararın meydana gelebileceğinin öngörülmesi gerekmektedir.

i. Davacı Tarafından Öngörülme

Fiil yerinin ika yeri olarak kabul edilmesi durumunda yayıncı hem içinde bulunduğu hukuk sistemini bilmekte hem de içeriği hazırlayıp yönetebilmektedir. Buna karşın mağdur nereden geleceğini bilmediği bir saldırıyla karşı karşıya kalmakta ve bu saldırıdan doğan uyumsuzluğa yine mağdurun öngörmesi mümkün olmayan bir hukuk sistemi tatbik edilmektedir. Bu durumun milletlerarası özel hukuk adaleti ile örtüşmeyeceği aşikardır. Nitekim daha önce de ifade ettiğimiz üzere devletler çoğunlukla zarar yeri hukukunu ika yeri olarak kabul etmektedir.

ii. Davalı Tarafından Öngörülme

İnternet ortamına sunulan bir içerik saniyeler içinde birden çok ülkedeki kullanıcılara ulaşabilmektedir. Bu bakımdan internet ortamında işlenen haksız fiil sonucunda mağdur birden fazla ülkede zarara uğrayabilmektedir. Bu sebeple öngörülme şartı, mağdurun menfaatlerini zedelemeyen bazı kriterlerle sınırlandırılmaktadır. Bu bağlamda öncelikle yayıncının yayını ulaştırma amacının incelenmekte, daha sonra mağdurun sosyal bağlantılarına bakılmakta ve mağdurun birden fazla yerde sosyal bağlantılarının olması durumunda içeriğin dağıtım kapsamı incelenmektedir.

⁵²² Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 125.

Yayını Ulaştırma Amacıyla Sınırlandırma: Kural olarak bir yayıncının yayını yaptığı, dağıtımını gerçekleştirdiği yerdeki hukuku bildiği düşünülmektedir. İnternet bağlamında değerlendirildiğinde, yayıncının sunduğu bir içeriğe nerelerde ulaşıldığını öngörmesi ve buralardaki hukuku öngörmesi beklenmektedir⁵²³. Ancak internet ortamının doğası ve teknik özellikleri nazara alındığında bu durum yayıncılar bakımından ‘*chilling effect*’ denilen oldukça ağır ve baskılayıcı bir etkiye neden olmaktadır⁵²⁴. Gerçekten de bu yorumla tüm internet aktörleri yayıncı kabul edilirse, sosyal medya platformları ve arama motorları başta olmak üzere internet aktörlerine adeta kusursuz sorumluluk yüklenmektedir.

Dolayısıyla öngörülebilirlik şartı, olduğu gibi uygulanmamalı özellikle internet aktörleri bakımından yayını ulaştırma amacı kıstası ile sınırlandırılarak uygulanmalıdır. Buna göre, bir internet aktörünün internet ortamına yüklenen haksız fiil teşkil eden bir içerikten sorumlu tutulabilmesi için kasıtlı olarak dağıtım yapmış olması gerekir⁵²⁵. Başka bir anlatımla, yayıncının haksız fiil teşkil eden yayını gerçekleştirmeyi amaçlamış olması aranmaktadır⁵²⁶.

*Urbanchich v. Drummoyne Municipal Council*⁵²⁷ davası bu kritere temel olan davalardan biri olmuştur. Davaya konu olayda Lyenko Urbanchich adlı şahıs otobüs duraklarına asılan posterlerde Nazi taraftarı ve savaş suçlusunu gösterilmiştir. Şahsın otobüs duraklarından sorumlu idareye posterlerin kaldırılması yönünde talepte bulunmuşsa da posterler bir ay daha kaldırılmamıştır⁵²⁸. Davada Avustralya Mahkemesi, haksız fiil teşkil eden saldırıdan haberdar edilen yayıncının, saldırı teşkil eden içeriğin silinmesinden sorumlu olduğuna, makul bir sürede içeriğin kaldırılmaması durumunda saldırıdan sorumlu olduğuna hükmetmiştir.

Frawley v. New South Wales davasında, öğretmen Frawley hakkında bir web sitesinde haksız saldırı nitelikli bir haber yayınlanmıştır. Bu web sitesine Frawley’in

⁵²³ Erçetingöz Etlioğlu, **a.g.e.**, s. 127-128.

⁵²⁴ Thiede/Mcgrath, **Mass Media**, s. 15.

⁵²⁵ Thiede/Mcgrath, **a.g.e.**, s. 16.

⁵²⁶ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 128.

⁵²⁷ Aust Torts Reports ¶81–127 (‘Urbanchich’), FACV000015_2012.pdf (columbia.edu) (Son Erişim Tarihi 22.07.2022)

⁵²⁸ Ryan James Turner, *Internet Defamation Law And Publication By Omission A Multi-Jurisdictional Analysis*, **University of New South Wales Law Journal**, Vol. 37, No. 1, 2014, s. 38.

çalıştığı devlete ait okulun bilgisayarlarından erişim sağlanması üzerine, Frawley okul müdüründen ilgili materyallerin silinmesi ya da web sitesine erişimin engellenmesi talebinde bulunmuştur. Ancak görevli müdür bu talepleri yerine getirmemiştir. Dolayısıyla davada devletin sorumluluğu tartışma konusu olmuştur. Mahkeme okul müdürünün yayıncı olmadığına, bu nedenle sorumluluğu bulunmadığına hükmetmiştir⁵²⁹.

Geleneksel basından farklı olarak siber alemde yer alan bir içeriğe dünyanın her yerinden erişilmesi mümkündür. Sonuç olarak internet ortamında kişilik hakkı ihlallerinde, zarar yeri tespit edilirken yayıncının yayını ulaştırma amacının var olup olmadığına, belli bir forumu hedefleyip hedeflemediğine bakarak karar verilmelidir⁵³⁰.

Nitekim *Trkulja v Google Inc LLC*⁵³¹ davasında Avustralya'da yaşayan Trkulja adlı şahıs hakkında Google arama motorunda suç örgütleriyle bağlantılı olduğuna dair makale ve fotoğraflar yer alması üzerine Google'dan avukatı aracılığıyla kendisi hakkında paylaşılan bu içeriklerin silinmesi talebinde bulunur. Google'dan gelen cevapta şirket prensipleri gereğince içeriğin silinemeyeceği, içeriğin silinmesi için doğrudan web sitesi ile iletişime geçilmesi gerektiği belirtilir. Bunun üzerine açılan davada Mahkeme, kendisinden talepte bulunulan tarihinin kadar Google'un masum olduğu, haberi ileten üçüncü kişi durumunda olduğu, yayıncı olmadığı, ancak bu tarihten itibaren içerikten haberi olmasına rağmen kaldırmaması nedeniyle sebep olduğu zarara karşılık tazminat ödemesi gerektiği yönünde karar verir⁵³². Benzer şekilde Yahoo! Arama motoruna açılan davada da Mahkeme Trkulja'ya tazminat ödenmesine hükmetmiştir⁵³³.

Sosyal Bağlantılara Göre Sınırlandırma: Yayıncının yayını ulaştırma amacıyla sınırlandırma, özellikle internet ortamı söz konusu olduğunda yeterli olmadığından mağdurun sosyal bağlantısının bulunduğu yerin incelenmesi gerekmektedir. Zira, haksız fiillerde zarar doğal olarak mağdurun sosyal tanınırlığının olduğu yerde

⁵²⁹ Turner, *A Multi-Jurisdictional Analysis*, s. 39-40.

⁵³⁰ Erçetingöz Etlioğlu, *İnternet Ortamı*, s. 129.

⁵³¹ *Trkulja v Google LLC* [2018] HCA 25 13 June 2018 M88/2017, <https://eresources.hcourt.gov.au/downloadPdf/2018/HCA/25> (Son Erişim Tarihi 22.07.2022)

⁵³² Turner, *A Multi-Jurisdictional Analysis*, s. 42-43.

⁵³³ *Trkulja v Yahoo! Inc LLC* [2012] VSC 88.

gerçekleşmektedir. Bu bağlamda zarar çoğunlukla mağdurun mutad meskeninde meydana gelmektedir.

Bu kriter dünyaca ünlü kişiler bakımından yetersiz kaldığı için eleştirilmektedir⁵³⁴. Gerçekten de hem mutad meskeninde hem de farklı ülkelerde tanınırlığa sahip kişiler bakımından zarar yerinin tespiti ve sınırlandırılması kolay olmamaktadır. Bu nedenle birden fazla yerde sosyal bağlantının bulunması durumunda ek bir sınırlandırma kriterine ihtiyaç duyulmaktadır.

Dağıtım Kapsamıyla Sınırlandırma: Hareketli bir yaşam tarzına sahip olup birkaç farklı ülkede hayatını sürdüren yahut dünya çapında tanınırlığa erişmiş kişiler bakımından sosyal ilişkilerin tek bir ülkede toplanması mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla zarar yerinin sosyal bağlantı kriterine göre sınırlandırılması bu ihtimalde mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda mağdurun sosyal bağlantılarının birkaç farklı ülkede bulunduğu durumlarda bu ülkelerden hangisinde en yüksek oranda dağıtım yapıldığına bakılması gerekir. İnternet ortamında bu yer en yüksek erişimin yapıldığı yerdir.

Dağıtım yayıncının hakimiyet alanında gerçekleştiğinden dolayı, dağıtımın en yüksek oranda yapıldığı yer yayıncı için öngörülebilir olacaktır. Her ne kadar bu kriter ilk bakışta internet yayınları için uygulanamaz gibi görünse de dağıtımın kapsamının en fazla erişimin gerçekleştiği yer şeklinde yorumlanmasıyla bu sınırlama internet yayınlarına da pekâlâ uygulanabilecektir⁵³⁵.

Ancak internette erişim yeri dikkate alınırken dikkatli olunması gerekmektedir. Zira erişimin en yüksek olduğu yer ile mağdurun sosyal bağlantılarının mutlaka kesişmesi gerekmektedir. Aksi halde bu kriterin internet ortamında uygulamasıyla gerek taraflar gerekse olayla hiçbir ilgisi olmayan diğer internet kullanıcıları bakımından yanlış sonuçlara varılabilir. Salt rakamlara bakılarak yapılacak değerlendirmeye olayla bağlantısı olmayan bir yer hukukuna ulaşılabilir ve burada bulunan üçüncü kişi durumundaki internet kullanıcıları açısından adil olmayan sonuçlar doğabilir⁵³⁶. Keza davacının belirli bir yerde bağlantılara sahip olması ancak

⁵³⁴ Thiede/Mcgrath, **Mass Media**, s. 17.

⁵³⁵ Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 508.

⁵³⁶ Thiede/Mcgrath, **Mass Media**, s. 18-19.

bu yerde çok sınırlı sayıda dağıtım gerçekleşmiş olması durumunda, sadece dağıtımın kapsamına odaklanmak doğru sonucu vermeyecektir. Burada her iki kriterin bir arada göz önünde bulundurulmasıyla davaya en sıkı ilişkili hukukun uygulanması mümkün olabilecektir. Bu durumda, davalı bakımından zarar yerinin sadece dağıtımın kapsamına göre belirlenmesine kıyasla öngörülebilirlik bir miktar zayıflayacak olsa da milletlerarası özel hukukun amacının taraflarda biri lehine durum yaratmak değil, dengenin sağlanması ve korunması olduğu unutulmamalıdır⁵³⁷.

3. Lex Fori

Haksız fiillere ilişkin kurallar emniyet ve asayiş kuralları olarak kabul edilmektedir. Bu nitelikleri sebebiyle, haksız fiil nerede ika edilirse edilsin, davanın ikame edildiği yer hakiminin hukukunu uygulamak gerekmektedir⁵³⁸.

Lex fori, hâkimin en iyi bildiği ve uyguladığı hukukun kendi hukuku olması gerekçesiyle savunulan bir bağlama noktasıdır⁵³⁹. Buna göre, uyuşmazlık davanın ikame edildiği yer mahkemesinin hukukuna göre çözümlenmelidir. Bu görüşe göre hak sahibin tabiiyeti, mutad meskeni ve kişilik hakkının zarara uğradığı yer önem taşımamaktadır; ifade hürriyeti ile kişilik hakkı arasındaki tartışma belirli bir devletin kamu sahasında etkiye sahipse söz konusu devletin kendi egemenlik alanında gerçekleşen uyuşmazlık devletin maddi hukuku uygulanmalıdır⁵⁴⁰.

Lex fori uygulaması, hâkimin hali hazırda bildiği hukuku uygulaması sebebiyle pratik bulunmaktadır ve bu bakımdan yargılamanın kısa sürede sonuçlandırılıp hedefe daha kolay ulaşılması yönüyle savunulmaktadır. Diğer yandan lex fori uygulamasına yabancılık unsuru taşıyan ve kültürel farklılıkların var olduğu bir uyuşmazlığa, yabancı bir hukukun uygulanmasının sakıncalı olacağı düşüncesi de hakimdir⁵⁴¹. Bu açıdan lex forinin, yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlığın

⁵³⁷ Hanaz, **a.g.e.**, s. 508.

⁵³⁸ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 448

⁵³⁹ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 35.

⁵⁴⁰ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 169.

⁵⁴¹ George Heiderdof, **Privacy and personality Rights In the Rome II Regime – Yes, lex fori, Please!** <https://conflictoflaws.net/2010/heiderhoff-privacy-and-personality-rights-in-the-rome-ii-regime-yes-lex-fori-please/> (Son Erişim Tarihi 11.07.2022)

çözümünde en adil sonucu doğuracak bağlama kuralı olduğu savunulmaktadır⁵⁴². Lex fori uygulamasının savunulmasındaki bir başka neden de bu bağlama kuralı sayesinde zarar verenin zararın gerçekleşmesini öngörmesi gerekliliğinin ortadan kalkmasıdır⁵⁴³.

Bu bağlama noktası, çeşitli açılardan eleştirilmektedir. Öncelikle, her ne kadar hâkimin en iyi bildiği hukukun kendi hukuku olduğu ve kendi hukukunu uygulaması nedeniyle hata yapma ihtimalinin olmadığı düşünülse de hâkimin kendi maddi hukukunu uygulaması, yabancı unsurlu ilişkinin karakterine daha uygun olan en sıkı ilişkili hukukun uygulanmasını önlemesi ve aynı zamanda diğer devletlerin hukuklarına karşı bir duruş sergilemek anlamına geldiğinden milletlerarası özel hukuk prensipleriyle örtüşmemektedir⁵⁴⁴.

Öte yandan, davacının davasını ikame edeceği mahkemeyi keyfi şekilde ve salt kendi menfaati doğrultusunda seçmesi *forum shopping* problemine yol açacak, taraflar arasındaki menfaat dengesini davalı aleyhine bozacaktır⁵⁴⁵. Diğer yandan yabancı hukukun araştırılmasının zor olması sebebiyle lex forinin tercih edilmesi gerektiği argümanı, gerek bilgiye erişimin eskiye oranla oldukça kolaylaştığı günümüz şartlarına gerekse *Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi* karşısında güncelliğini yitirmiştir demek her halde yanlış olmaz⁵⁴⁶. Nitekim Kıta Avrupası hukukunda, Anglo-Amerikan hukukuna nazaran bu kritere pek az yer verilmektedir⁵⁴⁷. Günümüzde, açık denizde işlenen haksız fiiller dışında, haksız fiil sorumluluğunda lex fori uygulaması neredeyse tamamen terk edilmiştir⁵⁴⁸.

4. Müşterek Mutad Mesken Hukuku

Müşterek mutad mesken (lex communis habitationis), haksız fiil ilişkisi içinde yer alan tarafların, hayatlarının ağırlık merkezinin bulunduğu ülkelerin aynı ülke

⁵⁴² Heiderdof, **Yes, lex fori, Please!** s. 2.

⁵⁴³ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 139.

⁵⁴⁴ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 35; Peter Hay, Flexibility versus Predictability and Uniformity in Choice of Law Reflections an Current European and United States Conflict Law , s. 334 Akt. Esra Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 170.

⁵⁴⁵ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 140.

⁵⁴⁶ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 169.

⁵⁴⁷ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 35.

⁵⁴⁸ Kravac, Marija Tortious Liability and Conflict of Laws, Acta Universitatis Danubius, Vol.6, No.2/2010, s. 111, Akt. Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 512.

olmasıdır⁵⁴⁹. Yabancı unsurlu haksız fiil uyuşmazlıklarında ika yeri kuralından sonra müşterek mutad mesken kriterine önem atfedilmektedir⁵⁵⁰.

Bu kurala göre, failin ve mağdurun haksız fiil işlendiği sırada müşterek mutad meskeni varsa uyuşmazlığa bu hukuk uygulanacaktır. Zira tarafların buldukları çevrenin anlayışına göre davranışlarını düzenledikleri varsayılmaktadır.

Bu görüşe göre, hukuka aykırı fiilin etkileri ika yerinden ziyade tarafların mutad meskenlerinde etkisini göstermektedir⁵⁵¹. Gerçekten de kişilik hakkı ihlal edilen mağdurun menfaatleri çoğunlukla mutad meskeninde zarara uğrayacaktır. Ayrıca, müşterek mutad mesken hukuku her iki tarafın da aşına olduğu, taraflara öngörülebilirlik ve hukuki güven sağlayan hukuk sistemi olması nedeniyle de savunulmaktadır⁵⁵².

Müşterek mutad mesken hukuku kuralı, zararın meydana geldiği yer hukukunu bertaraf etmesi ve uyuşmazlıkla sıkı ilişkide olmama ihtimali nedeniyle eleştirilmektedir⁵⁵³. Özellikle sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarıyla işlenen haksız fiiller bakımından değerlendirildiğinde, tarafların müşterek mutad mesken hukuku tamamen tesadüfi bir yer olabilmektedir.

Türk hukukunda müşterek mutad mesken hukukuna yer açıkça verilmemiştir. Ancak somut olayda daha sıkı ilişkili hukuk olarak MÖHUK m.34/3 değerlendirilmesi mümkün olabilecektir. Alman hukukuna göre haksız fiil eyleminin gerçekleştiği anda tarafların müşterek mutad mesken hukuku bulunması halinde, lex loci delicti kuralı yerine bu ülke hukuku uygulama bulacaktır⁵⁵⁴.

Roma II Tüzüğü m. 4(2) haksız fiilden sorumlu kişi ile zarar gören kişinin zararın meydana geldiği tarihte aynı ülkede mutad meskene sahip olmaları halinde ortak mutad mesken hukukunun uygulanacağını kabul etmekte, bu haliyle müşterek

⁵⁴⁹ Hohloch, Gerhard The Rome II Regulation An Overview. Place of Injury, Habitual Residence, Closer Connection And Substantive Scope The Basic Principles, Yearbook Of Private International Law, Vol. 9, 2007, s. 11 Akt. Hanaz, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk**, s. 529.

⁵⁵⁰ Hanaz, **a.g.e.**, s. 530.

⁵⁵¹ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 145.

⁵⁵² Comparative Study, s. 102

⁵⁵³ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 359; Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 455

⁵⁵⁴ Final Report, s. 103.

mutad mesken hukukunu asıl kural olarak düzenlemektedir. Dolayısıyla ortak mutad mesken varsa zarar yeri hukuku uygulanmayacaktır. Roma II Tüzüğü m. 4(3) de getirilen istisna klozu zarar yeri ve ortak mutad mesken hukukuna kıyasla daha yakın bağlantılı hukukun uygulanmasını esas alır. Dolayısıyla ortak mutad mesken hukuku ilişkiyle yakın bağlantı göstermiyorsa, daha yakın bağlantılı başka bir hukuk bulunuyorsa ortak mutad mesken hukukundan vazgeçilecektir⁵⁵⁵.

5. Müşterek Milli Hukuk

Müşterek mutad mesken hukuku için öne sürülen nedenler, müşterek milli hukuk için de öne sürülmekte; bir haksız fiilin ika yerinden ziyade tarafların müşterek ülkesinde etkisini gösterdiği ileri sürülmektedir.

Müşterek milli hukuk uygulamasının, kanunlar ihtilafı kurallarında daha çok kişiler ve aile hukuku alanında uygun olduğu ileri sürülmektedir⁵⁵⁶. Bazı hukuk sistemlerinde müşterek milli hukuk, müşterek mutad mesken hukuku ile birlikte ele alınmaktadır⁵⁵⁷. Nitekim İtalya ve Polonya hukukuna göre tarafların müşterek milli hukuku ve mutad meskenleri hukuku örtüşmesi halinde, bu ülke hukuku uygulama bulmaktadır⁵⁵⁸.

6. En Sıkı İlişkili Hukuk/ Uyuşmazlığın Ağırlık Merkezi

Kitle iletişim araçları alanındaki gelişmeler sonucunda lex loci delicti ve onun özel bir görünümü olan lex loci damni kuralının katı şekilde uygulanması bazı durumlarda haksız fiil ilişkisiyle yakın bağlantısını kaybetmekte ve adil olmayan sonuçlar doğurabilmektedir. Haksız fiilin ika yeri ya da doğrudan zarar yerinin tesadüfî, öngörülemes ve ilişkiyle uzak olduğu her durumda, haksız fiil ilişkisi daha

⁵⁵⁵ Sibel Özel, *Haksız Fiillere Uygulanacak Hukukun Daha Sıkı İlişkili Hukuk Temelinde Belirlenmesi*, İstanbul Üniversitesi Yayın Evi *Public and Private International Law Bulltein*, C. 41, Sa. 2, 483–515.

⁵⁵⁶ Erçetingöz Etlioğlu, *İnternet Ortamı*, s. 147.

⁵⁵⁷ Final Report, s. 102.

⁵⁵⁸ Final Report, s. 102

yakın bağlantılı olan hukuka bağlanacak ve böylece milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti sağlanacak ve *lex loci delicti* kuralının katı uygulamasının somut olayda yaratabileceği haksızlıklar giderilebilecektir⁵⁵⁹.

Uyuşmazlıkla en sıkı ilişkili hukuk bağlama noktasına göre, hâkimin önüne gelen uyuşmazlıkla ilgili en sıkı ilişkili hukuku her olayda tespit etmesi gerekecektir. Bu teoriye göre, ağırlık merkezi hukuku, zararın meydana geldiği ülke hukuku olup uyuşmazlığın en sıkı ilişkili olduğu hukuktur⁵⁶⁰.

Haksız fiil ilişkisinin *lex loci delicti* kuralı yerine ilişkiyle daha yakın bağlantılı hukuka tâbi tutulması Amerikan mahkemelerinde *Babcock v. Jackson*⁵⁶¹ davasıyla hükme bağlanmış; yansımalarını Kıta Avrupası hukukunda ve özellikle Roma II Tüzüğünde bulmuştur⁵⁶². Nitekim Slovenya hukukuna göre, *lex loci delicti commissi* ilk kriter olup bu kritere göre belirlenen hukuk şayet uyuşmazlıkla veya taraflarla yakın ilişkili değil ise ve somut olayda en yakın ilişkili başka bir hukukun varlığı açıkça belli ise bu hukuk uygulanmalıdır⁵⁶³. Keza Avusturya hukukuna göre, taraflarla daha yakın ilişkili bir hukukun bulunması halinde, haksız fiilin gerçekleştiği yer hukuku yerine daha sıkı ilişkili hukukun uygulanmasını kabul etmektedir⁵⁶⁴.

Bu teori, ağırlık merkezi tespit edilmeye çalışılırken mahkemelere ve dolayısıyla taraflara ağır bir külfet getirmektedir. Zira mahkemelerin ağırlık unsurunu belirleyebilmesi için medyanın kuruluş yeri, mağdurun mutad meskeni, mağdurun tanınmışlığı, içeriğin etki doğurduğu yer, içeriğin dili ve yöneltildiği kitle gibi birçok unsur *case by case* analiz etmesi gerekecektir⁵⁶⁵. Bu durum yargılamanın uzamasına sebebiyet verecektir. Ayrıca her uyuşmazlıkta tek bir ağırlık merkezi bulunması söz konusu olmayabilir. Özellikle tüm dünyaca tanınan kişiler bakımından birden çok devletin kamuoyunun içeriğe ulaşması söz konusu olduğunda birden fazla ağırlık merkezi gündeme gelebileceğinden hukuki kesinlik sağlanamayacaktır.

⁵⁵⁹ Özel, *Haksız Fiillere Uygulanacak Hukuk*, s. 499; Tekinalp, *Usul Hukuku Kuralları*, s. 360

⁵⁶⁰ Tekin, *Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali*, s. 186.

⁵⁶¹ https://nycourts.gov/reporter/archives/babcock_jackson.htm (Son Erişim Tarihi 15.07.2022)

⁵⁶² Özel, *Haksız Fiillere Uygulanacak Hukuk*, s. 500.

⁵⁶³ Final Report s. 104.

⁵⁶⁴ Final Report, s. 105.

⁵⁶⁵ Tekin, *Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali*, s. 187.

Türk hukukunda ise haksız fiillere ilişkin MÖHUK m.34/3 hükmünde “*Haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması hâlinde bu ülke hukuku uygulanır.*” denilmekte ve bu haliyle daha sıkı ilişkili hukuk, bir kaçış kuralı yahut istisna hükmü olarak değil, asıl kural olarak kabul edilmektedir⁵⁶⁶. Kişilik haklarının kitle iletişim araçlarıyla ihlaline ilişkin MÖHUK m.35’te ise daha sıkı ilişkili hukuka yer verilmemiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun genel hükümde daha sıkı ilişkili hukukun uygulanmasını kabul ederken, özel hüküm olan MÖHUK m.35’te bu kurala yer vermemesinin bilinçli bir tercih olduğunu düşünmekteyiz.

Konumuz bakımından denilebilir ki gerek sosyal medya gerekse internet ortamında aleni şekilde işlenen kişilik hakkı ihlallerinde daha sıkı ilişkili hukuk uygulama alanı bulamayacaktır⁵⁶⁷. Ancak bu alanda aleni olmayan şekilde işlenen haksız fiillere genel hüküm olan MÖHUK m.34 uygulanacağından, burada daha sıkı ilişkili hukuk kuralı uygulama bulacaktır.

7. Hukuk Seçimi

Bazı hukuk sistemlerinde taraflara hukuk seçimi hakkı (lex autonomiae) tanınmaktadır. Hukuk seçimi, somut uyuşmazlıklarda tarafların sıklıkla karşılaştığı hukuki belirsizliği bertaraf etmesi ve taraflara hukuki kesinlik ile öngörülebilirlik sunması nedeniyle tercih edilmektedir⁵⁶⁸.

Kimi hukuk sistemleri salt mağdura hukuk seçimi hakkı tanıırken, bazı hukuk sistemlerinde her iki tarafın uzlaşarak hukuk seçiminde bulunmaları imkânı kabul edilmektedir. Örneğin Estonya hukukunda sınırlı bir seçim hakkı tanınmaktadır. Buna göre akit dışı borç ilişkilerinde taraflar Estonya hukukunun uygulanması yönünde tercihte bulunabilmektedir. Ancak bunun için hukuk seçiminin akit dışı borcu doğuran olayın gerçekleşmesinden sonra yapılmış olması ve üçüncü kişilerin hakkını ihlal etmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla taraflar haksız fiilin gerçekleşmesinden sonra Estonya hukukunun uygulanması yönünde tercihte bulunabilecektir⁵⁶⁹.

⁵⁶⁶ Özel, **a.g.e.**, s. 501.

⁵⁶⁷ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 154.

⁵⁶⁸ Fatma Candan Kavşat, **Kanunlar İhtilafı Hukukunda Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerinde İrade Muhtariyeti Prensibi MÖHUK ve ROMA II Tüzüğü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017, s. 38.

⁵⁶⁹ Final Report, s. 101.

Alman hukukunda da taraflara hukuk seçme özgürlüğü tanınmıştır. Buna göre prensip olarak haksız fiilin gerçekleştiği yer hukuku (lex loci delicti comissi) uygulanır; ancak taraflar uygulanacak hukuku seçebileceklerdir⁵⁷⁰. Avusturya hukukunda ise kişilik hakkı ihlallerinde uygulanacak hukukun belirlenmesinde tarafların hukuk seçimi ilk değerlendirilen kriter olup tarafların bu yönde tercihi olmaması durumunda haksız fiilin gerçekleştiği yer hukuku uygulama bulacaktır⁵⁷¹.

İsviçre hukukuna benzer şekilde Türk hukukunda MÖHUK m.35 zarar görene seçim hakkı tanınmaktadır. Buna göre zarar gören zarar verenin işyeri veya mutad meskeni arasında, davalı tarafından öngörülebilirlik şartı aranmaksızın, tercih yapabilecektir. Öte yandan zarar görenin, kendisinin mutad meskeni hukuku veya zararın meydana geldiği yer hukukundan birini seçebilmesi için zarar veren tarafından zararın bu ülkede meydana geldiğini öngörebilmesi şartı aranmaktadır.

Keza Roma II Tüzüğü taraflara hukuk seçimi imkânı tanımakta, tarafların uzlaşmaları halinde üzerinde uzlaşılan hukukun uygulanmasını kabul etmektedir. Tüzüğün 14.maddesine göre taraflar zarara sebep olan olayın meydana gelmesinden sonra (*ex post*) yapacakları bir anlaşma ile ya da şayet taraflar ticari bir faaliyet yürütmek ise zarara sebep olan olayın meydana gelmesinden önce (*ex ante*) serbestçe müzakere edilmiş bir anlaşma ile akitdışı borç ilişkilerinin tabi olacağı hukuku seçebileceklerdir meğerki bu anlaşma ile üçüncü kişilerin haklarına hâlel gelmesin⁵⁷².

Sınırları belirsiz sosyal medya ve internet ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerinde taraflara hukuk seçme hakkı tanınması gerek taraf iradelerini ön plana alması gerekse hukuki belirsizliği taraf iradeleriyle bertaraf etmesi bakımından önemlidir. Ancak, somut olayda menfaatleri çatışmakta olan tarafların bir araya gelip uyuşmazlığa uygulanacak hukuk üzerinde uzlaşmaya varmasını beklemek kanaatimizce fazla iyimser bir yorum olacaktır.

8. Çifte Dava Edilebilirlik Kuralı

⁵⁷⁰ Final Report, s. 101.

⁵⁷¹ Final Report, s. 101.

⁵⁷² Kavşat, MÖHUK ve ROMA II Tüzüğü, s. 81.

Hukuk seçimi kuralının bir diğer görünümü olan çifte dava edilebilirlik kuralı (*the double-actionability rule*) İngiltere ve Malta gibi sınırlı sayıda ülkede kabul gören bir bağlama kuralıdır⁵⁷³.

1870 yılında *Phillips v. Eyre* davasında temelleri atılan bu kural, daha sonra *The Halley* ve *Machado v. Fontes* davalarıyla son halini almıştır. Buna göre, yabancı bir ülkede meydana gelen haksız fiile karşı İngiliz mahkemelerinde dava açıldığında davanın kabulüne karar verilebilmesi için uyumsuzluğa konu haksız fiilin İngiliz hukukuna göre de haksız fiil olması ve haksız fiilin gerçekleştiği ülkede haklı olmaması gerekmektedir⁵⁷⁴. Böylelikle bu kuralda *lex fori* ile *lex loci delicti* kuralları birleşmektedir⁵⁷⁵.

Çifte dava edilebilirlik kuralının uygulanması için, öncelikle İngiliz mahkemelerinde ileri sürülen taleplerin, davalı tarafından yurtdışında gerçekleştirilmiş haksız fiil teşkil eden eyleme ilişkin olması gerekmektedir. Bununla birlikte fiilin, hem ika yeri hukukuna göre haksız olması hem de İngiliz hukukuna göre sorumluluğu gerektiren, dava edilebilir bir fiil olması gerekmektedir⁵⁷⁶.

Roma II Tüzüğü ile uyum çabası dolayısıyla 1995 tarihli Milletlerarası Özel Hukuk Yasasının III. kısmının kabulüyle şeref ve haysiyetin ihlaline dair kısım haricinde akit dışı borç ilişkileriyle ilgili çifte dava edilebilirlik kuralının kaldırılarak bunun yerine ika yeri kuralının kabul edilmiştir. Ancak kişilik hakkı konusu Tüzük kapsamından olmadığından, şeref ve haysiyetin ihlalden doğan sorumluluğa uygulanacak hukukla ilgili çifte dava edilebilirlik kuralı varlığını hala sürdürmektedir⁵⁷⁷.

9. Mağdurun Mutad Mesken Hukuku

Mağdurun mutad meskeni hukuku, mağdurun sosyal ilişkilerinin merkezi olduğundan, çoğunlukla zararın büyük kısmının meydana geldiği yerdir. Bu görüşe

⁵⁷³ Mills, *Private International Law*, s. 8; Erçetingöz Etlioğlu, *İnternet Ortamı*, s. 141; Hanaz, *Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk*, s. 517.

⁵⁷⁴ Hanaz, *a.g.e.*, s. 520.

⁵⁷⁵ Mills, *a.g.e.*, s. 8.

⁵⁷⁶ Hanaz, *Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk*, s. 524.

⁵⁷⁷ Hanaz, *a.g.e.*, s. 525.

göre, zarar veren içerik etkilerini en çok mağdurun mutad meskeninde göstereceğinden, dava ile en sıkı ilişkili hukuk mağdurun mutad meskeni hukuku olacaktır⁵⁷⁸.

Mağdurun mutad meskeni bağlama noktası, yalnızca mutad mesken devletinin egemenliğini korumaya hizmet etmemekte, aynı zamanda internet ortamında kişilik haklarının ihlalinde uygulanacak hukuk konusunda öngörülebilir yasal bir çerçeve yaratmaktadır⁵⁷⁹. Zira bu görüşe göre, mağdurun mutad meskeninin bulunduğu devletin hukukunun uygulanması hem fail hem de mağdur tarafından öngörülebilir tek bağlama noktasıdır.

Bu görüşe yönelik ilk eleştiri mağdurun mutad meskeni hukukunun, her iki tarafla yahut uyuşmazlıkla değil, davacı yani mağdurla ilişkili olmasıdır. Bu açıdan taraflar arasındaki denge mağdur lehine bozulmaktadır. Diğer bir eleştiri, kendi mutad meskenine yahut fiilin işlendiği yer hukukuna göre hareketlerini yöneten yayıncıların, tahmin edemeyecekleri bir ülke hukukunun yasal tehdidi altında kalmasıdır. Bu durumun özellikle basın kuruluşları yönünden olumsuz etkisi olacağı aşikardır.

F. Yabancı Hukukun Uygulanmasını Engelleyen Haller

MÖHUK m.2/1 hükmü uyarınca hâkim, Türk kanunlar ihtilâfi kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen uygulayacaktır. Ancak bu kuralın istisnaları bulunmaktadır. Kamu düzenine aykırılık ve doğrudan uygulanan kurallar bu kuralın istisnalarını oluşturmaktadır.

1. Kamu Düzeni

Yabancılık unsuru taşıyan bir uyuşmazlıkta kanunlar ihtilafı kuralları gereğince yetkili hukuk, kimi zaman hâkimin iç hukuku iken kimi zaman da bir yabancı hukuktur. Yabancı hukuk yetkili olduğu zaman bu hukukun uygulanması mutlak değildir⁵⁸⁰. Zira bütün hukuk sistemlerinde kabul edilen bir kural olarak yabancı hukukun evvela o ülkenin kamu düzenine aykırı olmaması gerekmektedir. Bu

⁵⁷⁸ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 179.

⁵⁷⁹ Tekin, **a.g.e.**, s. 180.

⁵⁸⁰ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 140.

bakımdan yabancı hukukun uygulanmasının sınırı, doğacak hukuki sonuçların kamu düzenine açıkça aykırı olmamasıdır⁵⁸¹ Eğer yabancı hukukun tatbiki kamu düzenini bozacak nitelikte ise, onun uygulamasından mutlaka vazgeçilir⁵⁸². Nitekim MÖHUK m. 5 hükmüne göre yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz; gerekli görülen hâllerde, Türk hukuku uygulanır.

Kamu düzeninin ne olduğu noktasında üzerinde mutabakata varılmış tek bir tanım bulunmamaktadır. Yargıtay kamu düzenini, toplumun temel yapısını ve çıkarlarını koruyan kurallar bütünü olarak tanımlamakta ve kamu düzeni kavramının niteliği gereği zamana, yere göre değişen, içeriğinin tespiti zor, her somut olaya göre değişiklik gösteren, müdahale alanı son derece geniş ve yoruma müsait bir kavram olduğunu belirtmektedir⁵⁸³. AYM kamu düzenini, toplumun huzur ve sükununun sağlanmasını, Devletin ve Devlet Teşkilatının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifa ettiği, başka bir deyimle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden kuralları kapsayan bir kavram olarak tanımlamıştır⁵⁸⁴. Genel bir tanım olarak kamu düzeni, bir memlekette kamu hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzur ve ahlak kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin tümüdür⁵⁸⁵.

Yabancı hukuktaki hükmün hâkimin hukukunun temel hukuk ilkelerine aykırılığı açık ve tereddüde yer vermeyecek biçimde olması gerekmektedir⁵⁸⁶. Kamu düzeni yer ve zamana göre değişebilen bir kavram olup kamu düzenine aykırılığın söz konusu olup olmadığı hâkim tarafından saptanmaktadır⁵⁸⁷. Kamu düzeni istisnaen uygulanan ve genel şekilde çizilmiş bir kural olup her somut olayda hâkim tarafından re'sen nazara alınır⁵⁸⁸. Bu sebeple hakimler, milletlerarası kamu düzeninin nihai

⁵⁸¹ Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku*, s. 106.

⁵⁸² Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, s. 161.

⁵⁸³ Yargıtay İBK, 10.02.2012 T., 2010/1 E., 2012/1 K. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 12.08.2022)

⁵⁸⁴ AYM, RG 17.4.1964/ 11685 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11685.pdf> (Son Erişim Tarihi 13.08.2022)

⁵⁸⁵ Çelikel/Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, s. 141.

⁵⁸⁶ Tekinalp, *Usul Hukuku Kuralları*, s. 45.

⁵⁸⁷ Tuğçe Nimet Yaşar, *Türk Mahkemelerinde Yabancı Hukukun Uygulanması*, *Public and Private International Law Bulletin*, C. 33, Sa. 2, s. 99-100.

⁵⁸⁸ Tekinalp, *a.g.e.*, s. 46.

muhafızları olarak nitelendirilmişlerdir⁵⁸⁹. Elbette bu takdir yetkisi, hukuki açıdan öngörülebilirlikten uzak bir durum oluşturmaktadır⁵⁹⁰. Bununla birlikte, kamu düzeninin tamamen muğlak bir kavram olduğu da söylenemez. Zira Yargıtay İBK kararında Türk Hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlak anlayışına Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına ve hukuk siyasetine, Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklere milletlerarası alanda geçerli ortak ve kabul görmüş hukuk prensiplerine, ikili anlaşmalara, gelişmiş toplumların ortak benimsedikleri ahlak ve adalet anlayışına, medeniyet seviyesine siyasi ve ekonomik rejimine göre değerlendirme yapılacağını belirtmiştir⁵⁹¹.

Kişilik hakkı ihlallerinde sıklıkla vurguladığımız üzere, çalışma konumuzda kişilik hakkı ile ifade hürriyeti bir çatışma içindedir ve devletler kendi hukuk politikalarına bu çatışmada bir hakkı daha çok korumayı tercih etmektedirler. Ülkelerin çatışan haklar bağlamında tercihleri farklı olabilir. Ancak bu tek başına kamu düzenine aykırılık teşkil etmez⁵⁹². Önemli olan yabancı hukukun somut uyuşmazlığa uygulanması durumunda çıkacak sonuç olup yabancı hukuk, uyuşmazlığa uygulandığında açıkça kamu düzenine aykırı bir netice doğmalıdır⁵⁹³.

Konumuz bağlamında kamu düzeni kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus kişilik hakkının ihlali sonucunda hükmedilecek tazminata ilişkindir. Bilindiği üzere kimi ülkelerde cezalandırıcı tazminat ilkesi geçerli iken, hukukumuzda tazminat bir giderim aracı olup cezalandırıcı fonksiyonu haiz değildir. Bu farklılık tek başına kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyecektir. Aksi yorum, hukuk düzenleri arasındaki her farklılığın kamu düzeninden sayılması sonucunu doğurur ki bu durumun milletlerarası özel hukuk ilkeleriyle bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla tazminata ilişkin hukuk düzenleri arasında bir farklılık bulunduğu yapılmaması

⁵⁸⁹ Goldman, B. The Complementary Roles of Judges and Arbitrators in Ensuring that International Commercial Arbitration is Effective, *International Arbitration / 60 Years of Arbitration / A Look At the Future / ICC Court of Arbitration 60th Anniversary*, Paris, 1984, s. 259, Akt. Işıl Umur Mutlu, **Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeninin Etkisi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003, s. 52.

⁵⁹⁰ Mills, **Private International Law**, s. 2

⁵⁹¹ Yargıtay İBK, 10.02.2012 T., 2010/1 E., 2012/1 K. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120920-8.htm> (Son Erişim Tarihi 20.09.2022)

⁵⁹² Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 219.

⁵⁹³ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 156.

gereken; somut olayın şartları göz önüne alınarak, Türk hukukunun sorumluluk ve tazminat hukukuna ilişkin temel ilkeleri çerçevesinde değerlendirme yapılmasıdır⁵⁹⁴.

Kamu düzeni istisnası, milletlerarası özel hukuk bağlamında kritik bir konuma sahiptir. Zira bu istisnanın fütursuzca kullanımı devletler ve mahkemeler arasında ayrımcı bir tutuma sebep olabilir⁵⁹⁵. Gerçekten de kamu düzeni kavramının yoruma açık oluşu, hakimler bakımından yabancı devletin hukukunu uygulamamak için bir kaçış yoluna dönüşmemelidir.

2. Doğrudan Uygulanan Kurallar

Yetkili yabancı hukukun uygulanmasının bir diğer istisnası doğrudan uygulanan kurallardır. Doğrudan uygulanan kurallar, özel hukuk ilişkilerine etkili, kamu menfaati gözetilen emredici hükümler olup, iç hukukta kamu düzeninden olan ve emredici nitelik taşıyan bu kurallar, toplumun yapısı ve ülke hukuku için taşıdıkları önem nedeniyle yabancı unsurlu ilişkiler için de yabancı hukuka bakılmaksızın yani hâkim tarafından kanunlar ihtilafı kuralları işletilmeksizin doğrudan uygulanırlar⁵⁹⁶. Bir başka deyişle doğrudan uygulanan kurallar, düzenledikleri konu itibariyle, yabancı hukukun uygulanmasına engel oluştururlar⁵⁹⁷.

Hangi hükümlerin doğrudan uygulanan kural olduğu, yani kanunlar ihtilafı kurallarından bağımsız olarak uygulanması gerektiği, hükmün amacına bakarak belirlenecektir⁵⁹⁸. Ek olarak, bir kuralın doğrudan uygulanan kural olup olmadığı hususunda, kuralın özel hukuk yahut kamu hukuku kuralı niteliği taşımasının bir önemi bulunmamaktadır⁵⁹⁹.

Doğrudan uygulanan kuralların ya da bir başka söyleyişle müdahaleci kuralların tüm devletlerce kabul görmüş ortak bir tanımını yoktur⁶⁰⁰. Ancak kısaca, ‘‘bir

⁵⁹⁴ Tekin, **a.g.e.**, s. 220; Başak Başoğlu, *Cezalandırıcı Tazminat Yaptırımı ve Bu Yaptırımın Türk Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi*, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Turhan ESENER’e Armağan, C. 15, Sa. 1, 2016, s. 633.

⁵⁹⁵ Mills, a.g.e. s. 3-4.

⁵⁹⁶ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 155; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 186; Şanlı/ Esen/ Ataman- Figanmeşe, s. 7

⁵⁹⁷ Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 62.

⁵⁹⁸ Nomer, **a.g.e.**, s. 186.

⁵⁹⁹ Yöney, **Yabancı Hukukun Uygulanması**, s. 190.

⁶⁰⁰ Nuray Ekşi, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, Beta, 2.Bası, İstanbul, 2015, s. 43.

kanunlar ihtilafı kuralına ihtiyaç olmadan yabancı unsurlu olay veya ilişkide uygulanabilen kurallar'' şeklinde tanımlanabilir⁶⁰¹. Başka bir ifadeyle devletin sosyal ve ekonomik politikasına bağlı olarak özel hukuk alanına müdahale eden kuralları, doğrudan uygulanan kurallardır⁶⁰². Doğrudan uygulanan kuralların amacı kamu menfaatlerini korumak olduğundan ait oldukları devlet açısından son derece önem arz etmekte ve yerli yabancı bütün uyumsuzluklara zorunlu olarak uygulanmaktadırlar⁶⁰³. Hangi kuralların doğrudan uygulanan kural olduğu, eş söyleşiyle normun müdahaleci olup olmadığı, ilgili normun konuluş amacı analiz edilerek hâkim tarafından belirlenecektir⁶⁰⁴. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, doğrudan uygulanan kuralların kapsamına giren konularda uygulanma hakimiyetleri tam olup taraf iradeleriyle bertaraf edilemezler⁶⁰⁵. Döviz ve dış ticaret hukukunda yer alan yasaklar, doğrudan uygulanan kuralların tipik örneklerindedir⁶⁰⁶. Bu kurallara örnek olarak 5651 sayılı Kanunun uygulaması verilebilir. Türkiye’de gerçekleşen yayınlar için sınırlama ya da tedbirler bakımından Türk hukuku kurallarının doğrudan uygulanan kural niteliğindedir⁶⁰⁷. Keza kambiyo mevzuatına ilişkin hükümler müdahaleci norm örneğidir⁶⁰⁸.

MÖHUK m.6/1 hükmüne göre, yetkili yabancı hukukun uygulandığı durumlarda, düzenleme amacı ve uygulama alanı bakımından Türk hukukunun doğrudan uygulanan kurallarının kapsamına giren hâllerde o kural uygulanır.

Gerek kamu düzeni gerekse doğrudan uygulanan kurallar, devletin kendi hukuk düzeninin belirli değerlerinin daima dikkate alınması gerekliliğinden hareket etmekte ve sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır. Ancak aralarında önemli bir fark bulunmaktadır. Doğrudan uygulanan kurallar, belirli bir olayda ortaya çıkabilecek

⁶⁰¹ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 58.

⁶⁰² Nomer, **a.g.e.**, s. 186.

⁶⁰³ Mustafa Erkan, *MÖHUK m.31 Bağlamında Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanan Kurallara Bakış*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, Sa. 2, 2011, s. 84; Hatice Özdemir Kocasakal, *Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun MÖHUK m.24 Çerçevesinde Tespiti ve Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları*, **MHB**, C. 30, Sa. 1-2, 2010, s. 71-72; Ekşi, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 43.

⁶⁰⁴ Ekşi, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 46.

⁶⁰⁵ Nuray Ekşi, **Kambiyo Mevzuatında İhracat/İthalat Hesapları ve Bu Hesapların Kapatılmamasına İlişkin Suçlar**, Arıkan, Ankara, 2005, s. 15.

⁶⁰⁶ Nomer, **a.g.e.**, s. 186.

⁶⁰⁷ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 222.

⁶⁰⁸ Ekşi, **Kambiyo Mevzuatında İhracat/İthalat Hesapları**, s. 14-15.

sonuçtan bağımsız olarak, her koşulda uygulanırlarken; kamu düzeni, yabancı hukukun uygulandığı bir olayda, ancak kendi kamu düzeninin kabul edemeyeceği bir sonuç ortaya çıkmakta ise müdahale eder⁶⁰⁹. Dolayısıyla bu iki kavram birbirinden ayrılmaktadır.

Kişilik hakkının ihlallerinde hukuki sorumluluk bağlamında gündeme gelecek talepler bakımından ise Türk hukukunda doğrudan uygulanan kural bulunmamaktadır⁶¹⁰.

G. Türk Hukuku ve MÖHUK

1. Madde İncelemesi

Kanunlar ihtilafı kuralları bağlamında sosyal medya yahut internet ortamında bir kişilik hakkı ihlali meydana geldiğinde, MÖHUK'un 34 ve 35.maddelerini tartışmak gerekmektedir. İhlalin meydana gelme şekli, uygulanacak maddeyi belirlemektedir. Burada hem kullanılan araç hem de ihlalin doğrudan mağdura iletilerek yahut diğer kullanıcılara, yani kamuya açık şekilde yapıp yapılmadığıdır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, MÖHUK 34. maddesi⁶¹¹ haksız fiilleri düzenlerken, 35. madde⁶¹² kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlallerini düzenlemektedir. MÖHUK m.35, kişilik hakkının ihlaline ilişkin özel bir hüküm olduğundan, maddede sayılanlar dışındaki kişilik hakkı ihlalleri halinde genel haksız

⁶⁰⁹ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 188.

⁶¹⁰ Erçetingöz Etlioğlu, **İnternet Ortamı**, s. 158; Tekin, **a.g.e.**, s. 222

⁶¹¹ MÖHUK m. 34 –Haksız Fiiller. (1) Haksız fiilden doğan borçlar haksız fiilin işlendiği ülke hukukuna tâbidir. (2) Haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması hâlinde, zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanır. (3) Haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması hâlinde bu ülke hukuku uygulanır. (4) Haksız fiile veya sigorta sözleşmesine uygulanan hukuk imkân veriyorsa, zarar gören, talebini doğrudan doğruya sorumlunun sigortacısına karşı ileri sürebilir. (5) Taraflar, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku açık olarak seçebilirler.

⁶¹² MÖHUK m. 35- Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk. (1) Kişilik haklarının, basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlâlinden doğan taleplere, zarar görenin seçimine göre; a) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku, b) Zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya c) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku, uygulanır. (2) Kişilik haklarının ihlâlinde cevap hakkı, süreli yayınlarda, münhasıran baskının yapıldığı ya da programın yayınlandığı ülke hukukuna tâbidir. (3) Maddenin birinci fıkrası, kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması yolu ile kişiliğin ihlâl edilmesinden doğan taleplere de uygulanır.

fiil kuralı (MÖHUK m.34) uygulama bulacaktır⁶¹³. MÖHUK m.35'in uygulama bulabilmesi için kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlali söz konusu olmalı ve arada herhangi bir sözleşmesel ilişki bulunmamalıdır⁶¹⁴.

MÖHUK m. 35 hükmü üç fıkradan oluşmaktadır. İlk fıkra da kişilik haklarının basın, radyo, TV gibi medya veya internet gibi kitle iletişim araçları yoluyla ihlali halinde oluşan zararlara uygulanacak hukuk düzenlenirken, ikinci fıkra da kişilik hakkı ihlallerinde cevap hakkı ve maddenin son fıkrasında kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması yolu ile kişiliğin ihlal edilmesi düzenlenmektedir.

MÖHUK m.35/I'e göre kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun belirlenmesinde zarar görene sınırlı bir seçim hakkı tanınmaktadır. Ancak bu seçim hakkı sözleşmeden doğan borç ilişkilerine uygulanacak hukuk gibi akit tarafların karşılıklı iradelerinin uyuşması ile oluşan bir hukuk değildir⁶¹⁵. Maddeye göre zarar gören, zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukukunu veya zarar gören zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku veya zararın meydana geldiği ülke hukukunu seçebilecektir. Zararın meydana geldiği ülke hukuku ile zarar görenin mutad meskeni hukukunun seçilebilmesi, zarar verenin zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda olması yani öngörülebilirlik koşuluna bağlanmıştır. Dolayısıyla burada teknik anlamda hukuk seçimi bulunmamakta, zarar görene kısıtlanmış bir tercih hakkı sunulmaktadır⁶¹⁶.

Zarar verenin zararın hangi ülkede meydana gelebileceğini öngöreceği durumda olması esasen kullanılan kitle iletişim aracına göre belirlenecektir. Örneğin, radyo ve televizyon yayınlarında, zararın hangi ülkelerde meydana geleceği bilinir. Keza belirli bir kişiyi hedef alan kişilik hakkı ihlallerinde, zararın zarar görenin mutad meskeninin bulunduğu ülkede meydana geleceğinin önceden bilindiğinden hareket edilmesi doğaldır⁶¹⁷.

⁶¹³ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 465

⁶¹⁴ Tekin, **Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlali**, s. 209.

⁶¹⁵ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 472.

⁶¹⁶ Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 217.

⁶¹⁷ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 369.

Öte yandan, öngörülebilirlik şartı konulması taraflar arasındaki dengenin korunması açısından önem arz etmektedir. Zira davalının, sosyal medya gibi dinamik ve özgür sayılabilecek bir mecrada bir ifade açıklamasında bulunurken, haksız fiil teşkil eden eyleminden dolayı zararın doğacağını öngöremeyeceği bir ülke hukukuna göre yargılamayla karşı karşıya gelmesi ifade hürriyeti açısından baskılayıcı olabilecek ve hatta bireylerin kendileri ifade etmekten imtina etmesi gibi sonuçlara sebep verebilecektir.

MÖHUK m 35/I-b hükmünde diğer seçeneklerin yanında zarar verenin işyeri hukukuna da yer verilmiştir.

MÖHUK m.35/II hükmünde cevap hakkına ilişkin bir düzenleme yer almaktadır. Cevap hakkı basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla kişilik hakkı ihlal edilen kişiye, aynı araçlardan yararlanarak cevap verme imkânı tanıyan bir haktır⁶¹⁸. MÖHUK 35/II hükmüne göre kişilik haklarının ihlâlinde cevap hakkı, süreli yayınlarda, münhasıran baskının yapıldığı ya da programın yayımlandığı ülke hukukuna tâbi olacaktır. Burada 35/I hükmüne bir istisna getirilerek zarar görene seçim hakkı tanınmamıştır. Bu istisnanın sebebi zarar verenin tek bir yayım için bile çok farklı ülke hukuklarına tabi olmasının yayım özgürlüğünü tehlikeye sokabileceği düşüncesidir⁶¹⁹. Her ne kadar basın ve yayım özgürlüğü bakımından haklı bir yaklaşım benimsenmiş olsa da internet ve özellikle sosyal medya haberciliğinin bu kuralın dışında kalmaması gerekmektedir. Zira bu durumda basılı süreli eserler bakımından 35/II hükmü gereğince baskının yapıldığı yer hukuku uygulanırken, sosyal medya gazeteciliği söz konusu olduğunda zarar görenin seçim hakkı önem kazanacak ve böylece aynı haber kuruluşunun farklı kollardaki faaliyetleri bakımından farklı hukuki uygulamalar söz konusu olacaktır.

Maddenin son fıkrasında, MÖHUK m.35/I kurallarının kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması yolu ile kişiliğin ihlâl edilmesinden doğan taleplere de uygulanacağı belirtilmektedir. Bu bağlamda kişisel verilerin elde edilmesi, kaydedilmesi, değiştirilmesi, yok edilmesi ve yeniden düzenlenmesi gibi işlemler dolayısıyla kişilik hakkının ihlal edilmesi söz

⁶¹⁸ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 472.

⁶¹⁹ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 367.

konusu olduğunda 35/I hükmü gereğince zarar görenin sınırlı da olsa seçim hakkı olacağını ifade etmek gerekmektedir⁶²⁰.

MÖHUK m.34 incelendiğinde, maddenin beş farklı fıkra halinde haksız fiillere uygulanacak hukuku düzenlediği görülmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bu madde hakkında özel hüküm getirilmemiş haksız fiil türlerine uygulanacaktır⁶²¹. Bu bağlamda alenilik unsuru içermeksizin, internet ortamında işlenen haksız fiiller bakımından MÖHUK 34 hükmü uygulama bulacaktır.

Kanun koyucu, maddenin ilk fıkrasında haksız fiilden doğan borç ilişkilerine geleneksel haksız fiilin işlendiği yer hukukunu uygun görmektedir. Ancak ikinci fıkrada haksız fiilin işlediği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması halinde zarar yeri hukuku tercih edilmektedir. MÖHUK 34/3 fıkrası daha sıkı ilişkili hukuka ilişkindir. Buna göre haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması halinde fiil yahut zarar yeri hukuku yerine bu ülke hukuku uygulama bulacaktır. Maddenin son fıkrası ise taraf iradesini öne çıkarmaktadır. Bu fıkra hükmü ile taraflara haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku açık olarak seçme imkânı verilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu seçim imkânı kısıtlı bir seçim imkanındır⁶²². Zira tarafların haksız fiile uygulanacak hukuku seçebilmesi için haksız fiilin vuku bulmuş olması gerekmektedir. Ayrıca yapılacak hukuk seçiminin açık şekilde yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda zımni şekilde bir hukuk seçimine imkân tanınmamaktadır.

2. Değerlendirme

Yukarıda değindiğimiz üzere genel haksız fiil kuralı, kişilik hakkının yazılı basın, işitsel ve görsel medya, internet veya diğer kitle iletişim araçlarıyla ihlal edilmesi durumunda yetersiz kalmaktadır. Bu açıdan, kişilik haklarının ihlali halinde sözleşme dışı sorumluluk hakkında özel bir kural konulmasına gereksinim duyulmaktadır⁶²³. Kişilik haklarının ihlalinden doğan haksız fiiller, mülga 2675 sayılı

⁶²⁰ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 367-368.

⁶²¹ Güngör, **Türk Milletlerarası Özel Hukuku**, s. 209.

⁶²² Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 367.

⁶²³ Tekinalp/Uyanık-Çavuşoğlu, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, s. 465; Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 471; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 368

MÖHUK'ta ayrı hükümle düzenlenmemiş idi⁶²⁴. 1982 tarihli 2675 sayılı MÖHUK'ta haksız fiiller tek bir maddi ile düzenlenmiş iken, 2007 tarihli 5718 sayılı MÖHUK'ta haksız fiillere ilişkin genel bir maddenin yanında, kişilik haklarının ihlali halinde sorumluluk, imalatçının sözleşme dışı sorumluluğu, haksız rekabet ve rekabetin korunması konularında yeni maddelere yer verilmiştir⁶²⁵.

Türk hukuku, yabancılık unsuru içeren haksız fiillerde mukayeseli hukuktaki güncel gelişmeleri takip etmiş olsa da kökleşmiş ika yeri kuralını henüz terk etmemiştir. 1330 tarihli Muvakkat Kanun'da yer alan ika yeri kuralı, mülga 2675 sayılı MÖHUK ve yürürlükteki kanun olan 5718 sayılı MÖHUK'ta yer almaya devam etmektedir⁶²⁶. Ancak 5718 sayılı MÖHUK ile katı uygulama yerine, yumuşatıcı unsurlar eklenmesi yoluna gidilmiş ve böylece hem daha adil hem de çağın gelişmelerini izleyen bir bağlama hükmü yaratılmıştır.

5718 sayılı MÖHUK'ta "haksız fiiller" başlığı altında genel haksız fiil kuralı olan 34. Madde ile özel düzenleme olan, "kişilik haklarının ihlalinde sorumluluk" başlıklı 35.madde yer almaktadır. Burada MÖHUK 35. madde başlığının yanıltıcı olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Zira her ne kadar madde başlığı kişilik hakkı ihlalleri olsa da madde içeriğine ve kanun gerekçesine bakıldığında bu maddenin kişilik haklarının kitle iletişim araçlarıyla ve aleni şekilde ihlal edilmesi durumunda uygulama bulacağı anlaşılmaktadır.

MÖHUK m.34 hükmü incelendiğinde yabancılık unsuru bulunan haksız fiillere uygulanacak hukuk belirlenirken, mülga 2675 sayılı MÖHUK'taki gibi, 5718 sayılı MÖHUK'ta da ilke olarak lex loci delicti comissi bağlama kuralı varlığını devam ettirdiği gözlemlenmektedir. Ayrıca fiilin ika yeri ile zararın meydana geldiği yerlerin farklı olması halinde 'zarar yeri' hukukunun tercihine dayanan diğer bir ana kural da varlığını korumaktadır⁶²⁷. Keza 5718 sayılı MÖHUK'un 34. Maddesi 3. Fıkrasında, esasen mülga 2675 sayılı Kanun'un 25/3 fıkrasındaki hükmü korunmuştur. Düzenlemeye göre, haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı

⁶²⁴ Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 470.

⁶²⁵ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 359.

⁶²⁶ Gizem Yılmaz, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku ve Roma II Tüzüğü Kapsamında Haksız Fiilden Doğan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukukun Mukayeseli Olarak İncelenmesi*, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, Sa. 3, 3111-3142.

⁶²⁷ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 359.

ilişkili olması halinde bu ülke hukuku uygulama bulur⁶²⁸. 5718 sayılı Kanun haksız fiillerde getirilen en büyük yenilik 34/5 hükmünde yer alan taraflara hukuk seçimi tanınması olmuştur. Taraflara hukuk seçimi imkânı, ancak haksız fiilin gerçekleşmesinden sonra kullanılabilir olup 2675 sayılı MÖHUK'ta yer almamakta idi⁶²⁹.

Doktrinde MÖHUK 34 ve 35. Maddelerinin internetin doğası ile bağdaşmadığı, internet içeriklerine yönelik çok katı ve ağır hükümler içeren hukuk sistemleri mevcut olduğundan, mağdura seçim hakkı tanınmasının sakıncalı olduğu ileri sürülmektedir⁶³⁰. Kanaatimizce mağdura tanınan sınırlı seçim hakkını, salt katı ve ağır hükümler içeren hukuk sistemlerinin varlığı gerekçesiyle eleştirmek hakkaniyetli bir tutum olmayacaktır. Her şeyden önce böyle bir hukukun mağdur tarafından seçilmek istenmesi durumunda, Türk internet hukukunda İSS'lerin sorumluluğu bakımından mevcut normlardan çok daha katı normlara sahip bir ülke hukukunun seçilmesi, MÖHUKm.5 bağlamında kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil edeceğinden seçilen hukuk sistemi uygulama bulamayacaktır. Fikrimizce kanun koyucunun mağdura seçim hakkı tanınması yerinde bir tutum olup taraflar arasındaki menfaat dengesinin sağlanmasına yönelik yerinde bir adımdır.

İnternet ve sosyal medya ortamının her yerdelik özelliğinin bir sonucu olarak, paylaşılan bir gönderiye dünyanın hemen her noktasından erişim sağlanabileceği ve bu açıdan internet ve sosyal medya kullanıcılarının bir paylaşım yaparken tüm dünyada görüntülenebileceğini öngörmesi gerektiği iddia edilebilir. Kanaatimizce bu yaklaşım ancak kişilik hakkına ilişkin tüm devletlerde benzer oranda ve ağılıkta koruma olsaydı kabul edilebilirdi. Şöyle ki kişilik hakkı ihlallerinden doğan uyuşmazlıkların temelinde bulunan kişilik hakkı ve ifade hürriyeti arasındaki çatışmada devletlerin farklı taraflar tutuyor olması ve buna göre yasal düzenlemeler getirmeleri sebebiyle farklı ülkelerde yaşayan milyonlarca internet kullanıcısının aynı alışkanlıkta olması beklenemez. Bu sebeple kendi ülkelerinde suç teşkil etmeyen, hatta kendi toplumlarında kişilik hakkını en ufak şekilde ihlal etmeyen bir paylaşım nedeniyle binlerce kilometre ötede başka bir ülkede zarar oluştuğu için yargılamayla karşı karşıya kalmaları milletlerarası özel hukuk adaletiyle bağdaşmayacaktır. Ek

⁶²⁸ Çelikel/Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 463.

⁶²⁹ Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 465.

⁶³⁰ Öztekin, **Türk İnternet Hukuku**, s. 792

olarak, zararın oluşması için mağdurun o ülkede tanınırlığının bulunması gerekmektedir. Kişinin hiç tanınmadığı yerde zarara uğramayacağı kabulüyle, zarara uğradığı yerlerin belirlenmesi gerekmektedir⁶³¹.

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında internet, siber uzayın en temel iletişim araçlarındandır. İnternet içerisinde sosyal medya platformları, internetin en etkin sosyalleşme ve iletişim alanı haline gelmiştir. Öyle ki günümüzde internet ve sosyal medya olmadan bir hayat hayal etmek oldukça güçtür.

Kişilik hakkı en temel haklardan biridir. Mutlak bir hak olan kişilik hakkı, herkese karşı ileri sürülebileceği gibi, muhtemele ihlallere karşı çeşitli hukuki korumalardan yararlanmaktadır. Kişinin isminden özel hayatın gizliliğine tüm maddi ve manevi unsurları kapsamaktadır. Bu bağlamda kişinin veri güvenliğinden resim üzerindeki haklarına kadar pek çok bileşen kişilik hakkının koruması altındadır.

⁶³¹ Tekinalp, **Usul Hukuku Kuralları**, s. 366.

Günümüzde kişilik hakkı ihlallerinin en sık karşılaşıldığı ortamlardan biri sosyal medyadır. Globalleşen dünyada, teknolojinin yaygın ve etkin kullanımı ile dünya hızla global bir köye dönüşmekte iken, kişilik hakkına yönelik saldırılar giderek artmaktadır. Nitekim giyilebilir teknolojilerden akıllı ev, hatta şehirlere doğru hızla evrilen bu yeni akıllı dünyada bireyin ve bireyin en temel haklarından olan kişilik hakkının hukuken korunması giderek daha önemli bir konuma gelmektedir. Günümüzde aynı zamanda yabancılık unsuru içeren kişilik hakkı ihlalleri ve bundan doğan uyuşmazlıklar da hızla artmaktadır. Burada milletlerarası özel hukuk bağlamında sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakları ile ilgili yabancılık unsurunun somut olayın içinde var olması gerektiğini belirtmekte fayda görülmektedir. Zira salt sosyal medya sitelerinden biri veya birkaçının kullanılmış olması yabancılık unsurunu karşılamayacaktır. Ancak milletlerarası özel hukukun konusuna girebilmesi için, somut olayda tarafların ikametgahı, zararın meydana geldiği yer, fiil yeri gibi unsurlar bakımından yabancılık unsurunun bulunması gerekmektedir.

Milletlerarası özel hukuk bağlamında bir diğer önemli konu vasıflandırmadır. Buna göre kişilik hakkı ihlalleri kişisel değer statüsü ile haksız fiil statüsü olmak üzere iki ana grupta vasıflandırılmaktadır. Kişilik hakkı ihlalleri, Türk hukuku da dahil olmak üzere çoğunlukla haksız fiil statüsünde değerlendirilmektedir.

Sosyal medyada meydana gelen kişilik hakkı ihlalleri bakımından incelenmesi gereken bir diğer önemli konu, sosyal medya ortamında meydana gelen ve yabancılık unsuru içeren kişilik hakkı ihlallerinde klasik bağlama kurallarının yeterli olup olmadığıdır. Burada sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlalleri bakımından uluslararası alanda bir mevzuat birliğine ulaşılmadığını ifade etmek gerekmektedir.

Bir haksız fiil türü olan kişilik hakkı ihlallerinde çoğunlukla uygulanan bağlama kuralı *lex loci delicti* olarak da ifade edilen ika yeri kuralıdır. Buna göre haksız fiilin ika edildiği yer hukuku uygulama bulmaktadır. Ancak çalışma konumuz olan sosyal medya ortamı söz konusu olduğunda ika yerini tespit etmek kolay olmamaktadır. Zira sosyal medya ortamında -internetin yapısal özelliklerinin bir sonucu olarak- fiil yeri ile zarar yeri ayrı ülkelerde bulunabilmekte, birden fazla fiil veya zarar yerinin bulunduğu uyuşmazlıklara rastlanılmaktadır. Ayrıca internette fiil

yerinin tesadüfi bir yer olma ihtimali de bulunmaktadır. Bu sebeple fiil yeri ile zarar yeri arasında bir tercih yapılması ve internet ortamının teknik özellikleri doğrultusunda çeşitli sınırlamalara tabi tutulması gerekmektedir.

Türk hukukunda MÖHUK incelendiğinde genel haksız fiil kuralı olan 34.maddenin yanında kişilik hakkı ihlalleri için özel bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Buna göre, kişilik hakkının basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla yahut internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlâlinden doğan taleplere MÖHUK m.35 hükmü uygulanacaktır. Bu madde ile zarar görene sınırlı bir seçim hakkı tanınmıştır. Zarar görenin seçim hakkının sınırı, zarar verenin öngörebilmesine dayanmaktadır. Bu bakımdan kanun koyucu zarar görene; zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku ile yine zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku yahut zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuklarından birini seçme hakkı tanımaktadır.

Kanaatimizce bu düzenleme zarar görene seçim hakkı tanınması bakımından önem arz etmekle birlikte, internet ile geleneksel basın vasıtalarını birlikte ele alması yönüyle hakkaniyetli bir sonuca ulaşmamaktadır. Zira internetin kendine özgü yapısı ve her yerdelik özelliği onu geleneksel basın ve yayın organlarından ayırmaktadır. Bu bakımdan internete özgü, teknik özelliklere cevap veren, davacı ve davalı arasındaki dengeyi kişilik hakkı ve ifade hürriyetini gözeterek sağlayan yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yeni düzenlemede klasik bağlama kurallarının temel alınabileceğini düşünmekteyiz. Bu noktada zarar yerine ağırlık verilen ika yeri kuralı uygulama bulabilecektir. Zira sosyal medyada gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde fiil yeri tesadüfi olabildiğinden, dikkate alınması gereken hususun zarar yeri kıstası olması gerektiği kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, sosyal medya ortamında meydana gelen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukukun tespiti çeşitli güçlükler arz etmektedir. Bu güçlüklerin bertaraf edilebilmesi için mevcut yasal düzenlemelerin sosyal medyanın dinamik yapısı ve internetin teknik özellikleri göz önüne alınarak ve taraflar arası menfaat dengesi gözetilerek çağın gerekliliklerine göre güncellenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, Erkan, **Sosyal Medya Pazarlaması – Sosyal Webte Pazarlama Stratejileri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, 2021.

Akdeniz, Burak, *Sosyal Medya Kullanımı Ve Siber Zorbalık*, Ed. Ayhan Erbay/ Volkan Yücel, **Sosyal Medya ve Psikoloji**, Akademisyen Yayınevi, Ankara, 2021.

Akgül, Mustafa, *İnternet Yasakları Bir Hukuk ve Adalet Faciası Mı?*, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sa. 84, 2009.

Akıncı Vural, Z. Beril / Bat, Mikail, *Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma*, **Journal of Yasar University**, 2010, C. 20, Sa. 5, 33-72.

Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut / Ateş Karaman, Derya, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, Beta, 11.Bası, İstanbul, 2014.

- Akkurt, Sinan Sami, **Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması**, Seçkin, 2.Bası, Ankara, 2020.
- Akyasan, Birsen, **Gönül Sosyal Medyada Paylaşılan İçerik Nedeniyle Kişilik hakkı İhlalleri**, Seçkin, Ankara, 2020.
- Ali Osman Özdilek, **İnternet ve Hukuk**, Papatya Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul, 2002, s. 13.; Ümit Gezder, **İçerik Sağlayıcının ve Yer sağlayıcının Hukuki Sorumluluğu ve Sorumluluk Muafiyeti**, İstanbul, Beta, 2017.
- Aslan, Ahmet, *Kitle İletişim Mevzuatında Kodifikasyon Zarureti*, **İstanbul Anadolu Adliyesi Dergisi**, 2021, Sa. 20, 17-25.
- Aslan, Ahmet, **Sanal Alemin De Bir Hukuku Var!**, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 2020.
- Atalay, Gül Esra, *Sanal Dünyanın Görgü Kuralları Netiket*, **Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi**, Ekim 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 8-15.
- Aust Torts Reports 81–127 ('Urbanchich'), FACV000015_2012.pdf (columbia.edu) (Son Erişim Tarihi 22.07.2022)
- Ayan, Mehmet / Ayan, Nurşen, **Kişiler Hukuku**, Adalet, 9.Baskı, Ankara, 2020.
- Aydın, Ahmet, *Sanal Gerçeklik ve Arttırılmış Gerçeklik*, T. Talan (Ed.). **Eğitimde Dijitalleşme ve Yeni Yaklaşımlar**, Efeakademi Yayınları, İstanbul, 2021.
- AYM, RG 17.4.1964/ 11685 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11685.pdf> (Son Erişim Tarihi 13.08.2022)
- Bal, Nurullah, *İnternet Alan Adları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, Sa. 1-2, s. 321.
- Barlow, John Perry**, A Declaration of the Independence of Cyberspace (Siber Uzay İçin Bağımsızlık Bildirgesi) <https://www.eff.org/tr/cyberspace-independence> (Son Erişim Tarihi 20.09.2022).
- Baçoğlu, Başak *Cezalandırıcı Tazminat Yaptırımı ve Bu Yaptırımın Türk Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi*, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Turhan ESENER'e Armağan, C. 15, Sa. 1, 2016.
- Baykal, Kemal Cem, *İnternet Gazetelerinde Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanımında Yaşanan Sorunlar*, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, s. 311-312.

Braun, Odelia, *Internet Publications and Defamation why the Single Publication Rule Should Not Apply*, **Golden Gate University Law Review**, vol. 32, s. 329, <https://digitalcommons.law.ggu.edu/ggulrev/vol32/iss3/2/> (Son Erişim Tarihi 19.07.2022)

Braun, Odelia, *Internet Publications and Defamation Why the Single Publication Rule Should Not Apply*, **Golden Gate University Law Review**, vol. 32, s. 332 <https://digitalcommons.law.ggu.edu/ggulrev/vol32/iss3/2/>

Burstein, Matthew, **Conflicts on the Net Choice of Law in Transnational Cyberspace**, 1996.

Can, Hacı / Tuna, Ekin, **Milletlerarası Usul Hukuku**, Adalet, 3. Bası, Ankara, 2022.

Comparative Study on the Situation in the 27 Member States as Regards the Law Applicable to Non-Contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality, s. 79. <https://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Mainstrat%20Study.pdf> (Son Erişim Tarihi 20.09.2022).

Connolly, Ursula, *Multiple Publication and Online Defamation Recent Reforms in Ireland and the United Kingdom*, **Masaryk University Journal of Law and Technology**, Vol. 6, No. 1, 2012, s. 45 <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/2594/2158> (Son Erişim Tarihi 12.08.2022)

Çelikel, Aysel / Erdem, Bahadır, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta, 16. Bası, İstanbul, 2020.

Dağıtmaç, Murat, **Sosyal Medya Tercihlerinde Kullanıcıyı Etkileyen Faktörler**, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015.

Dinç, Engin, **Deepfake Teknolojisi ve Dezenformasyonda Kullanılabilecek Zararlı Yapısı Hakkında Araştırma İle Hukuki Düzenleme Gereksinimleri**, s. 1-3. <https://www.usmed.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/Engin-Dinc-DeepFake-Teknolojisi-ve-Dezenformasyonda-Kullanilabilecek-Zararli-Yapisi-Hakkinda-Arastirma-ile-Hukuk-Duzenleme-Gereksinimleri.pdf> (Son Erişim Tarihi 11.08.2022)

Doğan, Murat, *İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası*, **Erzincan Binali Yıldırım Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2003, C. VII, Sa. 1-2, s. 398.

Dow Jones & Company Inc v Gutnick [2002] HCA 56., Gutnick-v-Dow Jones HCA 10 Dec 2002 (5rb.com) (Son Erişim Tarihi 20.07.2022)

- Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan, **Türk Özel Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.
- Dülger, Murat Volkan, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Ekşi, Nuray, **Kambiyo Mevzuatında İhracat/İthalat Hesapları ve Bu Hesapların Kapatılmamasına İlişkin Suçlar**, Arıkan, Ankara, 2005.
- Erçetingöz Etlioğlu, Seçil, **İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Erkan, Mustafa, *MÖHUK m.31 Bağlamında Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanan Kurallara Bakış*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, Sa. 2, 2011.
- Fırat, Muhammed Sabır, Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu, **Hacettepe HFD**, 2015, C. 5, Sa. 2.
- Firth, V. New York, 775 N.E.2d 463, <https://law.justia.com/cases/new-york/court-of-appeals/2002/98-n-y-2d-365-1.html> (Son Erişim Tarihi 19.07.2022)
- Gibson, William, **Neuromancer**, İstanbul, Altıkırkbeş Yayın, 2019
- Gülener, Serdar, *Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı*, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 25 Sa. 102, s. 226.
- Günay, Erhan, **Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları**, Seçkin, 2. Bası, Ankara, 2017.
- Güngör, Necmi Murat, **Yeni Türk Ceza Kanunu Kapsamında Bilişim Suçları ve Emniyet Genel Müdürlüğü Uygulamaları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 48.
- Hanaz, Fatma Esenyel, **Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk ve Uygulanacak Hukuk**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2018.
- Heiderdof, George, **Privacy and personality Rights İn the Rome II Regime – Yes, lex fori, Please!** <https://conflictoflaws.net/2010/heiderhoff-privacy-and-personality-rights-in-the-rome-ii-regime-yes-lex-fori-please/> (Son Erişim Tarihi 11.07.2022)
- Helvacı, Serap / Aydın, Gülşah Sinem, *Kişilik Hakkı ihlalden Doğan Vekaletsiz İşgörmede Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu*, **Marmara**

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, Sa. 1, 2017.

İletişim Başkanlığı, **Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu (SMKK)**, s. 67.
<https://www.iletisim.gov.tr/uploads/docs/SosyalMedyaKullanımKilavuzu.pdf>
(Son Erişim Tarihi 06.08.2022)

Johnson, David R. / Post, David, **Law and Borders The Rise of Law in Cyberspace** (harvard.edu) , Son Erişim Tarihi 08.07.2022)

Kaplan, Yavuz, **İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk**, Seçkin, Ankara, 2004.

Kavşat, Fatma Candan, **Kanunlar İhtilafı Hukukunda Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerinde İrade Muhtariyeti Prensibi MÖHUK ve ROMA II Tüzüğü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

Kaya, Mehmet Bedii, **İnternet Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Kaya, Mine, *Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali*, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sa. 119, 2015.

Kaya, Mine, *Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması*, **Ankara Barosu Dergisi**, 2010, Sa. 4.

Kılıçoğlu, Ahmet M. **Medeni Hukuk**, Turhan Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 2019.

Kılınç, Doğan, *5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XX, Y. 2016, Sa. 2.

Koç, Serhat, **Hukuksal Bağlamda Sosyal Medya Analizi ve Kıyaslamalı Mevzuat Önerileri**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

Kuipers, Jan-Jaap, *Toward a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality*, **Rights German Law Journal**, C. 12, Sa. 8, 1681-1706.

M. Kaplan, Andreas / Haenlein, Michael, *Users of The World, Unite ! The Challenges and Opportunities of Social Media*, **Business Horizons**, C. 53, Sa. 1, 2010, s. 59-68.

Marshall, McLuhan / R. Powers, Bruce, **Global Köy**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2020.

Maytal, Itai, *Libel Lessons From Across the Pond What British courts can Learn From the United States' Chilling Experience with the Multiple Publication Rule in Traditional Media and the Internet*, **Journal of International Media & Entertainment Law**, Vol. 3, No.1, 2010.

Mills, Alex, *The Dimensions of Public Policy in Private International Law*. [https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1323415/1/Mills_1323415_%2C%20The%20Dimensions%20of%20Public%20Policy%20in%20Private%20International%20Law%20\(revised\).pdf](https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1323415/1/Mills_1323415_%2C%20The%20Dimensions%20of%20Public%20Policy%20in%20Private%20International%20Law%20(revised).pdf).3.

Mutlu, Işıl Umut. **Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeninin Etkisi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003.

Nomer, Ergin, **Devletler Hususi Hukuku**, 11.Bası, İstanbul, 2002.

Oğuz, Habip, **İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Oğuzman, Kemal / Seliçi, Özer / Oktay-Özdemir, Saibe, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

Önal, Ali, **Milletlerarası Özel Hukukta Haksız Fiillere Uygulanacak Hukuka Dair Genel Kural**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2020.

Özbakır, Ali Fuat, **Sosyal Medyada ve İnternette Hukuki Sorumluluk**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.

Özdemir Kocasakal, Hatice, *Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun MÖHUK m.24 Çerçevesinde Tespiti ve Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları*, **MHB**, C. 30, Sa. 1-2, 2010, s. 71-72.

Özel, Sibel / Erkan, Mustafa / Pürselim, Hatice Selin / Karaca, Hüseyin Akif, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Onikilevha, İstanbul, 2022.

Özel, Sibel, *Haksız Fiillere Uygulanacak Hukukun Daha Sıkı İlişkili Hukuk Temelinde Belirlenmesi*, **İstanbul Üniversitesi Yayın Evi Public and Private International Law Bulltein**, C. 41, Sa. 2, s. 483-515.

Özel, Sibel, **İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Uygulanacak Hukuk Meselesi**, **MHB**, 2004.

Özel, Sibel, **Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2004.

- Özkepir, Ramazan / Kocaman, Salih Zeki / Kart, Erkal, **Sosyal Medya ve Basın Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 34; Turgut Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Öztekin Gelgel, Günseli, **Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi**, Beta, İstanbul, 2006.
- Öztekin, Alp, **Teori ve Uygulamada Türk İnternet Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.
- Room, Stewart / Law, Email, **Practice and Compliance**, The Law Society, 2009.
- Saltık, Rabia, *Sosyal Sermaye ve Armağan Ekonomisi Üzerinden Sosyal Medya ve Stalk Olgusu Instagram Üzerinden Bir İnceleme*, **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sa. 30, 2018.
- Sefer, Oğuz, **İnternet Alan Adı (Domain Name) Haklarının Korunması**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2011.
- Serozan, Rona, **Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, Vedat kitapçılık, 8. Bası, İstanbul, 2018.
- Soysal, Tamer, *Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk*, **Ankara Barosu Dergisi**, Y. 65, Sa. 1, 2007.
- Svantesson, Dan Jerker B. **Private International Law and the Internet**, United Kingdom, 2015.
- Şanlı, Cemal / Esen, Emre / Ataman-Figanmeşe, İnci, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta, 8. Bası, İstanbul, 2020.
- Tarman, Zeynep Derya, *Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topluluğu Tüzüğü (ROMA II)*, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, Sa. 2, 2008, s. 195-205.
- Tekin, Esra, **Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk**, İstanbul, On İki Levha, 2021, s. 26.
- Tekinalp, Gülören / Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, Vedat kitapçılık, 11. Bası, İstanbul, 2011.
- Tekinalp, Gülören, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları**, Vedat Kitapçılık, 13. Bası, İstanbul, 2020.

Thiede, Thomas / Mcgrath, Colm P. *Mass Media, Personality Rights and European Conflict of Laws*, s. 6-7. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1964506 (Son Erişim Tarihi 20.09.2022).

Trkulja v Google LLC [2018] HCA 25 13 June 2018 M88/2017, <https://eresources.hcourt.gov.au/downloadPdf/2018/HCA/25> (Son Erişim Tarihi 22.07.2022)

Turan, Metin, **Bilişim Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

Turner, Ryan James, *Internet Defamation Law And Publication By Omission A Multi-Jurisdictional Analysis*, **University of New South Wales Law Journal**, Vol. 37, No. 1, 2014.

Tümerdem, Murat, **İnternette Kişilik Hakkı İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, **Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu**. <https://www.iletisim.gov.tr/uploads/docs/sosyalmedyakullanimkilavuzu.pdf> (Son Erişim Tarihi 06.08.2022).

Ubiquity, kelime anlamı olarak *aynı anda her yerde bulunmayı* ifade etmektedir. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ubiquity> (Son Erişim Tarihi 20.09.2022)

Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer, *İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk*, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, 2011, C. 22, Sa. 2, s. 971.

Wathan, V. Equitable Life, 83-3285 NO.,16.06.1986, <https://casetext.com/case/wathan-v-equitable-life-assur-soc-of-the-us> (Son Erişim Tarihi 19.07.2022)

Yağcı, Salim Serdar, *Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma*, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, Özel Sa. Prof Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, 2017.

Yaşar, Tuğçe Nimet, *Türk Mahkemelerinde Yabancı Hukukun Uygulanması*, **Public and Private International Law Bulletin**, C. 33, Sa. 2, s. 99-100.

Yılmaz, Gizem, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku ve Roma II Tüzüğü Kapsamında Haksız Fiilden Doğan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukukun Mukayeseli Olarak İncelenmesi*, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, Sa. 3, 3111-3142.

Yöney, Can, **Yabancı Hukukun Uygulanması**, Onikilevha, İstanbul, 2018.

Zittrain, Jonathan, *Be Careful What You Ask for Reconciling a Global Internet and Local Law*, **Harvard Law School Public Law Research Paper**, No. 60, s. 8. JZ Jurisdiction Paper 1 (harvard.edu) (Son Erişim Tarihi 08.07.2022).

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-\(ICT\)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2021](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-(ICT)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2021) (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

<https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/48202010461467.1.pdf> (Son Erişim Tarihi 03.01.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX62009CJ0509&from=EN> (Son Erişim Tarihi 12.08.2022)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX62012CJ0131&from=EN> (Son Erişim Tarihi 22.08.2022)

<https://hukukvebilisim.org/metaverse-sanal-evren/> (Son Erişim Tarihi 10.08.2022).

https://nycourts.gov/reporter/archives/babcock_jackson.htm (Son Erişim Tarihi 15.07.2022)

<https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim Tarihi 03.09.2021)

<https://wearesocial.com/au/blog/2021/07/digital-2021-july-global-statshot-digital-audiences-swell-but-there-may-be-trouble-ahead/> (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

<https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital/> (Son Erişim Tarihi 20.11.2021)

<https://www.btk.gov.tr/internet-protokol-adresleri-genel-bilgi> (Son Erişim Tarihi 24.10.2021)

<https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/iletisim-hizmetleri-istatistikleri/istatistik-2021-2.pdf> (Son Erişim Tarihi 20.11.2021).

<https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/kurul-karari-i-le-beli-rlenecek-hususlar.pdf> (Son Erişim Tarihi 30.10.2021)

<https://www.casper.com.tr/blog/sanal-gerceklik-nedir> (Son Erişim Tarihi 09.08.2022).

<https://www.dopinger.com/tr/blog/sosyal-imleme-nedir> (Son Erişim Tarihi 06.08.2022).

<https://www.iana.org/about> (Son Erişim Tarihi 24.10.2022)

https://www.icann.org/policy#what_is_policy (Son Erişim Tarihi 24.10.2022)

<https://www.icann.org/resources/pages/welcome-2012-02-25-en> (Son Erişim Tarihi 27.07.2022)

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc058/kanuntbmmc058/kanuntbmmc05801899.pdf (Son Erişim Tarihi 03.01.2022).

Resmî Gazete, tarih: 10.11.2008, sayı: 27050

Resmî Gazete, tarih: 26.6.2004, sayı: 25504

Resmî Gazete, tarih: 30.11.2007, sayı: 26716

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 16.04.2013 T., 2012/15-1407 E., 2013/140 K. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 6.12.2022)

Yargıtay HGK 16.1.2013, 2012/11-659 E., 2013/71 K. Sayılı kararı (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 6.12.2022)

Yargıtay HGK, 19.9.2012, 11/392-593. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 5.12.2022)

Yargıtay İBK, 10.02.2012 T., 2010/1 E., 2012/1 K. (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> Son Erişim Tarihi 12.08.2022)